

TARTU ÜLIKOOL
RAKE

EESTI MEESTE HOIAKUTE JA KÄITUMISE UURING: TERVIS, HARIDUS, TÖÖHÕIVE, RÄNNE JA PERELOOME

Lõppraport
Jaanuar 2015

RIIGIKANTSELEI

Eesti tuleviku heaks

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Uuringu tellis Eesti säästva arengu komisjon koostöös riigikantseleiga. Uuring on valminud Euroopa Sotsiaalfondi kaasrahastamisel.

Uuringu koostas Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE ja Tartu Ülikooli teadlased.

Uuringu autorid: Aivi Themas, RAKE, analüütik

Mare Ainsaar, TÜ sotsiaalpoliitika õppetooli juhataja, perepoliitika ekspert

Kadri Soo, TÜ sotsiaalpoliitika õppetooli lektor, riskikäitumise, seksuaaltervise ja peresuhete ekspert

Marek Sammul, RAKE, analüütik

Anneli Uusküla, TÜ epidemioloogia professor, terviseala ekspert

Häli Tarum, TÜ doktorant, rändekäitumise ekspert

Reigo Hendrikson, TÜ sotsiaalpoliitika õppetooli statistik, valimiekspert

Triinu Arak, RAKE, assistent

Kerly Espenberg, RAKE, projektijuht

Uku Varblane, RAKE, projektijuht

Viitamine: Themas, A., Ainsaar, M., Soo, K., Sammul, M., Uusküla, A., Tarum, H., Hendrikson, R., Arak, T., Espenberg, K., & Varblane, U. (2015). Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloo. Tartu: Tartu Ülikool.

Uuringu autorid soovivad tänada säästva arengu komisjoni liikmeid uuringu algatamise eest ja Eili Lepikut, kes oli suureks abiks uuringu protsessis. Samuti täname kõiki küsitlusele vastanud Eesti mehi.

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuringute keskus. Meie missiooniks on tõsta teadmisel põhineva otsustamise osakaalu Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse parimaid valdkonnaeksperte nii Tartu Ülikoolist kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustik hõlmab kõiki TÜ sotsiaalteadlasi ning meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

Kontaktandmed: Lossi 36-124, 51003, Tartu

<http://www.ec.ut.ee/rakendusuringud>

ISBN 978-9985-4-0897-1 (pdf)

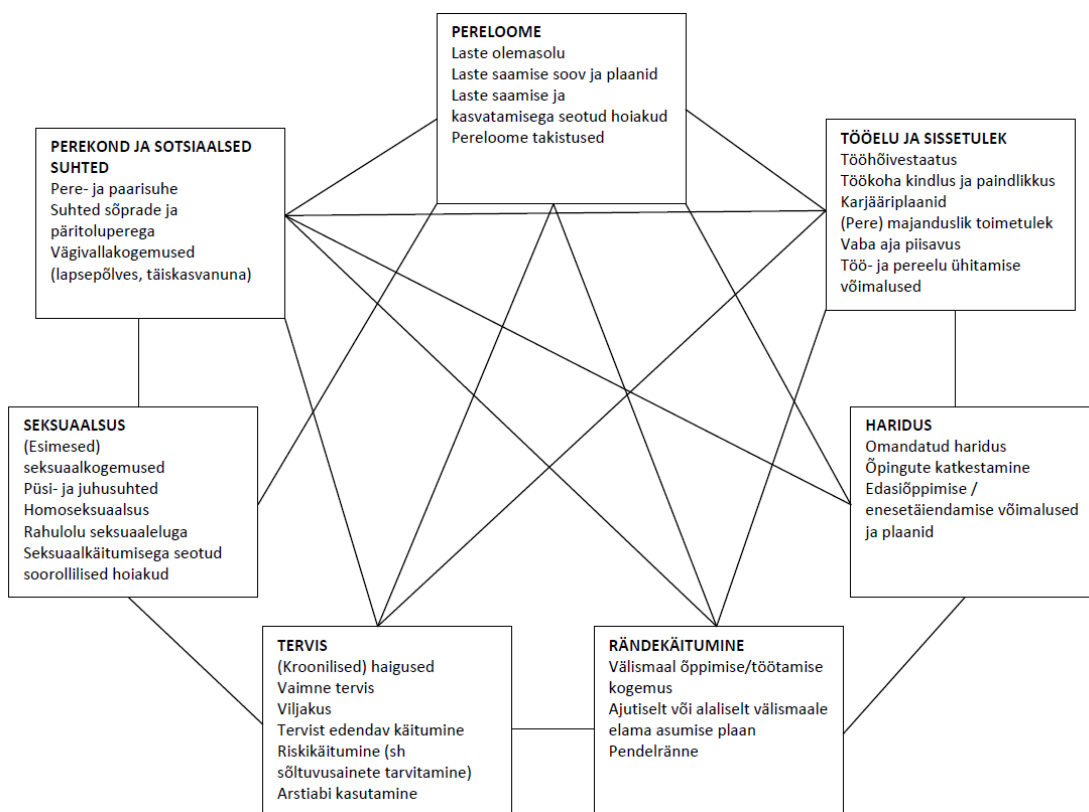
SISUKORD

1	Sissejuhatus.....	4
2	Uuringu metoodika	7
2.1	Valim	7
2.2	Andmete kogumine	8
2.3	Küsimustik.....	10
2.4	Mõisted.....	11
3	Uuringu tulemused.....	13
3.1	Vastajate taust.....	13
3.2	Pere ja lapsed	18
3.3	Töötamine	32
3.4	Rändekäitumine.....	45
3.5	Lähisuhted ja seksuaalsus.....	57
3.6	Tervis	66
3.7	Riskikäitumine	74
3.8	Meeste vägivalgakogemused ja vägivallega seotud hoiakud	80
4	Kokkuvõte.....	88
	Viidatud allikad.....	91
	Lisa 1. Küsimustik eesti keeles.....	94

1 SISSEJUHATUS

Mare Ainsaar, Kadri Soo

Eesti meeste uuringu¹ **eesmärgiks** oli läbi viia laiaulatuslik küsitlus Eesti 16–54- aastaste meeste hulgas, nii et tulemused oleksid üldistatavad kõigile Eesti meestele. **Uuringu kõige olulisemaks väljundiks on küsitlustulemusi sisaldav andmebaas**, mis võimaldab hiljem põhjalikult analüüsida Eesti meeste hoiakute ja käitumise mõju sündimusele ja pereloomele. Eeldame, et meeste pereloomet mõjutavad nii haridus, tööelu ja sissetulekud, rändekäitumine, tervis, seksuaalsus kui ka perekond ja sotsiaalsed suhted (joonis 1.1).

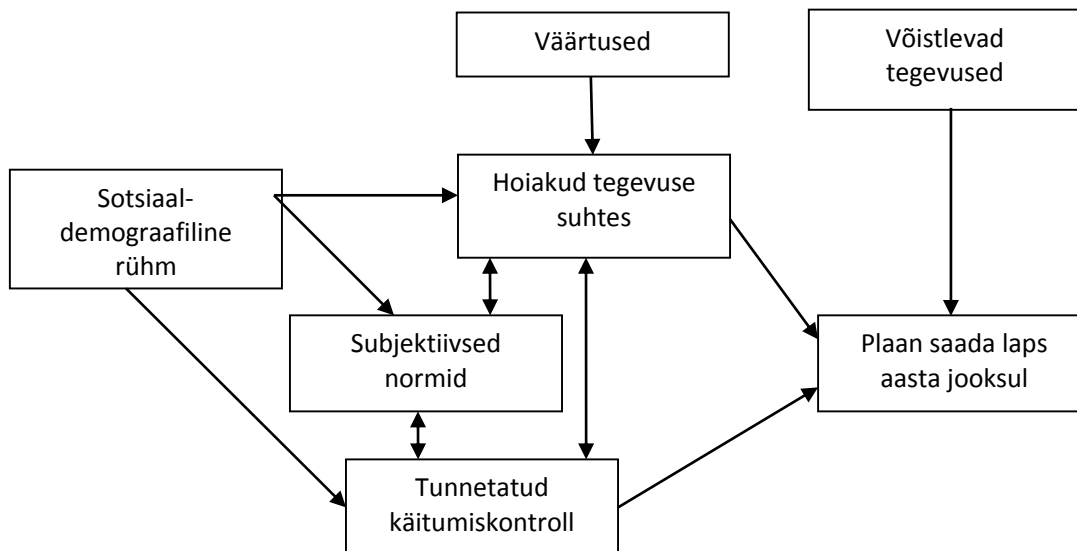
Joonis 1.1. Peamised uurimissuunad ja nende omavaheline seos

Sündimus- ja perekäitumine mõjutavad otseselt loomulikku iivet. Enamik sündimust mõjutavate tegurite analüüse on Eestis läbi viidud mitmeid aastaid tagasi (Ainsaar ja Oras 2000; Tiit ja Ainsaar 2002; Oras ja Unt 2008; Ainsaar ja Paajanen 2009) või keskendunud üksnes naistele (Part jt 2007, näiteks viidi 2014. aastal läbi juba teine Eesti naiste reproduktiiv- ja tervisekäitumise uuring) või mõnele spetsiifilisele kitsale tegurile (nt lapse ülalpidamiskulu: Sammul jt 2013). Kuigi lapsevanemaks soovib Eestis saada endiselt enamik inimesi (Oras ja Unt 2008), näitavad 2011. aasta rahvaloenduse andmed, et umbes 10% Eesti naistest ei saa kunagi emaks (Tõnurist 2013). Meeste kohta varasemad analüüsid puuduvad. Mõned

¹ „Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom“. Uuringu tellis Eesti säästva arengu komisjon koostöös riigikantseleiga. Uuring on valminud Euroopa Sotsiaalfondi kaasrahastamisel.

uuringud (nt Tiit ja Ainsaar 2002) näitavad, et ligi kolmandik lapse saamisest loobumise põhjustest on seotud partneriga seotud probleemidega Eestis ning meestel on perekäitumises oluline roll.

Mitmed uuringud näitavad, et laste saamise plaan ja tegelik sündimuskäitumine on seotud: tõenäosus, et perre sünnivad lapsed, on suurem nende inimeste puhul, kes soovivad lapsi, kui nende puhul, kes lapsi ei soovi (Barber 2001; Oláh 2003; Quesnel-Vallee ja Morgan 2003; Philipov 2009; Ainsaar 2011; Hayford ja Agadjanian 2012), ent seda seost mõjutavad mitmesugused, sh käitumuslikud, takistused. Planeeritud ja tegeliku sündimuskäitumise analüüsiks sobib seega hästi Icek Ajzeni (1988) planeeritud tegevuse teooria (joonis 1.2), mille järgi on inimese tegevuse eelduseks kavatsused. Plaani kujunemist mõjutavad omakorda hoiakud, normid ja tunnetatud raskused. Maio ja Olson (1995) lisasid mudelisse ka väärtused. Väärtuste asjakohasus mudelis võib sõltuda käitumise tüübist. Nimelt parandas väärtuste lisamine mitteutilitaristlike tegevuste mudelid, kuid utilitaristlike tegevuste mudelite kirjeldusvõime ei paranenud. Seega kujundavad väärtused inimeste elueesmärke ja on tegevuste ajendiks (Sabini 1992) ning võivad olla suureks abiks irratsionaalse käitumise analüüsimisel. Ka senised sündimisuuringud on näidanud, et väärtustel on roll erineva eluorientatsiooniga inimeste sündimuskäitumise seletamisel (Barber 2001; Rondinelli jt 2010). 2001. aastal katsetas Barber Ajzeni teooriat tegeliku sündimuskäitumise analüüsimisel ja lisas analüütilisse mudelisse ka hoiakud võistlevate tegevuste suhtes (näiteks lapse saamine, töötamine, õppimine, teise riiki kolimine), mis mõjutasid otseselt nii lapsesaamise hoiakuid, kavatsusi kui ka tegevusi. Kõiki neid tegureid võeti arvesse ka käesoleva uuringu läbiviimisel.

Joonis 1.2. Planeeritud käitumise analüütiline mudel lapse saamise ja pereloo prognoosimiseks

Vahe soovitud ning tegeliku laste arvu vahel on olemas peaaegu kõigis riikides, kuid mõnes riigis on see suurem (Testa 2006). Sellel on mitmeid põhjuseid. Dey ja Wasoff (2010) ning Philipov (2009) leiavad, et tänapäeva Euroopas sõltub sündimus suuresti lapsevanemaks saamisega kaasnevatest raskustest. Raskused lükkavad lapse sündi edasi ning vähendavad kõigi soovitud laste saamise tõenäosust. Uuringud näitavad, et Euroopas on levinumateks põhjusteks soovitud lapse sünni edasilükkamisel **demograafilise käitumise muutus** (sündide edasi lükkamine), **majanduslik ebakindlus**, **tervis ja partneriga seotud asjaolud**, kuid riigiti on põhjused erinevad (Ainsaar ja Paajanen 2009, Ainsaar 2011). Tunnetatud takistused on olulised nii plaanide tekkimise kui ka nende elluviimise ajal.

2012. aasta terviseuuringus hindas umbes 70% 16–34-aastastest ning pooled 35–44-aastastest meestest oma tervist heaks või väga heaks (Tekkel ja Veideman 2013). Iga kahekümnes mees selles vanuserühmas pidas oma tervist aga halvaks või väga halvaks. Mõni pikaajalisem terviseprobleem oli umbes 30% kuni 34-aastastel meestel. **Terviseprobleemidega** on enim kimpus kuni põhiharidusega, mittehõivatud ja seega ka väiksema sissetulekuga meesterahvad. Halvem tervis alandab omakorda töövõimet ning üldist eluga rahulolu (Ainsaar 2011b) ja nii moodustub teatav nõiarang, mis suurendab Eesti ühiskonna kihistumist.

Erinevate sotsiaaldemograafiliste rühmade sündimuskäitumist saab seletada **tunnetatud barjääride erinevustega**. Senised uuringud on näidanud, et sotsiaalselt kindlamal positsioonil inimesed – vanemad, haritumad ja abielus – on oma plaanide teostegemisel järjekindlamad (Freedman jt 1975; Hermalin jt 1979; Foreit ja Suh 1980; DeSilva 1991; Barber 2001; Hayford ja Agadjanian 2012). Samuti näitavad uuringud, et **tööga seotud ebakindlus** ja **töötus** vähendavad ning kindel töökoht suurendab lapsevanemaks saamise tõenäosust (Pailhé ja Solaz 2012, Vignoli jt 2012), kuid riigiti ja erineva haridusega inimeste puhul on see mõju erinev. Tööga seotud asjaolud võivad mõjuda pärssivamalt enam tööle pühendunud ning kõrgema haridusega inimeste pereelule (Narusk ja Kandolin 1997, Kaufman 2000, Ainsaar ja Maripuu 2009, Schmitt 2012). Ka **tööaja paindlikkus** ning **laste päevahoiu võimalused** võivad sündimust mõjutada (Hill jt 2001; Hank ja Kreyenfeld 2003; Baxter 2011). Töö- ja pereelu konflikti tajuvad enam ületunde tegevad ning mittetraditsioonilisel tööajal töötavad inimesed, samuti kõrgema haridustasemega ja lastega isikud (Kasearu 2013, Soo 2013). Pere ja töö ühitamise raskuste ja hoiakute tulemuseks on sageli, et Eestis tähendab lapse sünd meestele palgatöökoormuse tõusu, aga naistele palgatööst eemale jäämist (Karu jt. 2010).

Ka **rände kogemus** ja **ränne** pigem vähendavad sündimust (Kulu 2008). Eestis on väljarändekavatsusega inimeste hulgas palju mehi (Veidemann 2010). Samas ei ole täpselt teada, millist mõju avaldab välismaal töötamine meeste suhetele (Eestisse jäänud) pereliikmetega ja nende pereloomel või laste saamise plaanidele.

Järgnev ülevaade uuringu esmastest tulemustest on peamiselt kirjeldavat laadi ega sisalda kõigi eelpooltoodud seoste kontrolli või analüüsi. Võrdlusi teiste varasemate uuringute tulemustega võimaldavad kogutud andmed teha, kuid nende kajastamine on siinkohal marginaalne ja jääb edasiste tööde ülesandeks.

2 UURINGU METOODIKA

Aivi Themas, Reigo Hendrikson, Mare Ainsaar

2.1 Valim

Uuring on esinduslik Eesti residentidest 16–54-aastaste meeste seas. Uuringu valim põhines rahvastikuregistri andmetel. Üldkogumi moodustasid mehed, kelle vanus 01.09.2014 seisuga oli vahemikus 16–54-eluaastat. Valim võeti rahvastikuregistri andmetel Eestis alaliselt elavate 16–54-aastaste meeste seast juhuvaljavõtu teel. Algse valimi suuruseks oli 4800 meest.

Vastavas vanusevahemikus olevate meeste üldarv oli valimi võtmise ajal 318 654. Enne valimi võtmist järjestati rahvastikuregistrisse kantud mehed kahanevalt vanuse järgi (vanemad mehed eespool). Valim võeti süstemaatilise juhuvaliku teel. Süstemaatilise juhuvaliku sammuks võeti $318654/4800 = 66,38625$. Valimisse võetavate meeste järjekorranumbrite leidmiseks leiti arvud a_i :

$$a_i = a_1 + 66,38625 \cdot (i-1),$$

kus $i = 2 \dots 4800$. Seejärel ümardati arvud a_i järgmise täisarvuni. Arv a_1 määrati juhuslikult vahemikust $[0; 66,38625]$. Valimisse võeti need mehed, kelle järjekorranumbrid langesid registris kokku a_i -dest ümardamise teel saadud täisarvudega. Samasugune valimi moodustamise meetoodika on kasutusel Euroopa Sotsiaaluuringus².

Uuringut kavandati nii, et see oleks tulevikus võrreldav ka naiste reproduktiivkäitumise uuringuga³. Võrreldes naiste reproduktiivkäitumise uuringuga, on meeste uuringu valimit laiendatud – kaasati ka mehed vanuses 45–54 eluaastat, sest selles vanuses mehed on veel aktiivses pereloo ja rändekäitumise eas. Üle 55-aastaste meeste kaasamist ei pidanud projektimeeskond vajalikuks, sest pärast 55. eluaastat väheneb oluliselt nii pere- kui rändekäitumise muutuste intensiivsus ning nende kaasamine uuringusse ei annaks olulist lisaväärtust.

Kokku vastas uuringule 22.12.2014 seisuga 2110 meest, neist täitis ankeedi veebis 1966, 45 saatis postiga tagasi paberankeedi ja 99 juhul töid küsitlajad täidetud ankeedi tagasi. Hilisemal kontrollimisel kustutati 21 inimese andmed, sest oli põhjust arvata, et ankeedile ei vastanud õige inimene. Kuna osal vastajatest puudus kaalumiseks vajalik emakeele või elukoha tunnus, siis on kaalutud valimis lõplik vastajate arv 2056.

Uuringu käigus õnnestus välja selgitada, et 177 valimis olnud meest elasid tegelikult välismaal ja kaks olid surnud, seega oli vastamise määr 22. detsembri seisuga $2056 / (4800 - 177 - 2) \times 100\% = 44,49\%$. Eesti suurtes maakonnakeskustes oli vastamise määr 43,0%, teistes linnades 44,6% ja maapiirkondades 49,2%. Küsitlusele vastas 2056 meest, kõrgeim oli vastamismäär 16–17-aastaste meeste hulgas ning madalaim 35–44-aastaste meeste hulgas (tabel 2.1).

² Euroopa Sotsiaaluuringus kasutatav valimi koostamise meetoodika on üleeuroopaliselt tunnustatud ja seda peetakse üheks parimaks usaldusväärsete andmete saamise võimaluseks.

³ Eesti naiste tervise uuring: <https://sisu.ut.ee/naisteterviseuuring/avaleht-0>

Tabel 2.1. Küsitlute arv ja vastamismäär vanuserühmades, %

	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitlute arv	n=82	n=378	n=642	n=608	n=345	n=2056
Vastamismäär	54,7	46,4	44,2	42,6	44,4	44,5

Selleks, et uuringu andmete jaotused vastaksid täpsemini üldkogumi jaotustele, on andmestikus andmete kaalumise tunnus. Andmed on kaalutud vanuse ja emakeele järgi (ankeedis vastavalt küsimused 1 ja 3). Andmete kaalumisel on vanus jaotatud viieks rühmaks: 16–17-, 18–24-, 25–34-, 35–44- ning 45–55-aastased ning emakeel kaheks rühmaks: eesti keel ja vene + muu keel.

Kaalud w_k on leitud järgneva eeskirja alusel (Särndal ja Lundström 2005, lk 57-59):

$$w_k = d_k(1 + \lambda_r^T x_k),$$

kus vektoris x_k on märgitud (0,1) tunnusest vastavasse rühma kuulumine või mittekuulumine, $d_k = N/n$ on disainikaal (N – üldkogumi maht, n – valimimaht), r – vastanute hulk ja

$$\lambda_r^T = (X - \sum_r d_k x_k)^T (\sum_r d_k x_k x_k^T)^{-1},$$

kus vektor X sisaldab endas andmeid vastavate rühmade üldkogumi suuruste kohta. Kuna vastavate rühmade üldkogumi suurused valimi võtmise seisuga polnud teada, kasutati kaalumisel vastavaid hinnanguid.

2.2 Andmete kogumine

Andmeid koguti perioodil september–detsember 2014. Vastajatel oli võimalik küsitlusele vastata nii elektrooniliselt (eraldi programmeeritud veebiplatvormil, mille programmeeris ja käigushoidmise tagas Quretec Ltd.) kui paberandjal eesti või vene keeles. Ülesehituselt olid mõlemad küsitlusvormid identsed (paberankeedil lisandusid küsimustele suunamisjuhised ning elektroonilisel ankeedil olid mõned suunamise jaoks vajalikud lisaküsimused).

Andmete kogumise korraldas projektimeeskond Tartu Ülikoolis. Kõigile valimis olnud meestele saadeti 9.–10. septembril koju kiri palvega täita ankeet internetis või siis pöörduda uuringu korraldajate poole, et leppida kokku paberankeedi täitmine. Kirjas sisaldus igale vastajale juhusliku numbrite kombinatsiooniga koostatud unikaalne personaalne kood, mis tagas ligipääsu küsimustikule internetis ja mille abil peeti arvestust küsitlusele vastamise üle. Uuringus osalemise kutse edastati nii eesti kui vene keeles. Paberankeete hakati vastavalt laekunud soovidele välja saatma alates 24. septembrist. Nii uuringukutsed kui paberankeedid toimetati adressaatideni Eesti Post.

Elektroonilises küsimustikus oli vastajale tagatud võimalus valida küsitlusele vastamise keel (kas eesti või vene keel; keele valikut oli vastamise ajal võimalik muuta); võimalus vastamise katkestamiseks ja hiljem vastamise jätkamiseks katkestatud kohast; ning võimalus oma vastuseid küsimustiku täitmise ajal muuta. Vastused salvestati automaatselt ning need salvestusid ka näiteks elektrikatkestuse, internetiühenduse katkemise või muude eettulevate probleemide korral. Küsitluse lõpus oli vastajal võimalik oma vastused lõplikult edastada, misjärel tema vastustega kirje andmebaasis loeti lõplikuks ning personaalse koodiga

andmebaasi sisselogimise võimalus kadus. Personaalse koodiga seoti andmebaasis ainult see, kas vastaja on küsitluse lõpuni täitnud või mitte. Meeste vastused küsimustele jäid anonüümseks. Küsitluse lõpus suunati vastajad teisele veebilehele, kus oli lisaküsimus selle kohta, kas vastaja soovib osaleda kinkekaartide loosimisel või tutvuda hiljem uuringuaruandega. Soovi korral sai vastaja sisestada oma kontaktandmed, mis salvestati eraldi andmebaasi (SurveyMonkey küsitluskeskkonnas).

Paberankeedi täitmiseks soovi avaldanud vastajatele saadeti väljatrükitud ankeet (vastavalt vastaja soovile edastati paberankeet kas eesti või vene keeles), unikaalse koodiga koodikaart ja makstud vastuse märkega ümbrikud täidetud ankeedi ja koodikaardi tagastamiseks. Täidetud ankeet ja koodikaart paluti postitada eraldi, et tagada edastatud vastuste anonüümsus ning tuvastada küsimustikule vastanud. Koodikaardile oli vastajal võimalik märkida oma soov loosimises osalemise kohta ning kontaktandmed.

Kõik ankeedid täideti meeste endi poolt (isetäidetav ankeet). Nendele, kes ei olnud küsimustikku täitnud, teatanud oma soovist küsitluses mitte osaleda või kelle kohta polnud tulnud teadet, et teda ei ole võimalik rahvastikuregistrisse märgitud aadressil kätte saada (ümbrikule olid märgitud uurimismeeskonna kontaktandmed juhuks, kui valimisse kuuluv isik ei ela registris märgitud aadressil, et kirja saanud isikul oleks võimalik uurimismeeskonnaga ühendust võtta), saadeti meeldetuletuskirjad palvega uuringus osaleda. Meeldetuletuskirjad saadeti välja 25.–26. septembril, 10.–11. oktoobril ja 14.–15. novembril.

Et paljud kirjad tulid postkastide puudumise, vale adressaadi vms tõttu tagasi ja suur hulk respondente ei olnud oma vastamise või keeldumise soovist teada andnud, kasutati alates novembrist andmete kogumisel kombineeritud meetodit. Projektimeeskond koostöös Mare Ainsaarega koolitas välja 27 küsitlejat, kes suunati madalama vastamismääraga maakondades mittevastanud respondentidele paberankeete kätte toimetama ning täidetud ankeete kokku koguma. Küsitlejate eesmärk oli toimetada tühi ankeet vastajani ja pärast see ilma nimeta ja suletud ümbrikus tagasi tuua. Samuti said küsitlajat valimisse kuulunud aadresside külastamisel infot selle kohta, kas vastaja on surnud, ei ela sellel aadressil, ei ole (tervislikel või muudel põhjustel) võimeline küsitlusele vastama, elab välismaal jms. Kokku jagati küsitlejatele välja üle 700 aadressi kümnes maakonnas: Harjumaal, Ida-Virumaal, Jõgevamaal, Järvamaal, Lääne-Virumaal, Põlvamaal, Tartumaal, Valgamaal, Viljandimaal ja Võrumaal. Valimisse kuulunud mittevastanud meeste aadresse külastati kokku kuni neljal korral.

Lisaks posti teel saadetud küsitluskutsele ja meeldetuletustele ning küsitleja otsekontaktile võeti madalama vastamismääraga maakondades (peamine fookus Harjumaal ja Ida-virumaal, vähem teistel maakondadel) mittevastanud meestega kontakti ka telefoni teel (rahvastikuregistris olevad telefoninumbrid). Uuringus osalemisega nõustumisel oli vastajal võimalus saada paberankeet oma koduaadressile või anda e-postiaadress, et salasõna ja kaaskiri jõuaksid temani e-kirjaga.

Vastajate motiveerimiseks loositi küsitluse lõppemise järel vastajate vahel välja 15 kinkekaarti väärtusega 20 eurot. Kinkekaardi saajal oli võimalik valida, millise poe (kas toidupoe, raamatupoe või piletiliivi) kinkekaarti ta soovib saada.

Andmed töödeldi programmis SPSS, kus need enne analüüse puhastati ja kontrolliti loogilisi seoseid.

2.3 Küsimustik

Selleks, et kogutud andmete põhjal oleks hiljem võimalik teha võrdlusi naiste käitumisega, kasutati võimalusel küsimustiku koostamisel naiste seksuaal- ja reproduktiivkäitumise uuringu küsimusi, millele lisati asjakohaseid täiendavaid küsimusi. Seega võimaldab andmestik võrdlusi mitmete Eestis läbiviidud uuringutega: Eesti naiste seksuaal- ja reproduktiivkäitumise uuring (2004, 2014), Eesti terviseuuring (2006, 2014), Euroopa sotsiaaluuring (2004, 2012/2013), Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring (2012), Eesti tööjõu-uuring (2012), Eesti tööealise rahvastiku väljarändepotentsiaali uuring (2013). Osa küsimustest on autorid koostanud just käesoleva uuringu jaoks.

Küsimustik tõlgiti ka vene keelde ning võrreldavuse tagamiseks kasutati varasemate uuringute puhul olemasolevaid tõlkeid. Üksikutel juhtudel tõlget kas parandati või täpsustati.

Loodud küsimustik koosnes 135-st peamiselt valikvastustega küsimusest, mis olid jaotatud kuueks osaks:

1. Taustandmed
2. Pere ja lapsed
3. Töö
4. Välismaal elamise kogemus ja soovid
5. Lähisuhted ja seksuaalsus
6. Tervis ja riskikäitumine

Eestikeelne küsimustik on esitatud lisas 1. Küsimustiku koostamisel arvestati, et selle abil kogutud andmed võimaldaksid vastata järgmistele uurimisküsimustele (tabel 2.2):

Tabel 2.2. Uurimisküsimused (järgneb)

Uurimisküsimus
1. Millised on aktiivses pereloomes eas Eesti meeste hoiakud ja tegevusplaanid pere loomise ja laste saamise osas (millal ja kui palju plaanitakse lapsi saada)?
2. Milline on meeste hariduse, tööhõive ja teiste sotsiaaldemograafiliste tegurite seos pereloomeliste väärtushinnangute ja hoiakutega ning reaalse pereloomelise käitumisega ehk millised tegurid soodustavad ja takistavad pereloomet ja sündimust? Millised on seosed tervise- ja riskikäitumise, hariduse, hõive ja rändekäitumisega?
3. Milline on aktiivses pereloomes eas Eesti meeste tegelik käitumine pere loomise ja laste saamise osas (millal ja kui palju lapsi saadakse) ning rahulolu peresuhetega. Millised on seosed tervise- ja riskikäitumise, hariduse, hõive ja rändekäitumisega?
4. Millised on aktiivses pereloomes eas Eesti meeste põhjused pere ja/või laste saamisest loobumiseks või edasi lükkamiseks? Millised on seosed tervise- ja riskikäitumise, hariduse, hõive ja rändekäitumisega?
5. Millised on meeste hoiakud ja valmidus lahkuminekukorral lapse eest hoolitseda (nt hooldusõiguse jagamine)?
6. Milline on meeste rahulolu oma praeguse töö, karjääri võimaluste ja sissetulekuga. Millised on edasised karjääri-, edasiõppimise ja/või enesetäiendamise plaanid, töö- ja vaba aja jaotus ning hinnang piisava vaba aja olemasolule? Mil määral soodustab praegune töökoht pereelu (piisava vaba aja olemasolu, tööaja paindlikkus, kaugtöö võimalus jms)?

Uurimisküsimus

7. Milline on meeste senine ja planeeritav rändekäitumine? Millised on välismaal õppimise ja/või töötamise kogemused (kui on kogemus, siis uuritakse, miks välismaale töötama mindi) ning kavatsused välismaale töötama/õppima minna (ajutiselt või alaliselt, välismaale elama asumise võimalikud põhjused)? Millist mõju avaldab/võib avaldada meeste endi hinnangul välismaal töölkäimine nende pereelule või pere loomise plaanidele?

8. Milline on meeste tervise- ja riskikäitumine, sealhulgas hinnang oma tervisele, füüsilisele vormile ja elukvaliteedile (tegelik ning kas peetakse vajalikuks seda parandada; kui jah, siis mis põhjustel), piirangud tavapäraste toimingute tegemisele, pikaajalise (kroonilise) haiguse või terviseprobleemi olemasolu, sotsiaalne võrgustik (suhted sõprade ja pereliikmetega), hinnang psühholoogilisele seisundile (ärevuse, masenduse, stressi tundmise sagedus), tubaka, alkoholi ja narkootikumide tarvitamine (tegelik tarbimine ning soov nende tarbimist vähendada/nendest loobuda), tervisespordi harrastamine, riskeeriv käitumine (liikluseeskirjade rikkumine (turvavöö kandmine, joores sõidukijuhtimine), purjus peaga ujumine, seksuaalne riskikäitumine, arsti külastamine haiguse korral?)

2.4 Mõisted

Arsti juures käinud. Arsti juures käinute hulka loeti need vastajad, kes vastasid küsimusele „Mitu korda olete käinud viimase aasta jooksul arsti juures või olnud haiglas?“, et olid vähemalt korra viimase aasta jooksul külastanud perearsti, muud eriarsti, konsulteerinud arstiga telefoni teel, kasutanud kiirabi või külastanud erakorralise meditsiini osakonda.

Enesehinnanguline tervis. Tunnuse arvutamiseks kasutati küsimust „Kuidas Te hindate praegu oma tervist?“. Vastavalt vastuste jaotumisele on mehed jagatud kolme rühma: hea või väga hea tervisega, ei hea ega halva tervisega, halva või väga halva tervisega.

Haiglas viibinud. Haiglas viibinute hulka loeti need vastajad, kes vastasid küsimusele „Mitu korda olete käinud viimase aasta jooksul arsti juures või olnud haiglas?“, et olid vähemalt korra viimase aasta jooksul olnud ravil päevaravi osakonnas või haiglaravil.

Kehamassi indeks. Kehamassi indeks (KMI) leiti kehakaalu (kg) jagamisel pikkuse (m) ruuduga. KMI hindamisel võeti aluseks skaala⁴, milles KMI<18,5 tähistab alakaalu, vahemik 18,5–24,9 normaalkaalu, 25,0–29,9 ülekaalu ning KMI≥30 tähistab rasvumist. Kehamassi indeks arvutati vastaja poolt kirja pandud praeguse kaalu ja pikkuse järgi. Ei saa välistada võimalust, et vastaja esitatud andmed praeguse kaalu ja/või pikkuse kohta ei ole õiged.

Ravikindlustuse olemasolu. Ravikindlustuse olemasolu hinnati üldjuhul vastuste alusel. Ravikindlustuse seaduse⁵ järgi on Eestis kindlustatud isikutega võrdsustatud kuni 19-aastased, Eesti õppeasutustes või välisriigi samaväärses õppeasutuses põhiharidust omandavad õpilased kuni 21 aasta vanuseni, üldkeskharidust omandavad õpilased kuni 24 aasta vanuseni, kutseõppe tasemeõppes õppivad õpilased

⁴ Rahvusvaheline kehamassiindeksi klassifikatsioon (WHO): http://apps.who.int/bmi/index.jsp?introPage=intro_3.html

⁵ Ravikindlustuse seadus: Riigi Teataja I 2002, 62, 377

ning üliõpilased. Seega loeti end peamiselt õpilase/üliõpilase/kraadiõppurina määratlenud 16–24-aastased vastajad ravikindlustust omavateks.

Vaimse tervise indeks. Vaimse tervise indeks MHI-5 baseerub viiel küsimusel: „Kui sageli olete Te viimase nelja nädala jooksul ...

- a) ... olnud väga närviline?
- b) ... tundnud ennast väga sügavas depressioonis ja masendununa?
- c) ... tundnud ennast rahulikuna?
- d) ... tundnud ennast nii halvasti, et miski ei suuda Teie tuju tõsta?
- e) ... olnud õnnelik ja rõõmus inimene?

Indeksi väärtus arvutatakse väidete vastuseskooride liitmise teel (tabel 2.3) ning nende teisendamisel 100 punktisele skaalale. MHI-5 indeksi valem on: $MHI-5 = 100 \times ((\text{skoor a} + \text{skoor b} + \text{skoor c} + \text{skoor d} + \text{skoor e}) - 5) / 25$.

Tabel 2.3. Vaimse tervise indeksi moodustavate väidete skoorid vastavalt vastusejaotusele

	Vastusejaotus	Vastuse skoor väidetele a, b, d	Vastuse skoor väidetele c, e
1	kogu aeg	1	6
2	enamasti	2	5
3	sageli	3	4
4	aegajalt	4	3
5	harva	5	2
6	mitte kunagi	6	1

Saadud vaimse tervise indeksi tulemustele rakendati piirväärtust 52⁶. Vastanutel, kelle puhul MHI-5 skoor on väiksem või võrdne kui 52 punkti, on tõsiseid või olulisi depressiooni sümptomeid.

Väljarändepotentsiaal. Tõenäoline osakaal meestest, kellel on tulevikus plaanis välismaale elama minna. Tunnuse arvutamiseks kasutati küsimusi “Kas Teil on kavas tulevikus välismaale elama minna (sh lühiajaliselt)?” ja “Kas Te olete välismaale elama minekuks mingeid ettevalmistusi teinud? Näiteks infot kogunud, tööle kandideerinud, ülikooli avalduse saatnud vmt.” Väljarändepotentsiaali moodustab nende vastajate osakaal kõigist meestest, kes vastasid esimesele küsimusele “Jah, on kindel plaan” ning teise küsimuse juures väitsid, et nad on välismaale elama minekuks ettevalmistusi teinud. Tunnuse arvutamise meetoodika pärineb sotsiaalministeeriumi tellitud väljarändepotentsiaali uuringutest (Järv, 2007; Veidemann 2010; Tarum 2014).

⁶ Vaimse tervise indeksi MHI-5 piirväärtuse määramise aluseks oli Berwick, D. M., Murphy, J. M., Goldman, P. A., Ware Jr, J. E., Barsky, A. J., & Weinstein, M. C. (1991). Performance of a five-item mental health screening test. *Medical care*, 29(2), 169-176.

3 UURINGU TULEMUSED

Käesoleva aruande eesmärgiks on anda ülevaade tehtud uuringust ning tutvustada esmaseid tulemusi Eesti meeste perelooma ja laste saamisega seotud hoiakutest, meeste tervislikust, hariduslikust, töö- ja rändealasest käitumisest. Aruanne on kirjeldava sisuga ega sisalda üldjuhul põhjalikke uurimisküsimuste analüüse ega võrdlusi teiste varem tehtud uuringutega. **Uuringu kõige olulisema tulemusena valmis andmebaas**, mida on hiljem võimalik kasutada erinevate teemade süvaanalüüsimisel (sh teadustöök). Andmebaas antakse üle riigikantseleile, kes edaspidi koordineerib andmete kasutamist.

Esmaste kirjeldavate tulemuste esitamisel on aruandes kasutatud läbivalt vanuserühma tunnust. Jaotus emakeele ja laste (sh bioloogiliste, lapsendatud, partneri laste) olemasolu järgi on välja toodud olulisemate tunnuste puhul. Mõnel juhul on analüüsi sisukuse huvides kasutatud ainult bioloogiliste laste või alaealiste laste olemasolu tunnust. Juhul, kui analüüsi käigus loodi olemasolevate küsimuste alusel uusi indekseid või tunnuseid, siis on nende kirjeldus esitatud mõistete peatükis.

Tabelites esitatud tulemused ja protsentjaotused on arvutatud kaalutud andmete põhjal. Lisaks on välja toodud küsitletute arv vastuste kaupa. Küsitletute arv tunnuste vahel erineb, kuna osa vastajatest ei pidanud kõikidele küsimustele vastama ning paber kandjal vastajatel oli võimalik kohustuslikke küsimusi vahele jättes edasi liikuda.

Tabelites esitatud tunnuste jaotuse statistilist olulisust kontrolliti hii-ruut-testiga ning rühmadevahelist keskmiste väärtuste erinevust dispersioonanalüüsiga; olulisuse nivoo on läbivalt 0,05. Juhul, kui kasutati muid teste või meetodeid, on need tekstis eraldi välja toodud.

3.1 Vastajate taust

Aivi Themas, Marek Sammul

Emakeelena räägib eesti keelt 77% ja vene keelt 23% meestest, muu emakeelega mehi oli 1% (tabel 3.1). Emakeele jaotus vanuserühmades oluliselt ei erine. Edaspidises analüüsis võrreldakse eesti emakeelega mehi vene ja muu emakeelega meestega.

Tabel 3.1. Emakeel vanuserühmades, %

Emakeel	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=82	n=379	n=642	n=609	n=345	n=2057
eesti keel	73,2	81,0	75,9	77,2	72,8	76,6
vene keel	26,8	18,7	23,8	21,7	25,2	22,6
muu keel	-	0,3	0,3	1,1	2,0	0,8

Meestest 89% on Eesti kodakondsusega, 4% Vene kodakondsusega, 5% määramata kodakondsusega ning 1% muu riigi kodakondsusega (tabel 3.2). Kodakondsuse jaotus vanuserühmades on oluliselt erinev – vanemates vanuserühmades on rohkem mehi, kellel pole Eesti kodakondsust.

Tabel 3.2. Kodakondsus vanuserühmades, %

Kodakondsus	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=643	n=608	n=345	n=2056
Eesti	97,6	95,2	91,3	86,2	83,5	89,4
Vene	1,2	2,4	3,0	4,4	7,5	4,0
määramata	1,2	2,1	4,7	7,6	7,5	5,4
muu	-	0,3	1,1	1,8	1,4	1,2

61% meestest elab maakonnakeskustes ning 32% maapiirkonnas (tabel 3.3). Elukoht vanuserühmades erineb oluliselt – noorukid elavad sagedamini maakonnakeskustes (73%) ning ligikaudu pooled 45–55-aastastest meestest elavad maapiirkonnas.

Tabel 3.3. Elukoht vanuserühmades, %

Elukoht	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=81	n=378	n=642	n=609	n=344	n=2054
maakonnakeskus	73,2	66,5	68,1	55,6	45,2	60,5
muu linn	6,1	6,9	7,6	9,7	7,8	8,1
maapiirkond	20,7	26,6	24,3	34,7	47,0	31,5

Ligikaudu veerand meestest on üldkeskharidusega ja 28% kutsekeskharidusega (tabel 3.4). Meestest 12% on kõrgharidusega (bakalaureusekraad või varasem ülikooliharidus) ning 5% magistri- või doktorikraadiga. Haridustase on vanuserühmades oluliselt erinev – põhiharidusega meeste osakaal vanemates vanuserühmades väheneb ning kutsekeskharidusega meeste osakaal suureneb.

Tabel 3.4. Kõrgeim lõpetatud haridustase vanuserühmades, %

Haridustase	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=642	n=610	n=344	n=2056
põhiharidus või vähem	100,0	24,3	13,6	9,2	3,8	16,0
kutseharidus pärast põhiharidust	-	7,4	10,4	8,7	10,2	8,9
üldkeskharidus	-	43,9	19,2	18,6	24,4	23,7
kutsekeskharidus	-	17,5	24,3	36,3	40,7	28,4
rakenduslik kõrgharidus	-	2,6	10,1	8,2	3,8	6,7
kõrgharidus	-	4,0	13,9	15,4	12,8	11,8
magistri- või doktorikraad	-	0,3	8,4	3,6	4,4	4,5

Pooled meestest ei ole ajateenistust läbinud, veerand on läbinud ajateenistuse Eesti kaitseväes ning 18% Nõukogude Liidu armees (tabel 3.5). Eesti kaitseväes on käinud peamiselt 18–44-aastased mehed ning Nõukogude Liidu armees peamiselt 45–55-aastased mehed.

Tabel 3.5. Ajateenistuse läbimine vanuserühmades, %

Ajateenistus	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=641	n=609	n=345	n=2055
Eesti kaitseväes	-	16,7	39,9	30,7	0,6	24,7
Nõukogude Liidu armees	-	2,9	0,5	12,2	80,6	17,8
muu	-	1,1	0,6	6,2	1,2	2,4
pole ajateenistust läbinud	100,0	79,4	59,0	50,9	17,7	55,0

80% meestest ei pea ennast ühegi kindla usu või usulahu tunnistajaks (tabel 3.6). Usu või usulahu tunnistamine on vanuserühmades oluliselt erinev – 25–55-aastaste meeste hulgas on usu või usulahu tunnistajaid rohkem kui 16–24-aastaste meeste hulgas.

Tabel 3.6. Usu või usulahu tunnistamine vanuserühmades, %

Usu või usulahu tunnistamine	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=83	n=379	n=641	n=609	n=345	n=2057
jah	14,5	9,2	21,7	22,7	27,0	20,3
ei	85,5	90,8	78,3	77,3	73,0	79,7

Meestest, kes peavad end mõne kindla usu või usulahu tunnistajaks, on 61% õigeusklikud, 21% protestandid ning 8% katoliiklased (tabel 3.7). Muude uskude või usulahkude tunnistajaid on küsitletute hulgas 10%.

Tabel 3.7. Kindla usu või usulahu tunnistamine vanuserühmades (% meestest, kes peavad end mõne kindla usu või usulahu tunnistajaks)

Religioon	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=11	n=34	n=139	n=139	n=91	n=414
katoliiklus	9,1	11,8	7,2	10,9	3,3	8,0
protestantism	-	20,6	19,4	20,3	26,4	20,8
õigeusk	63,6	52,9	61,2	60,9	62,6	60,8
muu kristlik usk või usulahk	9,1	-	1,4	4,3	3,3	2,9
judaism	-	-	-	0,7	1,1	0,5
islami usk	-	-	0,7	-	-	0,2
aasia usundid	-	2,9	0,7	1,4	-	1,0
muu mitte kristlik usk või usulahk	-	-	2,2	0,7	-	1,0
ei oska öelda	-	5,9	3,6	-	-	1,7
muu	18,2	5,9	3,6	0,7	3,3	3,1

Oma lapsepõlvkodus elas 68% meestest koos abielus bioloogiliste vanematega, vabas kooselus olevate bioloogiliste vanematega kasvas üles 6% meestest (tabel 3.8). **Viiendik meestest elas lapsepõlvkodus peamiselt emaga või ema ja tema elukaaslasega**. Isaga või isa ja tema elukaaslasega elas lapsepõlvkodus 2% meestest. Mehed vanuses 35–55 eluaastat elasid lapsepõlvkodus peamiselt abielus bioloogiliste vanematega, vabas kooselus olevate bioloogiliste vanematega või peamiselt emaga on sagedamini koos elanud 16–24-aastased mehed. Vene emakeelega mehed elasid lapsepõlvkodus koos peamiselt abielus bioloogiliste vanematega (72% vs 66% eesti emakeelega meestest) ning harvem vabas kooselus bioloogiliste vanematega (3% vs 7% eesti emakeelega meestest). Muudes lõigetes meeste jaotus emakeele järgi ei erine.

Tabel 3.8. Kellega vanematest elas koos oma lapsepõlvkodus vanuserühmades, %

Kellega vanematest elas koos oma lapsepõlvkodus	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=379	n=643	n=608	n=345	n=2057
bioloogiliste vanematega, kes on/olid abielus	57,3	57,0	68,0	71,2	74,5	67,6
bioloogiliste vanematega, kes on/olid vabas kooselus	12,2	12,4	5,1	3,8	1,2	5,7
peamiselt emaga	20,7	18,5	15,6	13,3	11,3	14,9
ema ja tema elukaaslasega	4,9	7,7	5,9	7,9	8,7	7,2
peamiselt isaga	-	1,3	1,2	1,3	0,6	1,1
isa ja tema elukaaslasega	-	0,8	0,8	0,7	0,6	0,7
muu	5,8	2,3	3,4	1,8	3,1	2,8

Suhted lapsepõlvkodus (tabel 3.9) olid peamiselt kas head ja soojad (43%) või pigem head kui halvad (47%). Nooremad mehed hindavad suhteid lapsepõlvkodus võrreldes vanemate vanuserühmade meestega sagedamini headeks ja soojadeks ning vanemate vanuserühmade mehed sagedamini pigem headeks kui halvadeks.

Tabel 3.9. Suhted lapsepõlvkodus vanuserühmades, %

Suhted lapsepõlvkodus	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=642	n=606	n=346	n=2054
head, soojad	52,4	48,9	41,3	42,2	37,6	42,8
pigem head kui halvad	41,5	40,5	49,4	46,9	52,6	47,2
pigem halvad kui head	2,4	6,3	7,2	8,4	7,2	7,2
halvad	1,2	1,3	0,6	1,2	0,6	0,9
ei mäleta, ei tea	2,4	2,9	1,6	1,3	2,0	1,9

Praegu peavad mehed oma elus kõige tähtsamaks armastust (64%) ja isikliku elamispinna olemasolu (62%; tabel 3.10). Vähemalt poolte meeste jaoks on väga tähtis laste kasvatamine (55%) ning kindel partnerlussuhe (52%). Avaliku elu tegelaseks saamine ja olemine on tähtsusetu 58% meeste jaoks ning religioon ei oma tähtsust 50% meeste jaoks.

Vanemad mehed (35–55-aastased) peavad praegu oma elus võrreldes nooremate meestega (16–34-aastased) oluliselt tähtsamaks armastust, isikliku elamispinna olemasolu, laste kasvatamist, kindlat partnerlussuhet ja laste olemasolu. Mehed vanuses 18–34 eluaastat peavad võrreldes teiste vanuserühmadega oluliselt tähtsamaks edu erialasel tööl ning pidevat enesetäiendamist. Kõige nooremad mehed (vanuses 16–24 eluaastat) aga tähtsustavad võrreldes teiste vanuserühmadega enam materiaalist heaolu ja kindlustatust, sõpradega suhtlemist, hobide ja harrastustega tegelemist, kultuurisündmustega kursis olemist ning avaliku elu tegelaseks saamist või olemist. Muude elust tähtsate valdkondade ja eesmärkide jaotus vanuserühmade järgi oluliselt ei erine.

Tabel 3.10. Praegu elus tähtsad valdkonnad ja eesmärgid vanuserühmades, %

Elus tähtsad valdkonnad ja eesmärgid	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
registreeritud abielu*	7,5	6,6	12,2	16,4	24,0	14,2
kindel partnerlusuhe*	26,3	39,4	52,3	59,6	56,6	51,8
laste olemasolu*	17,3	15,0	46,0	64,4	58,6	46,7
armastus*	57,5	54,9	67,1	68,9	60,9	63,9
hoolitsetud välimus	40,7	40,9	39,0	41,0	38,3	39,9
edu erialasel tööl, hinnatud spetsialisti maine saavutamine*	27,2	46,7	42,6	28,8	19,4	34,8
pidev enesetäiendamine, elukestev õpe*	37,0	42,2	38,2	23,2	16,7	30,9
materiaalne heaolu, kindlustatus*	48,1	54,4	50,4	45,0	30,2	46,1
kultuurisündmustega kursis olemine*	16,0	12,1	10,3	7,2	8,8	9,7
hobide, harrastustega tegelemine*	37,5	40,6	30,2	23,1	16,5	28,0
isikliku elamispinna olemasolu*	45,7	49,5	60,4	70,8	68,0	62,2
suhtlemine sõpradega*	60,0	53,7	40,6	32,8	26,4	39,1
laste kasvatamine*	35,8	33,5	55,2	69,8	58,2	55,3
ühiskondlik aktiivsus*	13,6	5,3	6,9	5,1	4,7	6,0
religioon	7,4	2,6	5,1	4,4	4,4	4,4
tervislik eluviis	29,6	27,2	22,6	26,5	25,5	25,4
avaliku elu tegelaseks saamine/olemine*	8,6	3,2	2,8	1,2	0,9	2,3

Märkus: protsent vastajatest, kes pidas valdkonda või eesmärki väga tähtsaks; tärniga on märgitud valdkonnad, mis on vanuserühmades oluliselt erineva jaotusega.

Vene emakeelega mehed peavad võrreldes eesti emakeelega meestega oma elus praegu tähtsamaks laste kasvatamist, kindlat partnerlussuhet, laste olemasolu, pidevat enesetäiendamist ja elukestvat õpet, tervislikku eluviisi, registreeritud abielu, ühiskondlikku aktiivsust ning religiooni. Eesti emakeelega mehed tähtsustavad võrreldes vene emakeelega meestega rohkem sõpradega suhtlemist (tabel 3.11).

Tabel 3.11. Praegu elus tähtsad valdkonnad ja eesmärgid emakeele järgi, %

Elus tähtsad valdkonnad ja eesmärgid	Emakeel		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku
registreeritud abielu*	12,3	20,6	14,2
kindel partnerlussuhe*	49,4	59,6	51,8
laste olemasolu*	45,5	50,8	46,7
armastus	63,8	64,8	64,0
hoolitsetud välimus	39,1	42,5	39,9
edu erialasel tööl, hinnatud spetsialisti maine saavutamine	35,4	32,7	34,8
pidev enesetäiendamine, elukestev õpe*	29,4	36,0	30,9
materiaalne heaolu, kindlustatus	47,1	42,7	46,1
kultuurisündmustega kursis olemine	9,2	11,5	9,7
hobide, harrastustega tegelemine	27,6	29,5	28,0
isikliku elamispinna olemasolu	63,2	59,0	62,2
suhtlemine sõpradega*	40,4	34,9	39,1
laste kasvatamine*	52,6	64,0	55,3
ühiskondlik aktiivsus*	5,4	7,9	6,0
religioon*	3,0	9,2	4,4
tervislik eluviis*	22,2	35,8	25,4
avaliku elu tegelaseks saamine/olemine	2,2	2,9	2,3

Märkus: protsent vastajatest, kes pidas valdkonda või eesmärki väga tähtsaks; tärniga on märgitud valdkonnad, mis on emakeele järgi oluliselt erineva jaotusega.

3.2 Pere ja lapsed

Mare Ainsaar, Aivi Themas

67% kõigist meestest ja 88% 45–55-aastastest meestest **on olnud abielus või vabas kooselus kauem kui ühe aasta. Ligikaudu pooltel (48%) meestest on ka bioloogilised lapsed ja 53% üldse lapsed** (sh bioloogilised lapsed, lapsendatud lapsed, partneri lapsed). **Viiendik (20%) kõigist meestest on isa ühele bioloogilisele lapsele ja sama palju kahele bioloogilisele lapsele.** Kolm (7%) ja enam bioloogilist last (3%) on suhteliselt erandlikud (tabel 3.12). Bioloogiliste laste arv on emakeele järgi erinev – vene emakeelega meeste hulgas on rohkem neid, kellel on üks bioloogiline laps (vastavalt 22% ja 19%) ning eesti emakeelega meeste hulgas on rohkem neid, kellel on kolm bioloogilist last (vastavalt 8% ja 4%). Need mehed, kes usuvad, et nende lapsed vajavad hoolt, tegelevad enamasti lapse või lastega tööpäeviti 1–2 tundi, nooremad mehed isegi kauem (noorte meeste lastega tegelemise aeg on suure varieeruvusega). Emakeele järgi lastega tegelemise aeg meeste hulgas oluliselt ei erine. Religioon ei ole seoses meeste käitumisega isadena ega üldise perekäitumisega, laste saamise plaanidega või tegeliku pereeluga Eestis.

Regressioonanalüüs mehe vanuse, emakeele, elukoha, majandusliku olukorra, tervise enesehinnangu, lapsepõlvkodu suhete, välismaal elamise kogemuse ja hariduse tunnustega näitas, et **enam on bioloogilisi lapsi vanematel meestel, neil, kes elavad maal, ja nendel meestel, kellel on parem tervis.**

Rohkemate lastega mehed hindavad enda majanduslikku olukorda kehvemaks. Teistel tunnustel mudelis ei ole seost laste arvuga.

Uuringus küsiti ka üldiselt laste kasvatamise kogemuse kohta, st kas mehel on teisi lapsi lisaks bioloogilistele lastele, st lapsendatud lapsi või partneri lapsi. **Laste kasvatamise kogemus saadakse pärast 24. eluaastat** ning 45–55 aasta vanustel meestel on laste kasvatamise kogemus enamasti olemas (84%). **Kõige sagedamini saadakse isaks 25 ja 44 eluaasta vahel.**

Tabel 3.12. Laste olemasolu vanuserühmades, %

Laste olemasolu	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=643	n=609	n=345	n=2057
Bioloogilised lapsed						
jah	1,2	5,0	40,0	73,1	78,8	48,3
ei	98,8	95,0	60,0	26,9	21,2	51,7
Bioloogiliste laste arv						
mitte ühtegi	98,8	95,0	60,0	26,9	21,2	51,7
1 laps	1,2	4,0	23,8	25,8	22,6	19,6
2 last	-	0,5	13,1	32,0	35,7	19,6
3 last	-	0,5	3,1	12,0	13,3	6,9
4 ja enam last	-	-	-	3,4	5,2	3,2
Küsitletute arv						
Laste olemasolu	n=82	n=377	n=642	n=608	n=344	n=2053
jah	1,2	7,2	45,3	80,6	84,0	53,5
ei	98,8	92,8	54,7	19,4	16,0	46,5

56% isadest väidab, et laste sünni oli soovitud ja planeeritud, 48% laste sünni oli soovitud, kuid planeerimata, 7% et laste sünni oli soovimata juhuslik ja 1% et sünni oli isa tahte vastane (tabel 3.13). Laste saamine oli sagedamini planeeritud 35–44-aastastel meestel. Üldiselt kasvas koos meeste vanusega soovitud laste (planeeritud ja planeerimata) saamine ning vähenes soovimata laste sünni.

Tabel 3.13. Olemasolevate laste sünni planeeritus või juhuslikkus vanuserühmades, %

Laste sünni oli ...	Vanuserühm (aastates)			
	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=273	n=469	n=285	n=1052
soovitud ja planeeritud	53,5	62,0	51,6	56,5
soovitud, kuid planeerimata	49,1	42,0	56,5	48,1
soovimata juhuslik	4,8	9,8	4,9	7,2
mehe tahte vastane	0,4	1,1	2,1	1,1

Märkus: 16–24-aastased mehed on siit analüüsist välja jäetud, kuna selles vanuserühmas oli lastega mehi väga vähe; kaldkirjas märgitud tulemused ei ole üldistatavad, kuna vastajaid oli liiga vähe.

Enamasti ollakse lapsi saanud ühe partneriga (tabel 3.14). 35-aastaste ja vanemate hulgas on rohkem neid, kellel on lapsed kahe või enama partneriga. Eesti emakeelega meestest 80% ning vene emakeelega meestest 73% on lapsi saanud ühe partneriga.

Tabel 3.14. Partnerite arv, kellega on või on olnud bioloogilisi lapsi vanuserühmades, %

Partnerite arv, kellega on bioloogilisi lapsi	Vanuserühm (aastates)			
	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=288	n=476	n=278	n=1070
1 partner	84,4	77,5	77,3	79,0
2 partnerit	4,5	13,7	18,3	12,1
3 partnerit	0,3	2,1	0,7	1,2
vastamata	10,8	6,7	3,6	7,6

Märkus: 16–24-aastased mehed on analüüsist välja jäetud, kuna selles vanuserühmas oli lastega mehi väga vähe.

32% meestest oli küsitluse ajal oma partneriga ametlikult abielus ning 33% vabas kooselus (tabel 3.15). Vallalisi mehi on vastanute hulgas 30% ning lahutatud, lahku läinud või leseks jäänud mehi 5%. Püsipartner leitakse enamasti 34. eluaastaks.

Tabel 3.15. Praegune tegelik perekonnaseis vanuserühmades, %

Praegune tegelik perekonnaseis	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=83	n=379	n=642	n=608	n=345	n=2057
vallaline	79,5	59,1	30,2	16,1	8,7	29,8
abielus	-	1,3	22,3	46,9	64,3	31,8
vabas kooselus	14,5	34,3	43,6	31,6	18,3	32,9
lahutatud	-	-	0,9	3,1	5,8	2,2
lahku läinud	-	1,8	2,3	2,1	0,9	1,8
lesk	-	0,3	-	-	1,2	0,2
muu	6,0	3,2	0,6	0,2	0,9	1,2

Peamiseks erinevuseks eesti ja vene emakeelega meeste partnerluskäitumises on eesti emakeelega meeste suurem kogemus vabade kooseludega (tabel 3.16), vene emakeelega mehed elavad sagedamini ametlikus abielus. Kokkuvõttes ei erine eesti ja vene emakeelega mehed partneriga koos elamise kogemuse poolest. Lastega meestest pooled on abielus ning kolmandik vabas kooselus ning lasteta mehed, kes üldjuhul on nooremad, on peamiselt vallalised (56%) või vabas kooselus (29%).

Tabel 3.16. Praegune tegelik perekonnaseis emakeele ja laste olemasolu järgi, %

	Praegune tegelik perekonnaseis							
	vallaline	abielus	vabas kooselus	lahutatud	lahku läinud	lesk	muu	kokku
Emakeel								
eesti keel	30,1	28,0	36,7	2,1	1,9	0,3	1,0	n=1574
vene või muu keel	28,8	44,4	20,3	2,5	1,9	0,2	1,9	n=482
Laste olemasolu								
jah	6,6	51,3	36,1	3,4	1,9	0,3	0,5	n=1098
ei	56,4	9,5	29,3	0,8	1,7	0,1	2,1	n=955
Kokku	29,8	31,9	32,9	2,2	1,9	0,2	1,2	n=2056

Oma paarisuhtega on täiesti rahul 95% püsisuhtes (st kas abielus või vabas kooselus) olevatest meestest (tabel 3.17). Paarisuhtega rahulolu on kõige suurem 16–24-aastaste püsisuhtes olevate noorte hulgas. Enam kodule pühendunud⁷ mehed olid enam rahul ka paarisuhtega. Alkoholi ja/või narkootikumide kasutamine ei tule pereelule kasuks. Alkoholi mittetarvitajad ja vähesed tarvitajad ning narkootikumide mittetarvitajad on enam rahul enda pereeluga. Vallalised tarvitavad enam alkoholi kui püsisuhtes olevad mehed, mis võib viidata kooselu positiivsele mõjule.

Tabel 3.17. Rahulolu paarisuhtega abielus ja vabas kooselus meeste hulgas, %

	Rahulolu paarisuhtega				kokku
	täiesti rahul	pigem rahul	pigem ei ole rahul	ei ole üldse rahul	
abielus	63,2	31,8	4,7	0,3	n=655
vabas kooselus	55,6	38,3	5,9	0,1	n=674
kokku	59,4	35,1	5,3	0,2	n=1329

Püsisuhtes olnud (sh abielus, vabas kooselus, lahutatud, lahku läinud, leseks jäänud) meestest 62% on oma elu jooksul koos elanud ühe partneriga ning 24% kahe partneriga (tabel 3.18). Enam kui 3 partneriga on elu jooksul koos elanud 14% meestest. Vanuserühmade lõikes suureneb veidi nende meeste osakaal, kes on elu jooksul kahe partneriga koos elanud. Emakeele järgi kooselupartnerite arv ei erine.

⁷ Kodule pühendunud mehed on määratletud erinevate väidete alusel, mis on välja toodud tabelis 3.46. Kodule pühendunuteks loeti mehed, kes nõustusid väidetega: „kõige tähtsam on mulle perekond, töö jääb mõnikord tagaplaanile“ ja „pere on minu jaoks tähtis eneseteostuse viis“.

Tabel 3.18. Partnerite arv, kellega on elu jooksul koos elanud, vanuserühmades, %

Partnerite arv, kellega on elu jooksul koos elanud	Vanuserühm (aastates)				
	16–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=128	n=430	n=486	n=302	n=1434
pole ühegi partneriga koos elanud	8,6	0,5	-	-	1,0
1 partneriga	69,5	62,6	57,2	64,2	61,7
2 partneriga	16,4	24,0	24,9	25,2	23,8
3 partneriga	3,9	7,2	12,3	7,0	8,7
4 partneriga	0,8	3,3	2,5	2,3	2,5
5 või enama partneriga	0,8	2,6	3,1	1,3	2,3

Regressioonanalüüs vanuse, emakeele, elukoha, majandusliku olukorra, tervise enesehinnangu, lapsepõlvkodu suhete ja välismaal elamise kogemuse tunnustega näitas, **et kauem on partneriga koos elanud vanemad mehed ja eesti emakeelega mehed. Ka elukoht loeb.** Nimelt on suuremates linnades meeste kooselu kogemus lühem (alla 12 aasta) kui maal (17 aastat). Teised tunnused ei mõjutanud oluliselt kogu elu jooksul kogetud partnerlussuhte pikkust. Kui lisada mudelisse ka haridus, kaob vahe ka eesti ja vene emakeelega meeste vahel. Nimelt on lühim kooselu kogemus alla põhiharidusega meestel. Teiste haridusrühmade vahel suuri erinevusi ei ole, kuigi üldiselt hariduse suurenedes kasvab ka partnerlussuhte pikkus.

Partneri (kas praeguse, viimase või tulevase) valikul peavad mehed kõige olulisemaks armastust (86%), partneri iseloomu (82%) ja head seksuaalset sobivust (73%); tabel 3.19). Küllaltki olulisteks teguriteks on ka partneri intelligentsus (68%), ühised väärtused (67%) ja partneri potentsiaalne edukus lapsevanemana (66%). Väiksemat mõju partneri valikul omavad partneri töökoht või eriala (9%), partneri haridustase (17%), juhus (18%) ja partneri majanduslik toimetulek (19%).

Noorte meeste (kuni 24-aastaste) hinnangul on võrreldes vanemate meestega tunduvalt olulisemateks teguriteks partneri valikul partneri iseloom, partneri hea väljanägemine ja atraktiivsus, partneri huvialad, partneri lapsed varasemast kooselust, partneri vanus, partneri vanemad, sõbrad ja muud tuttavad, partneri haridustase ning partneri töökoht või eriala. Vanemate meeste (25–55 eluaastat) jaoks on partneri valikul võrreldes nooremate meestega olulisemateks teguriteks hea seksuaalne sobivus, partneri suitsetamine ja/või alkoholi tarbimine ja partneri töökus. Muude tegurite tähtsus vanuserühmade vahel oluliselt ei erine.

Tabel 3.19. Olulised asjaolud praeguse/viimase/tulevase partneri valimisel vanusrühmades, %

Tegurite olulisus praeguse/viimase/tulevase partneri valimisel	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
partneri vanus*	37,5	23,3	18,5	19,2	23,8	21,2
partneri töökus*	47,5	40,8	46,8	49,8	55,6	48,1
partneri iseloom*	91,1	88,0	83,0	79,8	74,7	81,9
partneri haridustase*	32,5	20,2	16,5	13,9	15,2	16,8
partneri lapsed tema varasemast kooselust*	32,5	41,5	29,7	22,9	18,2	28,1
partneri töökoht või eriala*	20,3	11,7	8,4	7,9	8,8	9,4
partneri huvialad*	50,0	45,5	33,4	30,2	27,9	34,3
partneri majanduslik toimetulek	23,8	21,7	17,3	18,8	18,2	19,0
ühised väärtused	71,3	65,9	65,8	70,4	64,5	67,2
partneri potentsiaalne edukus lapsevanemana	71,3	61,0	66,1	67,3	64,8	65,5
partneri intelligentsus	68,4	73,2	69,0	65,8	63,5	67,9
partneri hea väljanägemine, atraktiivsus*	63,3	54,4	59,3	53,6	48,2	55,0
hea seksuaalne sobivus*	66,3	66,4	74,1	78,2	69,1	72,8
partneri tervis	65,0	63,3	60,6	60,3	65,0	62,0
partneri suitsetamine ja/või alkoholitarbimine*	56,3	48,1	48,7	55,0	58,4	52,4
partneri vanemad, sõbrad ja muud tuttavad*	23,8	26,0	18,3	19,9	19,1	20,5
armastus	88,8	85,2	84,8	87,2	83,3	85,5
juhus	15,0	18,0	18,0	18,6	19,0	18,2

Märkus: protsent vastajatest, kes pidas vastavat asjaolu partneri valimisel oluliseks; tärniga on märgitud asjaolud, mis on vanuserühmades oluliselt erinevad

Eesti meeste seas on endiselt ideaaliks üle kahe lapse perekonnas (tabel 3.20). Ka endale soovitakse umbes sama palju lapsi, kui on ideaal. Vaid 3% meestest ei soovinud üldse isaks saada. Enamasti soovitakse kahte last (48%) või kolme last (34%). 6% meestest soovis olla isaks ühele lapsele ja sama suur osa kuuete lapsele. Eesti emakeelega meeste arvates on ideaalseks laste arvaks perekonnas keskmiselt 2,5 last ning vene emakeelega meestel keskmiselt 2,3 last. Eesti emakeelega mehed sooviksid endale elu jooksul keskmiselt sama palju lapsi, kui on nende ideaaliks (ehk keskmisel 2,5 last), kuid vene emakeelega mehed sooviksid endale elu jooksul keskmiselt rohkem (2,4) lapsi kui on nende ideaal.

Parim vanus esimese lapse saamiseks on meeste hinnangul naistel 24–25-aastaselt ning meestel 26–27-aastaselt. Esimese lapse saamise keskmine vanus emakeele järgi ei erine.

Tabel 3.20. Ideaalne ja endale elu jooksul soovitud laste arv, esimese lapse saamise vanus naisel ja mehel vanuserühmades, keskmised

Laste arv ja esimese lapse saamise vanus (keskmised)	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
ideaalne last arv perekonnas	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,5
endale elu jooksul soovitud laste arv	2,2	2,2	2,5	2,6	2,6	2,5
parim vanus saada esimene laps naisel	25,1	25,0	24,9	24,1	23,6	24,5
parim vanus saada esimene laps mehel	26,4	26,4	27,2	26,5	25,8	26,6

Regressioonanalüüs mehe vanuse, emakeele, elukoha, majandusliku olukorra, tervise enesehinnangu, lapsepõlvkodu suhete, välismaal elamise kogemuse ja hariduse tunnustega näitas, et soovitud laste arv on seotud vanuse, elukoha, välismaal elamise kogemuse ja tervisele antud hinnanguga. **Rohkem lapsi soovivad endale vanemad, tervemad, maal ja välismaal elamise kogemusega mehed.** Teised tunnused mudelis ei ole olulised.

Soovitud laste arvu mõjutavad ka väärtused. Rohkem lapsi soovivad mehed, kes peavad tähtsaks kindlat partnerlussuhet (nii registreeritud kui registreerimata), armastust, lapsi, neile on ka tähtis enesetäiendamine ja elukestev õpe, ühiskondlik aktiivsus, laste kasvatamine, isikliku elamispinna olemasolu, avaliku elu tegelaseks olemine ja tervislikud eluviisid. Soovitud laste arvul ei olnud seost rahaliste väärtuste tähtsaks pidamise, hoolitsetud väljanägemise tähtsaks pidamise, sõpradega suhtlemise ega religioonirühmitustesse kuulumisega.

Kõiki asjaolusid, mis mõjutavad lapsi saama või mis takistavad laste saamist, võib käsitleda sündimust kujundavate teguritena. 47%-l meestest ei olnud lapsi ja neilt taheti teada saada, mis on selle põhjuseks (tabel 3.21). Kuna 45–55-aastaste meestes seas on ilma lasteta mehi väga vähe, siis on nad sellest analüüsist välja jäänud. 16–24-aastastest vastajatest ei olnud lapsi 93%-l, 25–34-aastastest 53%-l ja 35–44-aastastest 19%-l.

Enim on erinevaid lapse saamist takistavaid põhjuseid noortel. Osa nendest on seotud eluperioodiga, sest õpingud on veel lõpetamata ja töö ning elukoht leidmata. Samas esineb ka üldiseid põhjuseid, mis mõjutavad meeste elu erinevates vanustes. **Kõige enam nimetati laste puudumise põhjuseks muret kindla töökoha (63%), elukoha ja elamistingimuste (66%) ja majandusliku toimetuleku (60%) pärast, sobiva partneri puudumist (51%).**

Tabel 3.21. Olulised põhjused, miks ei ole last vanuserühmades (% meestest, kellel ei ole lapsi)

Olulised põhjused, miks ei ole last	Vanuserühm (aastates)			
	16–24	25–34	35–44	kokku
Küsitlute arv	n=427	n=342	n=112	n=929
Liiga noor ja laste saamisega pole kiiret	83,4	35,7	17,9	54,4
Meil ei ole õnnestunud last saada	9,4	13,4	30,4	14,4
Ei ole kohanud sellist partnerit, kellega oleksin soovinud/võinud saada last	50,1	53,9	45,0	50,8
Lapse saamist/kasvatamist takistavad minu terviseprobleemid	17,3	14,8	18,8	17,5

Olulised põhjused, miks ei ole last	Vanuserühm (aastates)			
	16–24	25–34	35–44	kokku
Lapse saamist/kasvatamist takistavad minu partneri terviseprobleemid	18,5	15,4	23,2	19,0
Soovin esmalt lõpetada õpingud	71,0	28,2	19,6	46,1
Partner soovib esmalt lõpetada õpingud	58,8	34,4	19,6	43,2
Soovin saada esmalt kindla töökohta	82,2	53,1	30,6	63,2
Partner soovib esmalt saada kindla töökohta või edendada karjääri	59,5	42,6	22,3	47,3
Soovin edendada oma karjääri	67,9	48,5	16,8	52,0
Ei ole sobivaid elamistingimusi	69,6	53,5	37,3	58,5
Tunnen, et ma ei ole veel küps vastutama lapse eest	66,3	39,5	29,5	50,2
Tunnen, et mu partner ei ole veel küps vastutama lapse eest	49,2	27,7	25,9	37,6
Majanduslik toimetulek ei ole olnud piisav	69,1	55,9	42,9	59,5
Soovin kõigepealt saada kindla elupaiga	82,0	59,9	36,0	66,5
Paarisuhetes on probleemid	33,5	30,3	36,0	33,2
Ei suudaks tagada lastele head haridust	42,0	28,5	32,1	35,6
Väikeste laste vanemaid koheldakse töökohal halvasti	11,9	12,8	12,4	12,6
Liiga suured finantskohustused	45,0	34,9	25,9	38,3
Raske on ühendada töötamist ja laste kasvatamist	39,8	32,0	18,8	33,8
Mul pole aega lapse eest hoolitsemiseks	41,7	27,1	17,1	32,6
Väikese lapse eest hoolitsemine on füüsiliselt liiga kurnav	41,7	27,1	17,1	32,6
Laps piiraks minu vabadust	24,4	14,8	12,5	19,2
Soovime partneriga mõnda aega vaid teineteise jaoks elada	32,1	24,4	9,8	25,8
Lastehoiu võimalused on praegu ebapiisavad	51,8	35,3	20,5	40,2
Liiga väike riigipoolne materiaalne toetus	31,6	27,4	17,9	28,2
Mulle ei meeldi lapsed	15,0	9,6	11,6	12,7
Partnerile ei meeldi lapsed	18,0	9,9	8,9	14,2
Ei soovi lähedast suhet vastassoost inimesega	14,3	10,2	12,7	12,9

Märkus: tabelis on paksu kirjaga välja toodud olulisemad põhjused

45% meestest soovis tulevikus (veel) lapsi saada, 25% ei soovinud kindlalt, ülejäänud olid kõhklevad (tabel 3.22). Vanus on oluline laste saamise soovi vähendav tegur, emakeele järgi olulisi erinevusi ei ole.

Tabel 3.22. Soov tulevikus (veel) lapsi saada vanuserühmades, %

Soov tulevikus (veel) lapsi saada	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=642	n=609	n=344	n=2055
ei	7,3	5,6	7,5	31,4	71,5	24,9
ei tea, pole kindel	20,7	22,8	27,1	37,6	24,1	28,7
jah	72,0	69,8	59,7	28,4	4,1	43,5
partner on rase, tulevikus soovin veel lapsi	-	1,9	3,7	1,1	-	1,8
partner on rase, tulevikus ei soovi rohkem lapsi	-	-	2,0	1,5	0,3	1,1

Laste saamise soov edaspidi sõltub juba olemasolevate laste arvust (kui on vähe, siis soovitakse tulevikus enam), **nooremad soovivad enam, kui suhted lapseõlvokodus olid paremad, siis soovitakse julgemalt lapsi, välismaal elamine julgustab samuti lapsi tahtma, samuti hea tervis, parem haridus ja tööandja toetav suhtumine**. Lapse saamise soove ei mõjuta elukoha tüüp, meeste emakeel ja majandusliku toimetuleku hinnang (logistiline regressioonimudel, kus on tunnusteks emakeel, bioloogilised lapsed, vanus, hinnang majanduslikule toimetulekule, suhted lapseõlvokodus, välismaal elamise kogemus, hinnang enda tervisele, haridustase, tööandja peresõbralikkus, elukohatüüp).

Kõigilt meestelt küsiti, mis muutused ühiskonnas või eraelus võivad mõjutada nende otsust lapsi saada või lapsi adopteerida. Tulemused (tabel 3.23) näitavad, et nooremad mehed on tundlikumad igasugustele muutustele ühiskonnas, eriti on neile tähtis majanduslik toimetulek ja elukoht. Kuid soovitakse ka ise lastega kodus olemise võimalust ja paremaid lapsehoiuvõimalusi. **Kokkuvõttes mõjutavad meeste otsust lapsi saada või adopteerida kõige enam majanduslik toimetulek, töökoha säilimine, elupaik ja lastehoiu võimalused.**

Mitmetele väidetele reageerisid vene emakeelega mehed sagedamini: majandusliku toimetuleku paranemine, suurema/sobivama elupaiga soetamine, piisavate võimaluste tekkimine lapsehoidmiseks sobival moel, lastega perede majandusliku toetuse suurendamine, kindlustunne, et töökoht jääb pärast lapsehoolduspuhkust tööle tagasi minnes, tööaeg on lühem ja paindlikum, inimeste sõbralikum suhtumine lastesse ja globaalprobleemid. Eesti emakeelega mehi mõjutas nende sõnul enam Eesti muutumine turvalisemaks elupaigaks ja Eesti rahvaarvu vähenemine kriitilise piirini.

Tabel 3.23. Muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada või neid adopteerida vanuserühmades, %

Muutused ühiskonnas või eraelus, mis võivad mõjutada otsust lapsi saada või neid adopteerida	Vanuserühm (aastates)				
	16–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=460	n=639	n=601	n=338	n=2038
Majandusliku toimetuleku paranemine või stabiliseerumine	74,3	73,1	62,4	58,0	67,8
Suurema/sobivama elupaiga soetamine	75,5	67,8	50,8	41,8	60,4
Piisavate võimaluste tekkimine, et olla ise lapse/lastega kodus	64,2	54,9	47,0	37,6	51,9
Piisavate võimaluste tekkimine lapsehoidmiseks sobival moel	58,3	57,6	45,5	41,1	51,6
Lastega perede majandusliku toetuse suurendamine	46,3	53,4	49,7	54,3	50,8
Head ja usaldusväärsed lapsehoidmisvõimalused ühiskonnas (nt kodu lähedal)	57,3	62,7	54,7	57,3	58,3
Meeste ja naiste võrdsem kodune tööjaotus	34,1	29,9	21,4	24,8	27,5
Kindlustunne, et töökoht jääb pärast lapsehoolduspuhkust tööle tagasi minnes	69,4	62,7	56,2	54,6	61,0
Tööaeg on lühem ja paindlikum	56,6	53,8	42,6	46,6	49,9
Eesti muutumine turvalisemaks elupaigaks	53,7	52,1	49,3	50,6	51,4
Eesti rahvaarvu vähenemine kriitilise piirini	24,5	24,1	23,1	28,0	24,5
Inimeste sõbralikum suhtumine lastesse	49,6	45,5	38,5	42,9	43,9
Globaalprobleemidele lahenduse leidmine (saastatus, rahvaarvu kasv, tuumarelvad jmt.)	32,2	28,4	20,8	28,3	27,0

Märkus: tabelis on paksu kirjaga välja toodud olulisemad põhjused

Nendelt, kes väitsid, et nad ei soovi rohkem lapsi või ei ole selles kindlad, küsiti ka selle põhjused (tabel 3.24). Korrelatsioonanalüüs näitas, et vanemad mehed nimetasid kõiki põhjuseid enam kui nooremad. Meeste emakeele osas erinevusi ei olnud, kuid ilmselgelt on vanematel meestel rohkem mitmesuguseid probleeme. **Kõige enam toodi välja, et soovitud laste arv on täis, partner ei soovi (rohkem) lapsi, soovitakse koos partneriga olla või on hoopis probleeme paarisuhtes.** Vanemate meeste puhul olid olulised ka probleemid laste hoidmisel ja majanduslikud raskused. Ilmselt on meeste seas mitu rühma erinevate huvidega mehi, sest esines ka väiteid, et laste saamisega ei ole kiiret ning soovitakse endale meeldivate tegevustega tegelda.

Tabel 3.24. Olulised põhjused, miks ei soovi (rohkem) lapsi või kõhkleb vanuserühmades (% meestest, kes ei soovi rohkem lapsi või kõhkleb)

Olulised põhjused, miks ei soovi (rohkem) lapsi või kõhkleb	Vanuserühm (aastates)				
	16–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=96	n=167	n=309	n=247	n=818
Soovitud laste arv olemas	10,0	17,8	37,8	56,3	28,3
Ma ei ole abielus ega ela kellegagi koos	12,2	9,9	19,3	28,9	16,3
Ei ole sobivat lapse ema	13,9	15,8	26,4	39,3	22,4
<i>järgneb järgmisel lehel ...</i>					
Partner ei soovi (rohkem) lapsi	12,4	17,5	35,8	49,1	26,9
Partner ei osale laste eest hoolitsemisel ja kodutöodes sel määral, kui soovin	11,9	15,0	26,4	39,9	21,8
Probleemid paarisuhtes	12,2	18,8	34,1	50,1	27,0
Soovin, et jääks rohkem aega partneriga kahekesi olemiseks ja ühisteks harrastusteks	15,9	19,1	34,9	33,7	25,5
Tõenäoliselt ma ei saa lapsi	5,0	7,5	13,6	21,0	10,9
Lapse sündides ei saa ma (edasi) töötada (sama palju kui praegu)	10,2	10,3	11,9	17,2	11,9
Lapse sündides ei saa ma (edasi) õppida (sama palju kui praegu)	9,4	7,2	6,7	11,8	8,3
Kardan, et uue lapse sündides ei jätku mul aega ja tähelepanu olemasolevatele lastele/lapsele	6,3	11,3	17,9	21,2	13,8
Kardan, et elu läheks liiga raskeks	11,8	16,7	28,3	26,8	20,7
Ei soovi (enam) ennast siduda väikeste lastega	8,5	6,3	16,1	24,5	12,7
Partner ei soovi (enam) olla rase või sünnitada	9,8	14,1	29,7	42,3	22,4
Arvan, et olen liiga vana laste saamiseks	4,1	5,5	23,3	57,5	19,1
Soovin pühenduda muudele mind huvitavatele asjadele	13,4	12,8	20,1	29,7	17,9
Minul/meil ei ole raha (suurema arvu) laste kasvatamiseks	11,7	17,1	32,7	33,9	23,3
Elupaik on liiga väike/sobimatu suuremale perele ja me ei suuda muretseda paremat elupaika	13,3	16,3	28,1	32,2	21,7
Minul või partneril ei ole kindlat töökohta	11,7	15,0	23,6	38,6	20,7
Lapsehoidmisvõimalused on ebakindlad	10,0	13,8	27,0	34,2	20,2
Ühiskond ei toeta küllaldaselt lastega peresid	10,9	16,1	30,7	41,1	23,4
Maailm on niigi ülerahvastatud	6,3	4,4	6,5	10,0	6,4
Lapse saamist takistavad minu terviseprobleemid	7,8	11,3	23,9	39,6	18,9
Lapse saamist takistavad minu partneri terviseprobleemid	7,8	11,3	23,9	39,6	18,9
Ei suudaks tagada lastele head haridust	9,8	13,9	27,7	39,9	21,4

Olulised põhjused, miks ei soovi (rohkem) lapsi või kõhkleb	Vanuserühm (aastates)				
	16–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Väikeste laste vanemaid koheldakse töökohal halvasti	4,8	5,9	12,5	23,4	10,5
Lapsed piiravad ametialast tegevust, karjääri	9,6	6,7	7,9	12,4	8,7
Olen (liiga) noor ja laste saamisega pole kiiret	1,3	18,6	36,0	38,9	23,2
Ei soovi veel lastega seotud vastutust kanda	2,8	17,4	32,8	38,2	22,1
Poleks aega lapse eest hoolitsemiseks	12,9	10,9	18,3	26,3	16,1
Väikese lapse eest hoolitsemine on füüsiliselt liiga kurnav	9,4	11,6	24,1	32,5	18,3
Ei suudaks tagada lastele vajalikke arengutingimusi	9,4	11,6	24,1	32,5	18,3
Paljulapselisse peresse ei suhtuta ühiskonnas hästi	4,6	4,9	10,1	20,8	8,9
Lapse saamine piiraks minu vabadust	12,4	11,1	12,2	12,9	12,0
Ei soovi lähedast suhet vastassoost inimesega	19,1	7,5	7,5	12,9	11,0

Märkus: tabelis on paksu kirjaga välja toodud olulisemad põhjused

Neilt, kes soovisid veel lapsi, küsiti, kui olulised on nende jaoks loendis antud põhjused lapse saamisel ehk miks nad lapsi veel soovivad (tabel 3.25). Tabelist on välja jäetud vanuserühm 45–55 eluaastat, sest seal oli uuringus alla 20 mehe, kes soovisid veel lapsi saada.

Kõige enam mehi nõustub, et lapsi on vaja, sest neile pakub rõõmu lapse arengu ja kasvu jälgimine (91%) ja nad soovivad lapse eest hoolitseda ja teda armastada (93%). Samuti sai üldist heakskiitu väide, et elu jätkub laste kaudu (88%).

Eesti ja vene emakeelega mehed kalduvad pooldama mõnevõrra erinevaid lapse saamise põhjuseid. Vene emakeelega mehed väitsid, et soovivad just poega, soovivad lapse arengut järgida, laps on märk partnerite armastusest ja last on vaja, sest teised sugulased seda soovivad ja jumal annab. Samuti väideti venekeelsete meeste seas enam, et laps on hea suure pere jaoks ja lastest võib olla kasu kodutööde tegemisel. Eesti emakeelega mehed pooldasid enam väidet, et lapsest võib olla muud kasu (mitte kodutöödel) ja lapsed on kasulikud Eesti rahva jaoks. Teiste väidete osas emakeele järgi erinevusi ei olnud.

Tabel 3.25. Olulised põhjused, miks soovib (veel) lapsi saada vanuserühmades (% meestest, kes väitis, et soovib lapsi; välja on toodud % vastajatest, kes pidas etteantud põhjust oluliseks)

Olulised põhjused, miks soovib (veel) lapsi	Vanuserühm (aastates)			
	16–24	25–34	35–44	kokku
Küsitletute arv	n=328	n=405	n=179	n=927
Olemasolev laps/lapsed vajavad venda või õde	64,9	64,2	57,5	62,9
Soovin tüdart	41,5	34,5	26,7	35,5
Soovin poega	53,5	42,9	31,3	44,3
Mulle pakub rõõmu lapse arengu ja kasvu jälgimine	88,4	92,9	93,9	91,3
Elu jätkub laste kaudu	85,4	89,9	87,2	87,7
Partner soovib (veel) lapsi	60,5	66,7	65,9	64,2
Soovin last oma praeguse (uue) partneriga	48,9	68,0	78,2	62,9
Ühine laps on märk partnerite armastusest	71,3	76,8	76,5	74,8
Igatsen väikest last	29,1	35,1	44,1	34,9
Eesti rahva säilimiseks on vaja, et sünniks rohkem lapsi	55,2	55,9	54,2	55,2

Olulised põhjused, miks soovib (veel) lapsi	Vanuserühm (aastates)			
	16–24	25–34	35–44	kokku
Minu või partneri vanemad soovivad lapselapsi	29,2	28,9	20,8	27,2
Soovin lapsi, sest ei taha jääda vanana üksindusse	47,4	43,2	48,6	45,9
Lastest on abi kodutööde tegemisel	38,1	25,6	26,3	30,3
Lastest on tulevikus muud abi	53,8	43,6	40,4	46,6
Soovin hoolitseda lapse eest ja teda armastada	91,2	94,1	92,7	92,7
Soovin suurt peret	31,9	40,2	40,2	37,0
Soovin kogeda (veel) isadust	73,2	74,6	72,1	73,4
Inimene peab saama nii palju lapsi, kui Jumal annab	15,2	18,5	19,7	17,8
Laps annab elule mõtte, on keegi, kelle jaoks teha tööd ja elada	70,8	74,4	77,1	73,7
Laps toob ellu vaheldust	69,7	72,2	76,5	72,0
Lapsega kaasneb vanemahüvitis (nn vanemapalk)	14,3	12,8	12,9	13,4

Märkus: tabelis on paksu kirjaga välja toodud olulisemad põhjused

Viiendik meestest soovib lapse saada lähema 2 ja viiendik meestest lähema 5 aasta jooksul. Lähema aasta või paari jooksul soovivad lapsi saada peamiselt 35–45-aastased mehed, lähema 3 aasta jooksul peamiselt 25–44-aastased mehed, lähema 5 aasta jooksul või hiljem soovivad lapsi saada noorematesse vanuserühmadesse kuuluvad mehed (tabel 3.26).

Tabel 3.26. Millal soovib saada (järgmise) lapse vanuserühmades (% meestest, kes soovis veel lapsi saada)

Soov saada (järgmine) laps	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=59	n=271	n=404	n=180	n=14	n=928
lähema aasta jooksul	-	1,5	12,6	21,1	14,3	10,2
lähema 2 aasta jooksul	-	8,1	23,3	33,9	28,6	19,5
lähema 3 aasta jooksul	1,7	8,1	20,5	21,7	14,3	15,8
lähema 5 aasta jooksul	6,8	30,3	24,3	11,1	-	22,0
hiljem kui lähema 5 aasta jooksul	52,5	35,8	4,2	0,6	-	15,7
ei tea	39,0	16,2	15,1	11,7	42,9	16,7

Uuring sisaldas mitmeid küsimusi pere toimetuleku ja selle kindlustamise viiside kohta. Kõigepealt taheti teada, milline on seisukoht pere enda ja riigi kohuse jagamise vahel (tabel 3.27). Kõige enam pooldati väidet, et pere toimetulek on pere asi, aga ühiskond peab kindlustama lastega peredele keskmise toimetuleku (35%). Eesti emakeelega mehed nõustuvad võrreldes vene emakeelega meestega sagedamini väidetega, et iga pere peab ise toime tulema oma laste kasvatamisega (vastavalt 28% ja 21%) ning laste kasvatamine on perekonna asi, kuid ühiskond peab tagama lastega peredele minimaalse toimetuleku (vastavalt 27% ja 15%). Vene emakeelega mehed aga nõustuvad sagedamini väidetega, et laste kasvatamine on perekonna asi, kuid ühiskond peab tagama lastega peredele keskmise toimetuleku (42%) ning ühiskonna kohus on hoolitseda oma järelkasvu eest (22%).

Tabel 3.27. Nõustumine pere toimetulekut puudutavate väidetega vanuserühmades, %

Kes vastutab pere toimetuleku eest?	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=83	n=378	n=643	n=607	n=342	n=2053
Iga pere peab ise toime tulema oma laste kasvatamisega.	22,9	31,2	27,1	24,9	24,3	26,5
Laste kasvatamine on küll perekonna asi, kuid ühiskond peab kindlustama nende peredele minimaalse toimetuleku.	36,1	24,9	22,9	26,2	19,9	24,3
Laste kasvatamine on küll perekonna asi, kuid ühiskond peab kindlustama nende peredele vähemalt keskmise toimetuleku.	25,3	30,4	34,7	36,2	43,0	35,4
Ühiskonna kohus on hoolitseda oma järelkasvu eest.	15,7	13,5	15,4	12,7	12,9	13,8

Võimalus saada vajadusel abi laste kasvatamisel või hoidmisel on 54%-l meestest, viiendikul meestest on vajadusel võimalik abi saada nii palju kui vaja. Umbes 5%-l eesti emakeelega meestest ja 10%-l vene emakeelega meestest on probleeme abi saamisel. Eesti emakeelega meestest viiendikul on võimalik abi saada nii palju vaja. Muudes lõigetes meeste jaotus emakeele järgi ei erine.

Tabel 3.28. Võimalus vajadusel saada abi laste kasvatamisel või hoidmisel vanuserühmades, %

Võimalus vajadusel saada abi laste kasvatamisel või hoidmisel	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=639	n=606	n=343	n=2048
nii palju kui vajan	24,4	24,6	22,1	21,5	7,6	20,0
mingil määral	29,3	47,9	61,3	60,1	40,5	53,7
ei ole võimalik saada	2,4	2,6	3,8	7,8	14,6	6,5
ei vaja abi	8,5	4,2	3,8	4,1	28,6	8,3
ei oska öelda	35,4	20,6	9,1	6,6	8,7	11,5

Meeste hoiakuid oma bioloogiliste laste elus osalemise ja laste eest hoolitsemise kohta kirjeldavate väidete vastused on toodud tabel 3.29. Väited sisaldasid nii mehele seatud kohustusi kui õigusi. Vastused näitavad, et üldiselt mehed aktsepteerivad, et need on omavahel kooskõlas. Samuti nähakse enamasti, et isal on nii õigused kui kohustused.

Väitega „Kui mees ei ela koos oma bioloogiliste lastega, kas mehel peaks olema õigus otsustada oma alaealiste laste elus tähtsate küsimuste üle?“ nõustus 75% meestest. 12% leidis, et meeste õigus otsustada on olukorrast. Meeste vastuste jaotus vanuserühmade lõikes oluliselt ei erine. Vene emakeelega mehed nõustusid selle väitega sagedamini kui eesti emakeelega mehed (vastavalt 81 ja 73%). Väitega ei nõustunud 10% vene keelt ja 15% eesti keelt rääkivatest meestest. Väitega nõustumine on olukorrast 10%-l vene keelt ja 13%-l eesti keelt rääkivate meeste hinnangul.

Väitega „Kui mees ei ela koos oma bioloogiliste lastega, kas mees peaks katma enda bioloogiliste alaealiste laste kasvamisega seotud kulud 50% ulatuses?“ nõustus 81% meestest, 11% ei nõustunud ning 11% leidis, et see on olukorrast. Sellele väitele antud vastused on vanuserühmades oluliselt erinevad. Laste kasvamisega seotud kulude katmisega ei nõustunud sagedamini 16–17-aastased mehed. Alaealiste

laste kasvamisega seotud kulude katmist olenevalt olukorrast märkisid sagedamini 16–17-aastased (18%) ja 25–34-aastased mehed (13%). Emakeele järgi väite vastuste jaotus oluliselt ei erine.

Väitega „Kui mees ei ela koos oma bioloogiliste lastega, kas mees peaks osalema enda bioloogiliste alaealiste laste kasvatamises?“ nõustus 87% meestest, 8% leidis, et see oleneb olukorrast. Meeste vastuste jaotus vanuserühmade, emakeele ega laste olemasolu järgi oluliselt ei erine.

Väitega „Kui mees ei ela koos oma bioloogiliste lastega, kas mehel peaks olema õigus suhelda enda bioloogiliste alaealiste lastega?“ nõustus 92% meestest, 7% leidis, et see oleneb olukorrast. Meeste vastuste jaotus vanuserühmade, emakeele ega laste olemasolu järgi oluliselt ei erine.

Väitega „Kui mees ei ela koos oma bioloogiliste lastega, kas mees peaks suhtlema iga nädal enda bioloogiliste alaealiste lastega?“ nõustus 76% meestest, 10% leidis, et see oleneb olukorrast. Meeste vastuste jaotus vanuserühmade, emakeele ega laste olemasolu järgi oluliselt ei erine.

Tabel 3.29. Meeste isiklik arvamus väidete osas: „Kui mees ei ela koos oma bioloogiliste lastega, kas ...“ vanuserühmades, %

	Vanuserühm (aastates)					Kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
... mehel peaks olema õigus otsustada oma alaealiste laste elus tähtsate küsimuste üle?	n=83	n=379	n=642	n=604	n=342	n=2050
jah	69,9	71,8	75,0	77,2	74,5	74,8
ei	18,1	15,6	11,4	11,6	16,7	13,4
oleneb olukorrast	12,0	12,7	13,6	11,3	8,8	11,9
... mees peaks katma enda bioloogiliste alaealiste laste kasvamisega seotud kulud vähemalt 50% ulatuses?	n=83	n=378	n=641	n=605	n=341	n=2048
jah	69,9	81,7	79,4	82,9	82,4	81,0
ei	12,0	10,6	7,5	6,3	8,8	8,1
oleneb olukorrast	18,1	7,7	13,1	10,8	8,8	10,9
... mees peaks osalema enda bioloogiliste alaealiste laste kasvatamises?	n=82	n=378	n=641	n=605	n=343	n=2049
jah	86,6	88,1	85,6	86,9	89,2	87,1
ei	3,7	5,8	5,5	4,8	4,4	5,0
oleneb olukorrast	9,8	6,1	8,9	8,5	6,4	7,9
... mehel peaks olema õigus suhelda enda bioloogiliste alaealiste lastega?	n=82	n=378	n=641	n=605	n=342	n=2048
jah	87,8	95,0	91,1	91,6	94,7	92,4
ei	1,2	1,1	1,1	0,8	1,2	1,0
oleneb olukorrast	11,0	4,0	7,8	7,6	4,1	6,5

	Vanuserühm (aastates)					Kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
... mees peaks suhtlema iga nädal enda bioloogiliste alaealiste lastega?	n=83	n=379	n=641	n=605	n=341	n=2049
jah	75,9	76,2	77,1	74,8	74,8	75,8
ei	13,3	16,6	11,5	14,4	15,8	14,1
oleneb olukorrast	10,8	7,1	11,4	10,8	9,4	10,1

3.3 Töötamine

Marek Sammul

Siinse uuringu tulemused kinnitavad üldjoontes varasematest uuringutest teada olevat meeste käitumist tööturul. Enamus meestest on palgatöötajad (tabel 3.30). Küllalt palju osales uuringus ka ettevõtjaid ning õppureid, kuid viimaste osakaal väheneb meeste vanuse suurenedes. Ettevõtjaid on vähem vene emakeelega meeste (tabel 3.31) hulgas.

Tabel 3.30. Peamine tegevusala vanuserühmades, %

Peamine tegevusala	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=95	n=499	n=807	n=737	n=407	n=2545
ettevõtja, tööandja	0,0	0,5	12,5	16,2	18,4	11,9
palgatöötaja	0,0	34,9	75,7	74,0	68,1	63,4
kodune	2,4	2,1	1,2	1,2	1,8	1,5
õpilane, üliõpilane, kraadiõppur	95,1	51,3	3,1	0,3	0,6	14,5
viibin lapsehoolduspuhkusel	-	-	1,1	0,2	0,3	0,4
viibin ajateenistuses	-	3,2	-	-	-	0,6
pensionär, eelpensionil, töövõimetu	-	0,3	1,1	3,3	5,3	2,2
ei tööta ega õpi, otsin tööd	-	5,8	3,1	3,8	4,1	3,9
ei tööta, õpi ega otsi tööd	-	0,5	0,8	0,7	-	0,5
muu tegevusala	2,4	1,3	1,4	0,3	1,5	1,1

Tabel 3.31. Peamine tegevusala emakeele ja laste olemasolu järgi, %

	ettevõtja, tööandja	palgatöötaja	kodune	õpilane, üliõpilane, kraadiõppur	lapsehoolduspühkudel	ajateenistuses	pensionär, eelpensionil, töövõimetu	ei tööta ega õpi, otsin tööd	ei tööta, õpi ega otsi tööd	muu tegevusala	kokku
Emakeel											
eesti keel	13,2	62,2	1,6	14,9	0,4	0,8	2,0	3,4	0,5	1,0	n=1567
vene või muu keel	7,5	67,2	1,5	12,9	0,6	-	3,1	5,2	0,6	1,5	n=481
Kokku	11,9	63,3	1,6	14,5	0,4	0,6	2,3	3,9	0,5	1,1	n=2044

Keskmine tööaeg nädalas erines nii vanuserühmades kui erineva emakeelega meeste ning lastega ja lasteta meeste vahel oluliselt. Tööaeg nädalas suureneb meestel vanuse kasvades (tabel 3.32). Eesti emakeelega mehed töötavad nädalas rohkem (41,3 tundi, n=1269) kui vene või muu emakeelega mehed (39,8 tundi, n=379) ja **lastega mehed töötavad keskmiselt rohkem** (42 tundi nädalas, n=1010) **kui lasteta mehed** (39,3 tundi, n= 635).

Tabel 3.32. Keskmine tööaeg nädalas (tundides) vanuserühmades, %

Tööaeg (tundides)	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=14	n=200	n=585	n=548	n=301	n=1648
Keskmine tööaeg	14,1	35,8	41,6	41,9	42,7	41,0
Keskmise standardviga	4,2	1,1	0,5	0,5	0,6	0,3

Rahulolu oma töökoormusega muutub koos meeste vanusega (tabel 3.33). Vanemate meeste hulgas kasvab nende meeste osakaal, kes sooviksid oma töökoormust vähendada. Ainult noorte meeste hulgas (vanuses 18–24) on suhteliselt arvestatav osakaal mehi, kes soovivad oma töökoormust suurendada. Teistes rühmades on selliseid mehi vähe (5,5%–7,1%). Eesti ja muu emakeelega meeste vahel töökoormuse rahuloluga erinevusi ei ole.

Tabel 3.33. Rahulolu oma tavapärase töökoormusega vanuserühmades, (% vastajatest, kes küsitluse ajal töötasid)

Rahulolu töökoormusega	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=14	n=201	n=590	n=549	n=303	n=1657
olen rahul oma töökoormusega	92,9	66,7	68,0	69,4	67,3	68,4
sooviksin oma töökoormust suurendada	7,1	15,4	6,6	5,5	5,6	7,1
sooviksin oma töökoormust vähendada	0,0	17,9	25,4	25,1	27,1	24,5

Poolte töö- ja pereelu ühitamist puudutavate väidete juures vähenes väitega nõustuvate meeste osakaal vastaja vanuse suurenedes (tabel 3.34). See tähendab, et mida vanem mees, seda vähem toetatakse tema arvates ta töökohas töö- ja pereelu ühitamist. Ülejäänud väidete puhul meeste hinnangud väidetele vanuserühmades oluliselt ei erinenud.

Tabel 3.34. Hinnang töö- ja pereelu ühitamise võimalustele oma praeguses töökohas vanuserühmades, %

Hinnang töö- ja pereelu ühitamise võimalustele	Vanuserühm (aastates)				
	16–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Töökohas väärtustatakse ka töötajate peresid*	72,8	68,4	66,0	56,8	65,9
Töökoht pakub lastega töötajatele võimalust töötada paindliku tööajaga*	69,0	62,3	53,6	54,2	58,7
Töökoht pakub lastega töötajatele mitmeid soodustusi*	59,8	48,0	42,9	44,5	46,9
Tööandja maksab toetust lapse sünni korral	44,1	38,3	33,5	33,5	36,2
Tööandja arvestab minu isikliku- ja pereeluga ning võimaldab vajadusel tööajast ära küsida	90,7	89,3	87,8	86,3	88,4
Tööandja soodustab nii emade kui isade perekohustuste täitmist võrdselt	90,1	82,3	81,0	79,0	82,1

Märkus: tabelis on toodud % meestest, kes on väitega täiesti nõus või pigem nõus, neist meestest, kel oli selles küsimuses arvamus; st analüüsist on välja jäetud mehed, kes vastasid "raske öelda, ei tea". Tärniga märgitud väidete puhul erineb vastuste sagedus vanuserühmades.

Vene või muu emakeelega mehed nõustuvad eesti emakeelega meestest harvemini väitega, et nende töökohas väärtustatakse ka töötajate peresid, ning väitega, et töökoht pakub lastega töötajatele võimalust töötada paindliku tööajaga (tabel 3.35). Samas on nende hulgas enam neid, kelle tööandja maksab lapse sünni korral toetust. Tähelepanuväärne on aga see, et lasteta mehed iseloomustavad oma töökohta peresõbralikumalt kui lastega mehed. Lastega meeste hulgas on lasteta meestest vähem nõustujaid väidetega, et töökoht pakub lastega töötajatele paindliku tööaja võimalust ning mitmeid soodustusi.

Tabel 3.35. Hinnang töö- ja pereelu ühitamise võimalustele oma praeguses töökohas emakeele ja laste olemasolu järgi, %

Hinnang töö- ja pereelu ühitamise võimalustele	Emakeel			Laste olemasolu		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku	jah	ei	kokku
Töökohas väärtustatakse ka töötajate peresid (*,-)	67,8	59,6	66,0	64,1	68,9	65,9
Töökoht pakub lastega töötajatele võimalust töötada paindliku tööajaga (*,*)	61,6	49,1	58,7	56,2	62,9	58,7
Töökoht pakub lastega töötajatele mitmeid soodustusi (-,-)	47,3	46,1	47,0	44,6	51,2	47,0

Hinnang töö- ja pereelu ühitamise võimalustele	Emakeel			Laste olemasolu		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku	jah	ei	kokku
Tööandja maksab toetust lapse sünni korral (*,-)	33,9	43,3	36,1	34,6	39,6	36,1
Tööandja arvestab minu isikliku- ja pereeluga ning võimaldab vajadusel tööajast ära küsida (-,-)	88,8	86,8	88,4	88,0	89,1	88,4
Tööandja soodustab nii emade kui isade perekohustuste täitmist võrdselt (-,-)	82,9	79,0	82,0	81,0	84,1	82,1

Märkus: tabelis on toodud % meestest, kes on väitega täiesti nõus või pigem nõus, neist meestest, kel oli selles küsimuses arvamus; st analüüsist on välja jäetud mehed, kes vastasid "raske öelda, ei tea". Väite järel toodud esimene tärn tähistab vastuste sageduse olulist erinevust emakeele ning teine tärn laste olemasolu korral.

Noorte, st kuni 25-aastaste meeste hulgas on üsna palju mehi, kes veel ei teeni ise sissetulekut, ootuspäraselt on sellised enamus kuni 17-aastased mehed (tabel 3.36). Üle 25-aastaste meeste hulgas on sissetulekute jaotus suhteliselt sarnane, eristub vaid enam kui 1000 eurot kuus teenivate meeste suurem osakaal vanuserühmas 35–44 aastat. Kõige sagedamini teenivad üle 25-aastased mehed kas 1001–1500 või 701–900 eurot kuus.

Tabel 3.36. Ühe kuu netosissetulek viimase aasta (12 kuu) jooksul vanuserühmades, %

Ühe kuu netosissetulek viimase aasta jooksul	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=80	n=376	n=636	n=605	n=343	n=2040
pole sissetulekut	67,5	23,9	2,4	2,3	1,5	8,7
kuni 200 eurot	11,3	7,4	3,5	4,8	7,6	5,6
201–300 eurot	5,0	10,6	3,1	3,1	3,8	4,7
301–450 eurot	8,8	13,8	7,9	5,5	11,4	8,9
451–600 eurot	1,3	16,5	10,2	9,1	12,0	11,0
601–700 eurot	3,8	8,0	7,2	6,6	9,6	7,5
701–900 eurot	1,3	9,0	18,1	15,2	16,0	14,6
901–1000 eurot	1,3	3,2	10,1	10,2	9,3	8,4
1001–1500 eurot	0,0	2,9	23,3	21,3	14,3	16,5
1501–2000 eurot	0,0	2,4	8,6	10,9	6,4	7,5
üle 2001 euro	0,0	2,1	5,7	10,9	8,2	6,8

Eesti emakeelega meeste hulgas on pisut enam suurema sissetuleku ja vähem väiksema sissetulekuga mehi kui vene või muu emakeelega meeste hulgas (tabel 3.37). Kui vene või muu emakeelega meeste hulgas on kõige enam 701–900 eurot kuus teenivaid mehi, siis eesti emakeelega meeste hulgas on kõige enam 1001–1500 eurot teenivaid mehi. Samuti on lastega meestel suurem sissetulek kui lasteta meestel, kuid see on seotud asjaoluga, et lastega mehed on vanemad kui lasteta mehed ega ole statistiliselt oluline erinevus.

Tabel 3.37. Ühe kuu netosissetulek viimase aasta (12 kuu) jooksul emakeele järgi, %

Ühe kuu netosissetulek viimase aasta jooksul	Emakeel		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku
Küsitletute arv	n=1563	n=475	n=2038
pole sissetulekut	9,1	7,4	8,7
kuni 200 eurot	4,8	8,2	5,6
201–300 eurot	4,5	5,3	4,7
301–450 eurot	8,6	9,9	8,9
451–600 eurot	10,2	13,5	10,9
601–700 eurot	6,9	9,3	7,5
701–900 eurot	14,3	15,8	14,6
901–1000 eurot	8,4	8,4	8,4
1001–1500 eurot	17,5	13,3	16,5
1501–2000 eurot	8,0	5,7	7,5
üle 2001 euro	7,7	3,4	6,7

Leibkonna sissetulekute järgi jaotuvad mehed pisut ühtlasemalt (tabel 3.38), kuid üldjoontes sarnaselt meeste individuaalse sissetulekuga. Enamus mehi kuulub keskmise sissetulekuga (701–1700 eurot kuus) leibkondadesse, kuid vanemad kui 35-aastased mehed on noorematest meestest sagedamini leibkondades, kus sissetulek ületab 1951 eurot kuus. Kõige sagedamini on suure leibkonna sissetulekuga klassides mehed vanuses 35–44 eluaastat.

Tabel 3.38. Leibkonna ühe kuu netosissetulek viimase aasta (12 kuu) jooksul vanuserühmades, %

Leibkonna ühe kuu netosissetulek viimase aasta jooksul	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=80	n=376	n=636	n=605	n=343	n=2040
kuni 200 eurot	4,9	2,4	2,5	1,5	3,2	2,4
201–450 eurot	0,0	8,7	4,1	6,7	9,6	6,5
451–700 eurot	7,4	10,8	9,0	8,6	11,7	9,6
701–950 eurot	8,6	9,2	15,4	9,5	11,4	11,6
951–1200 eurot	4,9	14,5	10,8	11,2	13,2	11,8
1201–1450 eurot	4,9	5,0	11,7	10,0	12,6	9,8
1451–1700 eurot	4,9	7,1	11,4	10,2	8,5	9,5
1701–1950 eurot	1,2	3,4	6,6	7,1	5,3	5,7
1951–2200 eurot	2,5	3,2	7,2	10,4	6,7	7,1
2201–2451 eurot	0,0	2,9	5,1	4,9	2,6	4,0
üle 2452 euro	2,5	6,6	9,0	15,0	10,8	10,4
ei tea	58,0	26,1	7,2	4,9	4,4	11,6

Ka erineva emakeelega meeste leibkondade sissetulekud jaotuvad ühtlasemalt kui individuaalsed sissetulekud (tabel 3.39). Siiski on täheldatav samasugune tendents, et eesti emakeelega meeste hulgas on suure leibkonna sissetulekuga mehi enam kui teiste emakeeltega meeste hulgas.

Tabel 3.39. Leibkonna ühe kuu netosissetulek viimase aasta (12 kuu) jooksul emakeele järgi, %

Leibkonna ühe kuu netosissetulek viimase aasta jooksul	Emakeel		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku
Küsitletute arv	n=1563	n=475	n=2038
kuni 200 eurot	2,0	3,7	2,4
201–450 eurot	5,7	9,1	6,5
451–700 eurot	9,5	9,7	9,6
701–950 eurot	10,9	13,9	11,6
951–1200 eurot	10,6	15,3	11,7
1201–1450 eurot	9,7	10,4	9,9
1451–1700 eurot	9,7	9,1	9,5
1701–1950 eurot	6,2	3,9	5,7
1951–2200 eurot	7,3	6,4	7,1
2201–2451 eurot	5,0	1,0	4,1
üle 2452 euro	12,1	4,6	10,3
ei tea	11,2	12,8	11,6

Peamine elatusallikas on Eesti meestel töötasu (tabel 3.40). Vaid nooremate hulgas, kes pole veel iseseisvat elu alustanud, on suure osakaaluga vanemate või sugulaste toetus. Peamiselt ettevõtjatulust elatuvate meeste osakaal kasvab koos vanusega. Erinevatest toetustest (sh stipendiumitest) elatuvate meeste osakaal on suur noorte hulgas, siis väheneb vanuse kasvades ning hakkab uuesti kasvama vanemate meeste hulgas.

Tabel 3.40. Peamine elatusallikas vanuserühmades, %

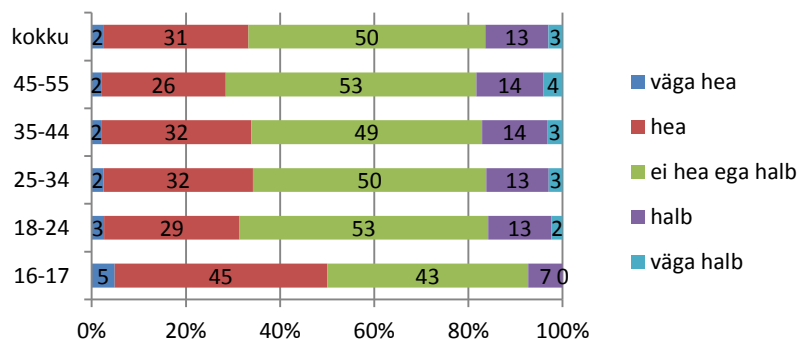
Peamine elatusallikas	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=82	n=376	n=640	n=607	n=345	n=2050
töötasu	1,2	47,9	83,8	82,0	78,3	72,4
ettevõtjatulu, dividendid, intressid	1,2	0,3	5,3	6,4	8,4	5,1
toetused, abirahad, alimendid, pension, stipendium	8,5	8,5	4,5	6,1	9,6	6,7
õppelaen, muu laen	1,2	0,8	0,0	0,0	0,6	0,3
abikaasa, elukaaslase sissetulek	0,0	0,8	1,1	2,8	1,2	1,5
vanemate sissetulek, teiste sugulaste toetus	87,8	37,5	2,7	0,8	0,3	11,5
säästud, vara müügist saadud tulu	0,0	4,3	2,7	1,8	1,7	2,4

Vene või muu emakeelega meeste hulgas on eesti emakeelega meestest vähem peamiselt ettevõtjatuludest elatuvate meeste osakaal ning suurem erinevatest toetustest elatuvate meeste osakaal (tabel 3.41).

Tabel 3.41. Peamine elatusallikas emakeele järgi, %

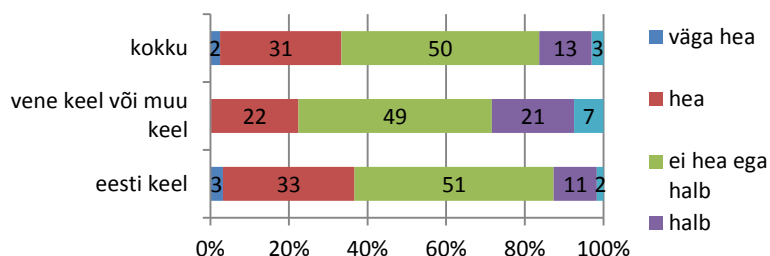
Peamine elatusallikas	Emakeel		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku
	n=1569	n=481	n=2050
töötasu	72,3	72,8	72,4
ettevõtjatulu, dividendid, intressid	5,8	2,9	5,1
toetused, abirahad, alimendid, pension, stipendium	5,5	10,6	6,7
õppelaen, muu laen	0,1	0,6	0,2
abikaasa, elukaaslase sissetulek	1,2	2,7	1,6
vanemate sissetulek, teiste sugulaste toetus	12,2	9,1	11,5
säästud, vara müügist saadud tulu	2,8	1,2	2,4

Ehkki kõige nooremas vanuseklassis (16–17 eluaastat) on enam mehi, kes hindavad oma majanduslikku olukorda heaks või väga heaks (joonis 3.1), ei ole majandusliku olukorra hinnangud vanuserühmade vahel statistiliselt oluliselt erinevad.

Joonis 3.1. Hinnangud oma majanduslikule olukorrale vanuserühmades, %

Samas hindavad vene või muu emakeelega mehed oma majanduslikku olukorda oluliselt halvemaks kui eesti emakeelega mehed (joonis 3.2). Lastega ja lasteta meeste hinnangutes erinevusi ei ole.

Joonis 3.2. Hinnangud oma majanduslikule olukorrale emakeele järgi, %

Arvete maksimisega esineb raskusi 45–55-aastastel meestel sagedamini kui noorematel meestel (tabel 3.42). Kõige enam on neid mehi, kel mitte kunagi arvete maksimisel raskusi ei ole, ja kõige vähem neid, kel on arvete maksimisel sageli raskusi, vanuserühmas 25–34 eluaastat.

Tabel 3.42. Raskused arvete maksimisel viimase aasta (12 kuu) jooksul vanuserühmades, %

Raskused arvete maksimisel	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=641	n=609	n=344	n=2054
alati	1,2	1,1	1,4	1,5	3,8	1,8
sageli	7,3	7,1	5,9	8,7	9,9	7,7
mõnikord	24,4	18,3	16,8	20,0	16,6	18,3
harva	25,6	30,4	24,6	23,6	24,4	25,4
mitte kunagi	41,5	43,1	51,2	46,1	45,3	46,8

Vene või muu emakeelega meeste hulgas on neid, kel on raskusi arvete maksimisega mõnikord, sageli või alati, rohkem ja neid, kel on arvete maksimisega raskusi harva mitte kunagi, vähem kui eesti emakeelega meeste hulgas (tabel 3.43).

Tabel 3.43. Raskused arvete maksimisel emakeele järgi, %

Raskused arvete maksimisel	Emakeel		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku
Küsitletute arv	n=1563	n=475	n=2038
alati	1,5	2,7	1,8
sageli	6,5	11,2	7,6
mõnikord	16,5	24,5	18,4
harva	27,0	20,4	25,4
mitte kunagi	48,6	41,2	46,8

Erinevas vanuses meeste hinnangutes mitmesuguste valdkondade olukorrale oma elus eristub kõige nooremate meeste (16–17-eluastat) arvamus, mis on sageli palju positiivsem kui vanemate meeste arvamus (tabel 3.44). Erandiks on rahulolu oma partneri või abikaasaga, kus nooremad mehed on sagedamini rahulolematud kui vanemad mehed. Olulisi erinevusi teiste vanuserühmade vahel on vähe. Oma töö ja töökoormusega on vähem rahul 18–24-aastased mehed. Töösuhte kindlus väheneb koos vanuse suurenemisega. Oma töö tasustamisega on harvem rahul kõige vanemad mehed (45–55-aastased) ning sissetulekuga on harvem rahul 18–24-aastased ja 45–55-aastased mehed. Ka rahulolu riigi toetusega lastele ja lapsevanematele väheneb koos mehe vanuse suurenemisega, kõige rahulolematumad on lapsehoiu võimalustega 18–24-aastased mehed ja teistest sagedamini on nendega rahul 35–44-aastased mehed. See erinevus võib olla seotud laste vanusega meestel (esimestel on noored lapsed ja väiksemate laste lastehoiuvõimalused on kõige piiratumad). Ka oma eluasemega on harvem rahul nooremad mehed (v.a kõige nooremad, kes sageli elavad veel vanemate juures). Oma panusega kodustesse töödessa on kõige sagedamini rahul kõige vanemad ja kõige nooremad mehed. Vaba aja olemasolu ja selle veetmise võimalustega on sagedamini rahul nooremad mehed. Rahulolu partneriga ja suhted sõpradega vanusest ei sõltu.

Tabel 3.44. Rahulolu mitmesuguste valdkondade olukorraga oma elus vanuserühmades, %

Rahulolu ...	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=641	n=609	n=344	n=2054
oma (palga)töoga	85,7	59,7	65,4	69,5	63,5	65,9
oma töökoormusega	75,7	66,5	72,0	71,3	68,9	70,6
oma töösuhte kindlusega praegusel töökohal	72,7	79,1	82,2	74,3	70,4	77,0
oma arenguvõimalustega praegusel töökohal	91,7	68,4	62,7	65,1	66,9	65,4
oma karjäärivõimalustega	78,1	64,4	56,8	60,6	62,7	60,6
oma töö tasustamisega	64,7	49,6	57,0	54,1	42,8	52,6
oma sissetulekuga	68,0	40,5	51,9	52,0	41,6	48,7
lastehoiu võimalustega kohalikus omavalitsuses	76,9	63,5	69,6	77,5	68,8	71,9
riigi toetusega lastele ja nende vanematele	26,7	25,1	22,2	20,8	16,7	21,3
oma võimalustega lastega tegeleda	80,0	66,9	67,8	67,5	68,4	67,9
oma eluasemega	85,9	64,1	63,5	74,8	73,6	69,5
oma panusega kodutööde tegemisel	84,4	77,9	78,6	78,4	82,3	79,2
oma töö- ja vaba aja jaotusega	76,7	71,9	65,8	64,4	68,1	67,1
oma vaba aja olemasoluga	77,6	78,3	63,8	63,5	66,4	67,2
oma vaba aja veetmise võimalustega	77,9	83,2	68,0	68,7	69,7	71,6
oma suhetega sõpradega	84,6	86,7	82,0	79,7	85,4	82,8
oma partneri, abikaasaga	82,6	92,6	91,2	89,4	89,6	90,3
oma suhetega teiste pereliikmetega	94,9	90,3	89,5	89,7	92,4	90,4

Märkus: tabelis on toodud % meestest, kes on vastava olukorraga täiesti või pigem rahul, neist meestest, kel oli selles küsimuses arvamus; st analüüsist on välja jäetud mehed, kes vastasid "ei tea / ei kehti minu kohta".

Vene (või muu) emakeelega mehed on aga oma elu-oluga selgelt rahulolematumad kui eesti emakeelega mehed (tabel 3.45). See puudutab praktiliselt kõiki töö, karjääri, töötasu, eluaseme, laste kasvatamisega seotud ning vaba ajaga seotud valdkondade kohta esitatud küsimusi. Vaid oma suhetega sõprade, partneri ja teiste pereliikmetega olid erineva emakeelega mehed ühtmoodi rahul. Laste olemasolu peaaegu ei ole elu-oluga rahuloluga seotud. Küll on lastehoiu võimalustega vähem rahul just lasteta mehed ning ka oma eluasemega on just nemad harvem rahul. Samas on lastega mehed harvem rahul vaba aja olemasolu ja veetmise võimalustega.

Tabel 3.45. Rahulolu mitmesuguste valdkondade olukorraga oma elus emakeele ja laste olemasolu järgi, %

Rahulolu ...	Emakeel			Laste olemasolu		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku	jah	ei	kokku
Küsitletute arv	n=1273	n=377	n=1650	n=1012	n=634	n=1646
oma (palga)tööga	72,0	45,5	65,8	68,3	62,0	65,8
oma töökoormusega	74,6	57,6	70,6	72,9	67,3	70,6
oma töösuhte kindlusega praegusel töökohal	79,3	69,7	77,0	76,5	77,9	77,0
oma arenguvõimalustega praegusel töökohal	68,9	53,6	65,4	66,3	63,9	65,3
oma karjäärivõimalustega	64,2	47,9	60,5	60,9	60,2	60,6
oma töö tasustamisega	58,3	33,2	52,5	53,3	51,5	52,6
oma sissetulekuga	54,3	29,9	48,7	50,1	46,6	48,7
lastehoiu võimalustega kohalikus omavalitsuses	76,8	53,8	72,0	76,1	62,6	72,0
riigi toetusega lastele ja nende vanematele	24,8	10,1	21,3	21,2	21,7	21,3
oma võimalustega lastega tegeleda	71,1	57,0	67,8	68,5	65,9	67,8
oma eluasemega	76,9	45,4	69,5	73,4	64,5	69,5
oma panusega kodutööde tegemisel	81,3	72,1	79,2	79,5	78,7	79,2
oma töö- ja vaba aja jaotusega	70,4	55,8	67,1	64,5	70,3	67,1
oma vaba aja olemasoluga	69,9	58,2	67,2	62,9	72,2	67,2
oma vaba aja veetmise võimalustega	73,6	64,9	71,6	66,2	77,7	71,5
oma suhetega sõpradega	83,4	80,9	82,8	82,1	83,7	82,8
oma partneri, abikaasaga	90,4	90,0	90,3	91,1	89,0	90,4
oma suhetega teiste pereliikmetega	91,6	86,3	90,4	92,6	87,8	90,4

Märkus: tabelis on toodud nende meeste osakaal, kes on vastava olukorraga täiesti või pigem rahul, neist meestest, kel oli selles küsimuses arvamus; st analüüsist on välja jäetud mehed, kes vastasid “ei tea / ei kehti minu kohta”.

Nooremad mehed suhtuvad nii töösse kui pereellu kas tõsisemalt või siis on ühele või teisele neist rohkem pühendunud kui vanemad mehed – seda näitab nii ühelt poolt tööd kui teiselt poolt pereelu sagedamini tähtsamaks pidavate arvamuste suurem sagedus nooremate meeste hulgas (tabel 3.46). Nii väheneb tööd

eneseteostuseks või suureks vahelduseks pidavate meeste aga ka töö ja karjääri tõttu lapse saamise edasi lükanud või lapse saamisest loobunud meeste osakaal mehe vanuse kasvades. Erandlikult väidab küll just kõige vanemas vanuserühmas teistest rühmadest enam mehi, et töö on nende jaoks põhiline ja pere jääb mõnikord tagaplaanile. Samas suureneb aga nooremates vanuserühmades vanematega võrreldes nende meeste osakaal, kes on lapse saamise tõttu pidanud karjääri kas edasi lükkama või sellest loobuma. **Raskusi töö- ja pereelu ühitamisega ei tunnetata kolmveerand (74%) meestest.**

Tabel 3.46. Nõustumine väidetega enda töö- ja pereelu kohta vanuserühmades, %

Väited töö- ja pereelu kohta	Vanuserühm (aastates)				
	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=378	n=641	n=609	n=344	n=2054
põhiline on minu jaoks töö, pere jääb mõnikord tagaplaanile	27,8	34,0	32,2	40,0	33,7
töö on minu jaoks tähtis eneseteostuse viis	66,5	63,6	55,7	53,7	60,2
töö on suureks vahelduseks kodustele argiaskeldustele	67,2	57,7	51,3	48,9	55,7
tööle kulub ka osa minu vabast ajast	58,8	59,1	58,0	54,4	57,9
kõige tähtsam on mulle perekond, töö jääb mõnikord tagaplaanile	66,8	60,9	64,0	55,8	62,2
töö tõttu on mul paljud kodused asjad laokile jäänud	46,1	50,3	47,8	52,4	49,3
mul on perekondlike kohustuste tõttu raske tööle keskenduda	11,6	15,3	13,6	9,6	13,5
tunnen mõnikord süütunnet, et ei saa lastega piisavalt koos olla	55,4	65,3	65,8	60,5	64,2
lapse saamise tõttu pidin karjääri ja ametialaselt arenemise edasi lükkama	22,4	8,4	7,3	6,9	9,0
töö ja karjääri tõttu pidime lapse saamise edasi lükkama	31,5	12,4	6,8	4,2	10,1
lapse saamise tõttu loobusin karjäärist	24,2	7,7	5,4	4,3	7,6
karjääri nimel loobusin lapse saamisest	24,3	5,6	2,2	0,9	4,9
mul pole raskusi töö- ja pereelu ühitamisega	79,9	69,4	74,2	77,4	74,0
pere on minu jaoks tähtis eneseteostuse viis	80,6	84,8	84,9	84,3	84,2
mees peaks olema pere peamine toitja	74,0	71,7	75,2	80,0	74,9

Märkus: tabelis on toodud nende meeste osakaal, kes on vastava väitega täiesti või pigem nõus, neist meestest, kel oli selles küsimuses arvamus; st analüüsist on välja jäetud mehed, kes vastasid “ei tea / ei kehti minu kohta”; samuti on analüüsist välja jäetud 16–17-aastased mehed, keda töö- ja pereelu ühitamise küsimused enamasti veel ei puuduta.

Selget tendentsi, et vene või muu emakeelega mehed oleks rohkem või vähem tööle või perele pühendunud kui eesti emakeelega mehed, siinses andmestikus ei avaldu (tabel 3.47). On vaid mõni väide, kust selgub, et eesti emakeelega mehed eelistavad tööd perele, kuid teised väited sama järeldust ei kinnita. Siiski on vene või muu emakeelega meeste hulgas eesti emakeelega meestest oluliselt enam neid, kes on pidanud lapse saamise tõttu karjääri edasi lükkama või sellest lausa loobuma. Samuti on vene või

muu emakeelega meeste vaated konservatiivsemad ja nad on sagedamini arvamusel, et mees peab olema pere peamine toitja.

Laste olemasolu mõjutab meeste arvamusi töö ja pereelu kohta samuti üsna vähe. Lasteta meeste hulgas on enam neid, kelle jaoks töö on tähtis eneseteostuse viis või suur vaheldus argiaskeldustele. 20% lasteta meestest märgib, et nad loobusid lapse saamisest karjääri nimel, ja 30%, et nad lükkasid karjääri nimel lapse saamise edasi.

Tabel 3.47. Nõustumine väidetega enda töö- ja pereelu kohta emakeele ja laste olemasolu järgi, %

Väited töö- ja pereelu kohta	Emakeel			Laste olemasolu		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku	jah	ei	kokku
Küsitletute arv	n=1273	n=377	n=1650	n=1012	n=634	n=1646
põhiline on minu jaoks töö, pere jääb mõnikord tagaplaanile	35,6	27,8	33,8	34,5	32,3	33,7
töö on minu jaoks tähtis eneseteostuse viis	60,0	60,7	60,1	57,0	64,9	60,2
töö on suureks vahelduseks kodustele argiaskeldustele	54,8	58,6	55,7	51,7	61,7	55,8
tööl kulub ka osa minu vabast ajast	60,1	50,6	57,9	58,4	57,1	57,9
kõige tähtsam on mulle perekond, töö jääb mõnikord tagaplaanile	61,5	64,7	62,3	62,3	62,2	62,3
töö tõttu on mul paljud kodused asjad laokile jäänud	48,5	52,0	49,3	50,7	47,2	49,3
mul on perekondlike kohustuste tõttu raske tööle keskenduda	13,0	15,6	13,6	13,1	14,4	13,6
tunnen mõnikord süütunnet, et ei saa lastega piisavalt koos olla	66,4	57,5	64,2	65,6	57,1	64,3
lapse saamise tõttu pidin karjääri ja ametialaselt arenemise edasi lükkama	7,1	14,7	9,0	7,1	–	7,1
töö ja karjääri tõttu pidime lapse saamise edasi lükkama	9,3	12,3	10,0	5,3	29,8	10,1
lapse saamise tõttu loobusin karjäärist	5,9	12,8	7,6	4,9	–	4,9
karjääri nimel loobusin lapse saamisest	4,6	5,6	4,9	1,1	19,9	4,9
mul pole raskusi töö- ja pereelu ühitamisega	74,9	71,4	74,0	73,8	74,9	74,2
pere on minu jaoks tähtis eneseteostuse viis	84,5	83,0	84,1	85,4	82,0	84,2
mees peaks olema pere peamine toitja	70,8	87,3	74,8	77,5	71,1	74,8

Märkus: tabelis on toodud nende meeste osakaal, kes on vastava väitega täiesti või pigem nõus, neist meestest, kel oli selles küsimuses arvamus; st analüüsist on välja jäetud mehed, kes vastasid “ei tea / ei kehti minu kohta”.

Meeste plaanid lähitulevikus on sageli seotud nende vanusega (tabel 3.48). Vanuse kasvades väheneb meeste valmidus õppida, soov alustada ettevõtlusega, kavatsus vahetada töökohta ja soov luua püsisuhe või abielluda. Viimane on seotud sellega, et vanuse kasvades suureneb meeste osakaal, kes juba on

püsisuhtes või abielus (suurenes ka vastuste osakaal, et see väide “ei käi minu kohta”). Meeste osakaal, kes ei soovi oma praegusest kooselu partnerist lahku minna, on oluliselt väiksem meestel vanuses 16–24 kui meestel, kes on vanemad kui 25 eluaastat, mis näitab, et noored arvestavad juba ette suhete ebapüsivusega. Nooremad on ka altimad vahetama töökohta. Kokku plaanib veerand meestest vahetada töökohta, samas kui pisut vähem kui pooled kavatsavad jätkata samal töökohal.

Tabel 3.48. Plaanid lähitulevikuks vanuserühmades, %

Plaanid lähitulevikuks	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=640	n=601	n=340	n=2041
kavatsen minna õppima: jah	85,4	63,3	47,4	34,3	19,9	43,4
ei	11,0	23,0	39,7	43,1	44,7	37,3
kavatsen lõpetada õpingud: jah	82,9	60,1	21,1	9,8	4,1	24,6
ei	15,9	15,6	31,7	35,3	29,1	28,7
kavatsen asuda tööle: jah	63,4	68,3	27,9	18,6	17,5	32,3
ei	28,0	9,8	13,8	19,1	13,7	15,2
kavatsen alustada ettevõtlusega: jah	27,7	43,7	33,5	22,2	14,1	28,6
ei	57,8	37,6	38,3	43,8	42,6	41,3
kavatsen vahetada töökohta: jah	4,9	31,1	32,7	22,3	21,7	26,4
ei	34,1	30,6	48,0	52,8	46,9	45,5
soovin leida püsipartneri/astuda püsisuhtesse/abielluda: jah	58,5	69,6	44,9	19,9	15,2	37,7
ei	24,4	13,8	20,4	26,7	25,2	22,0
soovin lahutada/ lahku minna oma praegusest kooselust: jah	3,7	2,4	3,0	2,7	2,9	2,8
ei	32,9	38,2	54,7	57,5	51,2	51,0

Märkus: tabelis ei ole arvestatud vastajate osakaalu, kes ütlesid, et see väide “ei käi minu kohta”

Eesti emakeelega meeste hulgas on vene või muu emakeelega meestega võrreldes rohkem neid, kelle kohta tööle asumise kavatsuse küsimus ei käi (ehk kes suure tõenäosusega juba töötavad), mistõttu on nii neid, kes kavatsavad peagi asuda tööle, kui neid, kes kindlasti ei kavatse asuda tööle, rohkem vene või muu emakeelega meeste hulgas (tabel 3.49). Viies selle rühma mehi ei kavatsegi tööle asuda, mis on üsna suur hulk. Ka töökohaga on vene või muu emakeelega mehed rahulolematumad kui eesti emakeelega mehed (vt ka tabel 3.45) ning peaaegu kolmandik neist kavatseb töökohta vahetada, samas kui sama soov on vaid veerandil eesti emakeelega meestest. Praeguse kooselu lahutamise soovi järgi erineva emakeelega mehed ei erine, kuid vene või muu emakeelega meeste hulgas on eesti emakeelega meestest enam neid, kes ei plaani püsisuhtesse astuda.

Tabel 3.49. Plaanid lähitulevikuks emakeele järgi, %

Plaanid lähitulevikuks	Emakeel		
	eesti keel	vene või muu keel	kokku
Küsitletute arv	n=1563	n=478	n=2041
kavatsen minna õppima: jah	44,3	40,5	43,4
ei	38,8	32,4	37,3
kavatsen lõpetada õpingud: jah	25,5	22,0	24,6
ei	27,5	32,8	28,8
kavatsen asuda tööle: jah	30,9	37,4	32,4
ei	13,3	21,1	15,1
kavatsen alustada ettevõtlusega: jah	28,6	28,8	28,6
ei	41,4	41,0	41,3
kavatsen vahetada töökohta: jah	25,0	31,1	26,4
ei	47,1	40,3	45,5
soovin leida püsipartneri/astuda püsisuhtesse/abielluda: jah	38,8	34,2	37,7
ei	20,1	28,3	22,0
soovin lahutada/ lahku minna oma praegusest kooslust: jah	2,9	2,5	2,8
ei	51,5	49,6	51,0

Märkus: tabelis ei ole arvestatud vastajaid, kes ütlesid, et see väide "ei käi minu kohta".

3.4 Rändekäitumine

Häli Tarum

Varasemate uuringute tulemuste põhjal saab välja tuua, et Eesti meeste seas on välismaal tööl käivaid, kuid Eestis resideeruvaid inimesi enam kui naiste hulgas, samas kui Eestist väljarännanute seas on naisi jällegi mõnevõrra rohkem. Eesti tööjõu uuringu andmetel olid 2013. aastal välismaal töötanutest 89% (20 300 inimest) mehed ja 11% (2600 inimest) naised, samas kui statistikaameti rändestatistika kohaselt moodustasid samal aastal väljarännanutest 54% (3600 inimest) naised ning 46% (3100 inimest) mehed.

Käesolevast uuringust selgus, et 2014. aasta seisuga on alates 18. eluaastast välismaal elanud 26% kõigist 18–55-aastastest Eesti meestest (tabel 3.50), sh vähemalt ühe aasta on oma elu jooksul välismaal elanud 18% meestest. Vanusest tulenevate suuremate kogemuste tõttu on välismaal elanud enam 25–34 ja 35–44-aastaste meeste seas (vastavalt 32% ja 29%), samas kui alla 25-aastaste hulgas on neid, kes on välismaal elanud mõnevõrra vähem (14%). Kui aga vaadata, kui suur osa 18–55-aastastest Eesti meestest

on lähiminevikus välismaal elanud, siis selgub, et **14% meestest on välismaal elanud viimase viie aasta jooksul ning 10% on välismaal elanud viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta**. Need tulemused on varasemate uuringutega kooskõlas. Nimelt selgus 2013. aastal läbi viidud sotsiaalministeeriumi väljarändepotentsiaali uuringust (Tarum, 2014), et viimase viie aasta jooksul on välismaal ainuüksi töötanud 12% 15–64-aastastest Eesti meestest.

Tabel 3.50. Välismaal elanud mehed vanuserühmades, %

Välismaal elanud mehed	Vanuserühm (aastates)				
	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=378	n=639	n=608	n=343	n=2056
Alates 18. eluaastast välismaal elanud meeste osakaal 18–55a meestest	14,3	31,8	29,3	21,0	25,7
Küsitletute arv	n=51	n=201	n=174	n=68	n=494
Viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud meeste osakaal 18–55a meestest	⁸	15,1	11,4	6,4	9,9

Alates 18. eluaastast elu jooksul välismaal elanud meeste jaotus ei erine emakeele ega laste olemasolu järgi (tabel 3.51). Sagedamini on elu jooksul välismaal elanud hetkel abielus või vabas kooselus olevad mehed kui vallalised mehed. Viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud meeste jaotus ei erine emakeele ega perekonnaseisu järgi. Viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud meeste seas on rohkem lastega kui lasteta mehi. Kõrgema haridustasemega⁹ meestel on enam välismaal elamise kogemusi. Alates 18. eluaastast on elu jooksul välismaal elanud 31% kolmanda haridustasemega meestest, teise haridustasemega meestest on välismaal elanud 25% ja esimese haridustasemega meeste hulgas 14%. Viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud meeste jaotus haridustaseme järgi ei erine.

⁸ Kui lahter on käesolevas peatükis tabelis tühjaks jäetud, siis polnud valim selles rühmas piisavalt suur, et võimaldaks tulemuste esitamist.

⁹ ISCED haridustasemed: esimene tase – põhiharidus või vähem; teine tase - kutseharidus pärast põhiharidust, üldkeskharidus, kutsekeskharidus (keskeriharidus); kolmas tase – rakenduslik kõrgharidus, kõrgharidus (sh bakalaureusekraad, varasem kõrgharidus), magistri- või doktorikraad.

Tabel 3.51. Välismaal elanud mehed emakeele, perekonnaseisu ja laste olemasolu järgi, %

	Välismaal elanud mehed			
	Alates 18. eluaastast välismaal elanud meeste osakaal 18–55a meestest	kokku	Viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud meeste osakaal 18–55a meestest	kokku
Emakeel				
eesti keel	24,8	n=1572	9,6	n=368
vene keel või muu keel	29,1	n=480	11,2	n=125
Perekonnaseis				
vallalised ¹⁰	21,6	n=699	9,0	n=130
abielus	27,1	n=652	9,3	n=175
vabas kooselus	28,9	n=675	11,7	n=186
Laste olemasolu				
jah	26,9	n=1060	10,8	n=233
ei	24,6	n=991	9,1	n=260
kokku	25,7	n=2056	9,9	n=493

Välismaal elamise ajal on meeste peamiseks tegevuseks olnud töötamine – nii väitis 81% kõigist 18–55-aastastest välismaal elanud Eesti meestest (tabel 3.52). 19% meestest tegeles välismaal elamise ajal õppimisega ning sama palju mehi oli hõivatud muude tegevustega. Muudest tegevustest oli kõige levinumaks Nõukogude Liidu armees olemine, mille pärast on välismaal elanud 8% kõigist välismaal elamise kogemusega meestest. Vanuserühmadevahelises võrdluses selgubki, et kõige vanemate ehk 45–55-aastaste meeste seas on kõige vähem neid, kes on välismaal elanud töötamise tõttu (69%), ning kõige enam just neid, kes elasid välismaal, sest olid Nõukogude Liidu armees (43% kõigist 45–55-aastastest välismaal elamise kogemusega meestest). Kui aga vaadata lähiminevikus välismaal elanud 18–55-aastaste meeste kogemusi, siis selgub, et viimasel viiel aastal välismaal vähemalt ühe aasta elanud meestest peaaegu kõik mehed (93%) tegelesid välismaal elamise ajal töötamisega, samal ajal kui õppimine (12%) ei olnud välismaal viibimise ajal nii populaarseks tegevuseks.

¹⁰ Käesolevas peatükis kuuluvad vallaliste rühma need vastanud, kes väitsid, et on vallalised, lahutatud, lahku läinud, või lesed.

Tabel 3.52. Peamine tegevusala välismaal elamise ajal vanuserühmades, osakaal kõigist välismaal elanutest, %

	Vanuserühm (aastates)				
	18–24*	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=54	n=203	n=178	n=72	n=508
töötamine	85,2	81,3	83,1	69,4	80,5
õppimine	14,8	24,6	14,0	19,4	19,1
muu	5,7	14,8	14,6	50,0	18,7

Märkus: valida võis mitu vastusevarianti, mistõttu ei ole kategooriate summa 100%; kaldkirjas märgitud osakaalud ei ole üldistatavad, kuna vastajate arv oli liiga väike

Meeste peamised tegevused välismaal ei erinenud erineva emakeelega meeste vahel, samas kui praegu vabas kooselus välismaal elanud meeste hulgas (85%) on enam neid, kes välismaal elamise ajal tegelesid töötamisega, kui vallaliste (65%) või abielus meeste (76%) seas. Kui võrrelda bioloogiliste lastega ja lasteta mehi, kes on elanud välismaal, siis välismaal õppinuid on rohkem lasteta meeste hulgas (tabel 3.53).

Tabel 3.53. Peamine tegevusala välismaal elamise ajal emakeele, perekonnaseisu ja laste olemasolu järgi, osakaal kõigist välismaal elanutest, %

	Peamine tegevusala välismaal elamise ajal			
	töötamine	õppimine	muu	kokku
Emakeel				
eesti keel	80,0	19,7	19,7	n=375
vene keel või muu keel	82,0	18,0	16,5	n=133
Perekonnaseis				
vallalised ¹¹	65,0	15,3	17,5	n=137
abielus	76,3	18,1	25,4	n=177
vabas kooselus	85,4	20,8		n=192
Laste olemasolu				
jah	81,2	15,0	21,1	n=266
ei	80,1	23,2	15,8	n=241
kokku	80,5	19,1	18,7	n=508

Välismaale elama minnes oli 18–55-aastaste meeste jaoks kaheks kõige olulisemaks põhjuseks soov silmaringi avardada ja uusi kogemusi saada (väide oli väga oluline välismaale elama minemise põhjus 54% välismaal elanud meeste jaoks) ning soov teenida suuremat töötasu (54%; tabel 3.54). Mõnevõrra vähem tähtsateks põhjusteks olid soov ennast erialaselt täiendada (33%) ning see, et töötajaid

¹¹ Käesolevas peatükis kuuluvad vallaliste rühma need vastanud, kes väitsid, et on vallalised, lahutatud, lahku läinud, või lesed.

väärtustatakse välismaal enam (28%). Kui võrrelda kogu elu jooksul välismaal elanud meeste välismaal elamise põhjusi hiljaaegu välismaal elanud meeste põhjustega, siis selgub, et viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud meeste jaoks oli soov saada suuremat palka välismaale elama minemise väga oluliste põhjuste seas kõige olulisem (65%). Soov silmaringi avardada ja uusi kogemusi saada oli teisel positsioonil (54%). Seega võib järeldada, et **hiljaaegu vähemalt ühe aasta välismaal elanud meeste jaoks olid materiaalsed põhjused välismaale elama minnes tähtsamad kui nende jaoks, kes on välismaal elanud rohkem kui viis aastat tagasi.**

Tabel 3.54. Välismaale elama minemise põhjuste olulisus vanuserühmades, välismaal elanute osakaal, kes pidasid väidet väga oluliseks põhjuseks, %

	Vanuserühm (aastates)				
	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
soov silmaringi avardada, saada uusi kogemusi*	81,5	66,8	41,0	30,0	54,2
soov saada suuremat palka	70,4	53	52,5	47,1	53,9
soov ennast erialaselt täiendada*	44,2	38,1	29,9	21,4	33,4
töötaja suurem väärtustamine välisriigis	41,8	33,3	21,9		28,2
parem töökorraldus välisriigis*	38,2	30,2	21,3		25,9
parem elukvaliteet välisriigis*	46,3	28,1	19,8		25,0
soov leida üldse tööd, tööpuudus Eestis*		23,8	23,2		24,8
parem sots. kindlustus süsteem välisriigis		26,7	17,6		23,3
olin Eesti elus pettunud, tahtsin lihtsalt ära minna*		24,1	16,9		20,7
Eestis ei olnud mul töö/õppimise tuleviku väljavaateid*		23,6	16,4		19,6
soov saada erialast tööd*		17,9	15,8		18,1
isiklikud või perekondlikud põhjused		12,3	16,4		16,2
paremad õppimisvõimalused välisriigis*		16,3	11,9		14,7

Märkus: tärniga märgitud väidete jaotus vanuserühmades on oluliselt erinev

Eesti emakeelega välismaal elamise kogemusega meeste välismaale elama minemise väga olulised põhjused olid erinevad vene emakeelega meeste põhjustest (tabel 3.55). Vene emakeelega välismaal elanud meeste jaoks oli põhjustest kõige olulisem soov saada suuremat palka (60%). Sellele lisaks peavad vene emakeelega välismaal elanud mehed võrreldes eesti emakeelega meestega väga oluliseks välismaale minemise põhjuseks tõsiasja, et Eestis puuduvad neil tuleviku väljavaated (vastavalt 34% ja 15%) ja Eestis ei olnud neil tööd (vastavalt 37% ja 20%). Lasteta meeste jaoks olid võrreldes lastega meestega välismaale minekul tähtsamad soov silmaringi avardada või saada uusi kogemusi, Eestis ei ole töö/õppimise tuleviku väljavaateid ning paremad õppimisvõimalused olid välisriigis. Lastega meestele oli võrreldes lasteta meestega soov saada suuremat palka olulisem. Muude väidete osas lastega ja lasteta meeste jaotus oluliselt ei erine.

Tabel 3.55. Välismaale elama minemise põhjuste olulisus emakeele ja laste olemasolu järgi, välismaal elanud vastajate osakaal, kes pidasid väidet väga oluliseks põhjuseks, %

	Emakeel		Laste olemasolu		kokku
	eesti keel	vene või muu keel	jah	ei	
soov silmaringi avardada, saada uusi kogemusi (emakeel*, laste olemasolu*)	55,1	52,3	46,4	63,3	54,2
soov saada suuremat palka (*,*)	51,5	60,3	56,2	51,3	53,9
soov ennast erialaselt täiendada (*,-)	32,7	35,4	30,6	36,7	33,4
töötaja suurem väärtustamine välisriigis (*,-)	26,8	32,1	26,8	29,6	28,2
parem töökorraldus välisriigis (*,-)	23,4	32,8	22,3	29,8	25,9
parem elukvaliteet välisriigis (*,-)	23,4	29,8	21,5	28,9	25,0
soov leida üldse tööd, tööpuudus Eestis (*,-)	20,4	37,4	21,5	28,5	24,8
parem sots. kindlustus süsteem välisriigis (*,-)	21,7	27,9	22,6	24,1	23,3
olin Eesti elus pettunud, tahtsin lihtsalt ära minna (*,-)	17,5	30,0	17,4	24,3	20,7
Eestis ei olnud mul töö/õppimise tuleviku väljavaateid (*,*)	14,7	33,6	14,0	25,9	19,6
soov saada erialast tööd (*,-)	16,1	23,8	15,8	20,5	18,1
isiklikud või perekondlikud põhjused (*,-)	13,4	24,2	16,7	15,9	16,2
paremad õppimisvõimalused välisriigis (-,*)	13,4	18,5	10,6	19,2	14,7

Märkus: väite järel märgitud esimene tärn viitab, et vastuste jaotus on oluliselt erinev emakeele ja teine tärn, et vastuste jaotus on oluliselt erinev laste olemasolu järgi.

Kõigist välismaal elanud meestest 21% elas välismaal koos abikaasa või elukaaslasega ning 9% meestest elas välismaal koos lapse või lastega. Abikaasa või elukaaslasega välismaal elanud mehi oli kõige enam vanuserühmas 25–34 eluaastat (25%) ja kõige vähem 18–24-aastaste noorte seas (9%). Samuti oli välismaal koos elukaaslase või abikaasaga elamine levinum vene emakeelega meeste seas, kellest 31% elas välismaal koos abikaasa või elukaaslasega, samas kui eesti emakeelega välismaal elanud meeste hulgas oli partneriga välismaal elanud 18%.

Peale meeste senise välismaal töötamise ja õppimise kogemuste välja selgitamise oli uuringu üheks eesmärgiks teada saada, mida arvavad välismaal elamise kogemusega mehed ise välismaal elamise mõjust nende pereelule või pere loomise plaanidele. **Kõigist välismaal elanud meestest 58% arvas, et välismaal elamine ei mõjutanud nende pereelu või partnerlussuhet** (tabel 3.56). Seega võib järeldada, et alla poolte (42%) välismaal elanud meeste jaoks oli välismaal elamisel nende endi arvates mõju nende pereelule või partnerlussuhtele. Praegusel hetkel vallalistest meestest arvas 65%, et välismaal elamine ei mõjutanud nende pereelu ja partnerlussuhet, samas kui abielus ja vabas kooselus meeste seas oli niimoodi arvavaid mehi mõnevõrra vähem (vastavalt 49% ja 52%). **Kõigi välismaal elamise kogemusega meeste hulgas oli sama palju neid, kes arvasid, et välismaal elamise jooksul suhted partneriga kas halvenesid või paranesid (15%), samas kui 9% meestest väitis, et läks välismaal elamise ajal partnerist lahku.** 7% välismaal elamise kogemusega meestest kinnitas, et oli välismaal elamise perioodil välismaal juhusuhetes, ning 8% meestest leidsid välismaal elamise jooksul kas Eestist või välismaalt uue partneri.

Lähiminevikus välismaal elanud meeste hinnangud välismaal elamise mõjust pereelule või partnerlussuhtele ei erine oluliselt elu jooksul välismaal elanud meeste hinnangutest. Nii arvas 55%

viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud meestest, et välismaal elamisel ei olnud mõju nende pereelule või partnerlussuhtele. Seega võib väita, et viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud meestest alla poolte (45%) jaoks oli välismaal elamisel nende endi arvates mõju pereelule ja partnerlussuhtele.

Tabel 3.56. Välismaal elamise mõju pereelule ja partnerlussuhtele elu jooksul ja viimase viia aasta jooksul välismaal elanud meeste hulgas, %

	Kuidas välismaal elamine mõjutas Teie pereelu, partnerlussuhet?						
	ei mõjutanud	suhted partneriga paranesid	suhted partneriga halvenesid	läksin partnerist lahku	leidsin uue partneri	olin välismaal juhusuhetes	kokku
Alates 18. eluaastast välismaal elanud 18–55-aastased mehed	58,1	15,4	14,6	9,3	7,7	7,3	n=508
Viimase viie aasta jooksul vähemalt ühe aasta välismaal elanud 18–55-aastased mehed	55,4	20,6	14,7	9,80		9,80	n=204

Uurides meestelt, kas välismaal elamine mõjutas laste saamist üldiselt või laste saamist olemasoleva abikaasa või elukaaslasega, selgus, et vaid **7% välismaal elamise kogemusega meestest arvas, et välismaal elamisel oli mõju laste saamisele**. Seega võib kokkuvõtlikult järeldada, et kuigi 45% kõigist viimase viie aasta jooksul välismaal vähemalt ühe aasta elanud meestest ja 42% kõigist elu jooksul üldse välismaal elanud meestest leiab, et välismaal elamisel oli mõju nende pereelule või partnerlussuhtele, siis ei mõjutanud välismaal elamise kogemus meeste endi arvates laste saamist nende elus.

Peale senise rändekäitumise oli uuringu üheks eesmärgiks välja selgitada, milline on Eesti meeste planeeritav rändekäitumine. Rändekavatsuse uuringud võimaldavad üsna täpselt hinnata tegelikult välismaale elama minna soovivate inimeste arvu. Kuna käesoleva uuringu meetodika on võrdlemisi sarnane sotsiaalministeeriumi poolt läbi viidavate väljarändepotentsiaali uuringutega, siis on saadud tulemusi võimalik varasemate uuringutega kõrvutada. Segaduste vältimiseks tuleb aga rõhutada käesoleva uuringu ja sotsiaalministeeriumi poolt korraldatavate küsitlusuuringute erinevusi. Kui sotsiaalministeeriumi uuringus kuuluvad küsitletavate valimisse 15–64-aastased tööealised mehed, siis käesolevas uuringus on küsitletud 16–55-aastaseid mehi. Samuti on oma sõnastuselt mõnevõrra erinev küsimus, millega meeste välismaale minemise plaane uuritakse. Sotsiaalministeeriumi uuringus keskendutakse töörandele ning küsitakse, kas meestel on kavas tulevikus välismaale tööle minna, kuid käesolevas uuringus on vaatluse all kogu ränne ehk meestelt küsitakse, kas neil on tulevikus kavas välismaale elama minna (sh tööle).

Kui 2013. aasta sotsiaalministeeriumi väljarändepotentsiaali uuringu (Tarum, 2014) kohaselt omab 35% 15–64-aastastest meestest kindlat plaani välismaale tööle minemiseks või on selle peale mõelnud, kuid veel kindlat plaani ei oma, siis selgub käesolevast uuringust (tabel 3.57), et **16–55-aastaseid mehi, kes sooviks välismaale elama minna on 2014. aastal mõnevõrra rohkem (43%)**. Välismaale minemise soov on suurem just nooremate meeste hulgas. Nii omas 63% 16–17-aastastest ja 60% 18–24-aastastest meestest

kindlat plaani välismaale minemiseks või oli selle peale mõelnud, kuid kindlat plaani veel ei omanud, samas kui 35–44-aastaste meeste seas oli taoliselt arvavaid mehi 34% ja 45–55-aastaste seas 26%.

Tabel 3.57. Välismaale elama mineku plaanid ja väljarändepotentsiaal vanuserühmades, %

Välismaale elama minemise plaanid	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=80	n=378	n=640	n=606	n=338	n=2041
kindel plaan	8,8	10,1	7,7	5,3	3,8	6,8
mõelnud minna, kindlat plaani pole	53,8	50,0	39,4	28,5	22,2	35,8
kokku (kindel plaan ja mõelnud minna)	62,6	60,1	47,0	33,8	26,0	42,7
väljarände-potentsiaal		6,1	5,8			4,5

Soov välismaale elama minna on suurem vene emakeelega meeste hulgas (53%) kui eesti emakeelega meeste seas (40%; tabel 3.58). **Samuti on lasteta meeste seas välismaale elama minna soovijaid rohkem (51%) kui lastega meeste hulgas (34%).**

Tabel 3.58. Välismaale elama mineku plaanid ja väljarändepotentsiaal emakeele, perekonnaseisu ja laste olemasolu järgi, %

	Välismaale elama minemise plaanid ja väljarändepotentsiaal				
	kindel plaan	mõelnud minna, kindlat plaani pole	kokku (kindel plaan ja mõelnud minna)	väljarände-potentsiaal	kokku
Emakeel					
eesti keel	6,8	32,8	39,7	4,6	n=1571
vene keel või muu keel	6,8	46,1	52,8	4,4	n=469
Perekonnaseis					
vallalised ¹²	8,3	41,6	49,9	5,7	n=697
abielus	3,4	30,2	33,6		n=645
vabas kooselus	8,3	34,9	43,2	4,9	n=674
Laste olemasolu					
jah	4,8	29,0	33,8	3,3	n=1056
ei	8,7	42,3	51,0	5,6	n=984
kokku	6,8	35,8	42,7	4,5	n=2041

¹² Käesolevas peatükis kuuluvad vallaliste rühma need vastanud, kes väitsid, et on vallalised, lahutatud, lahu läinud, või lesed.

2013. aasta sotsiaalministeeriumi väljarändepotentsiaali uuringust (*ibid.*) selgus, et kõigist 15–64-aastastest meestest, kellel oli soov välismaale tööle minna, 62%-l oli leibkonnas vähemalt üks sõltuv laps, kuid käesoleva uuringu kohaselt moodustavad lastega 16–55-aastased mehed kõigist välismaale minna soovijatest 38%. Kõige vähem (33%) on välismaale elama minna soovivad mehi kutsekeskeri- ja keskeriharidusega meeste hulgas, samas kui kõige enam on neid just kutseharidusega (pärast põhiharidust) ja põhiharidusega meeste seas (vastavalt 49% ja 48%). Kõrgharidusega meestest soovib välismaale elama minna 42%.

Samas ei pruugi välismaale elama minemise soov alati teostuda, mistõttu on oluline välja selgitada, kui kindlad meeste plaanid tegelikult on. Seetõttu tuleb uurida, kas mehed on välismaale elama minemiseks konkreetseid ettevalmistusi teinud (näiteks infot kogunud, tööle kandideerinud, ülikooli avalduse saatnud vmt). Kui 2013. aasta sotsiaalministeeriumi väljarändepotentsiaali uuringust (*ibid.*) selgus, et väljarändepotentsiaal ehk nende kindla plaaniga ja ettevalmistusi teinud 15–64-aastaste meeste osakaal kõigist meestest on võrreldes majanduskriisiaegse 2010. aastaga kahanenud 12,7%-lt 8,3%-ni, siis käesoleva uuringu tulemused kinnitavad jätkuvat langustrendi. **Mehed, kes omavad kindlat plaani välismaale elama minemiseks ning on selleks ka ettevalmistusi teinud, moodustavad 4,5% kõigist 16–55-aastastest meestest (tabel 3.59). Väljarändepotentsiaal on kõige madalam lastega meeste hulgas (3,3%) ning kõige kõrgem 19–24-aastaste meeste seas (6,1%).** Siinkohal tuleb aga veelkord rõhutada, et sotsiaalministeeriumi väljarändepotentsiaali uuringus küsitakse välismaale tööle minemise plaanide kohta, kuid käesolevas uuringus soovitakse teada saada välismaale elama minemise plaanidest. Kuigi välismaale tööle minemisega kaasneb samuti seal elamine, isegi kui ainult nädala sees, siis ei pruugi mehed seda teadvustada, mistõttu võib välismaale elama minemine tunduda meeste jaoks alalisem tegevus kui välismaal tööl käimine. Olenemata sellest võib järeldada, et kuigi meeste soovid välismaale elama minna erinesid vanuserühma, emakeele, perekonnaseisu ja laste olemasolu järgi vaadatuna, siis väljarändepotentsiaaliga mehi on erinevates rühmades võrdlemisi ühe palju.

2013. aasta sotsiaalministeeriumi väljarändepotentsiaali uuringust (*ibid.*) selgus, et nendest meestest, kellel on kindel plaan välismaale tööle minna või kes on selle peale mõelnud, kuid kindlat plaani veel ei oma, läheks välismaale tööle koos abikaasa või elukaaslasega 25% 15–64-aastastest meestest. **Käesoleva uuringu kohaselt läheks välismaale elama koos abikaasa või elukaaslasega 47% 16–55-aastastest meestest ning 33% läheks välismaale elama üksi. Lapsed võtaks välismaale elama minemise plaaniga meestest kaasa 55% lastega meestest, kusjuures vene emakeelega lastega meestest võtaks lapsed kaasa 68% ja eesti emakeelega lastega meestest 49%.** Seega nähtub, et meeste soov välismaale mineku korral abikaasa või elukaaslane kaasa võtta on suurenenud. Samas ei pruugi meeste plaanid välismaale elama minnes partner kaasa võtta alati realiseeruda, sest nagu kinnitavad ka käesoleva uuringu andmed, siis kõigist välismaal elamise kogemustega meestest elas välismaal koos abikaasa või elukaaslasega 21% meestest.

Vanemate meeste seas on enam neid, kes läheks välismaale elama koos abikaasa või elukaaslasega. Kui 18–24-aastastest läheks välismaale elama koos partneriga 36%, siis 25–34-aastastest meestest läheks välismaale elama koos partneriga 52% ja 35–44-aastastest meestest 56%. Samuti on iseenesest mõistetavalt abielus või vabas kooselus meeste seas rohkem neid mehi kui vallaliste hulgas, kes läheks välismaale koos partneriga. Nii väitis 67% abielus ja 65% vabas kooselus meestes, et läheks välismaale elama koos abikaasaga või elukaaslasega, samal ajal kui vallalistest meestest tahaks välismaale elama minna koos abikaasa või elukaaslasega 19%.

Kõige enam (27%) on neid 16–55-aastaseid mehi, kes läheks välismaale elama kauemaks kui aastaks, kuid mitte alaliseks ning kõige vähem (7%) neid, kes läheks välismaale elama vaid paariks kuuks (tabel 3.59). Kui sotsiaalministeeriumi 2013. aasta väljarändepotentsiaali uuringust (*ibid.*) selgus, et nende 15–64-aastaste meeste osakaal, kes sooviksid välismaale tööle minnes jääda sinna alaliseks on võrreldes 2010. aasta 12%-lt kasvanud 2013. aastaks 24%-ni, siis käesoleva uuringu kohaselt on välismaale alaliseks elama minna soovivate meeste hulk vähenenud 15%-ni.

Tabel 3.59. Välismaal elamise soovitav periood, osakaal meestest, kel on kindel plaan või kes on mõelnud välismaale mineku peale, kuid kindlat plaani ei oma, vanuserühmades, %

Välismaale elama minemise soovitav periood	Vanuserühm (aastates)				
	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=226	n=302	n=205	n=88	n=871
kuni 2 kuuks	4,0	3,7	9,7	20,5	6,9
pooleks aastaks kuni aastaks	12,8	12,6	8,3	6,8	10,7
kauemaks kui aastaks	29,5	29,2	24,8	21,6	26,7
alaliseks	11,0	14,6	19,4	14,8	14,5
raske öelda	42,7	39,9	37,9	36,4	41,2

Kõige enam erinevad meeste plaanid välismaale elama minemise aja osas emakeele järgi (tabel 3.60). **Kui eesti emakeelega meestest plaanib välismaale elama minnes sinna alaliseks jääda 9%, siis vene emakeelega välismaale elama minemise sooviga meeste seas on alaliseks minna soovijaid 29%.** Perekonnaseisu järgi vaadates selgub, et 11% vallalistest meestest, kes soovib välismaale elama minna, jääks sinna alaliseks, kuid abielus välismaale elama minna soovivate meeste seas on alaliseks minna soovijaid enam (19%). Samas lastega meeste seas, kes soovib välismaale elama minna, on 18% neid, kes jääks sinna alaliseks, kuid lasteta meestest, kes soovib välismaale elama minna, on alaliseks minna soovijaid vähem (12%).

Tabel 3.60. Välismaal elamise soovitav periood emakeele, perekonnaseisu ja laste olemasolu järgi, %

	Välismaale elama minemise soovitav periood					
	kuni 2 kuuks	pooleks aastaks kuni aastaks	kauemaks kui aastaks	alaliseks	raske öelda	kokku
Emakeel						
eesti keel	5,1	12,5	31,4	8,8	42,1	n=623
vene keel või muu keel	11,3	6,1	15,0	28,7	38,9	n=248
Perekonnaseis						
vallalised ¹³	6,0	12,9	26,4	11,2	43,4	n=348
abielus	12,0	7,4	22,6	19,4	38,7	n=218
vabas kooselus	4,5	11,3	30,2	13,7	40,2	n=290
Laste olemasolu						
jah	10,0	7,9	27,2	17,8	37,2	n=332
ei	5,0	12,4	26,5	12,4	43,7	n=540
kokku	6,9	10,7	26,7	14,5	41,2	n=871

Kõige olulisem põhjus, miks mehed välismaale elama minna tahavad, on soov teenida suuremat palka (tabel 3.61). See välismaale mineku motiiv on ootuspärane ega erine varasematest sotsiaalministeeriumi väljarändepotentsiaali uuringu tulemustest. Nii 2013. aasta väljarändepotentsiaali uuringu (Tarum, 2014), kui ka 2010. aasta (Veidemann, 2010) ja 2006. aasta uuringu (Järv, 2007) kohaselt oli peamiseks põhjuseks, miks mehed soovisid välismaale tööle minna, soov saada suuremat sissetulekut. 2010. aastal pidas 76% välismaale tööle minna soovivatest 15–64-aastastest meestest soovi teenida suuremat töötasu väga oluliseks välismaale tööle minemise põhjuseks (Veidemann, 2010). 2013. aastal oli taolisi mehi 72% (Tarum, 2014) ning käesolevast uuringust selgub, et 16–55-aastaste välismaale elama minna soovivate meeste seas oli 2014. aastal 63% neid, kes arvasid, et soov teenida suuremat töötasu on väga oluline välismaale elama minemise põhjus. Vanuserühmade järgi vaadates eristub, et nooremate välismaale elama minna soovivate meeste seas on võrreldes vanemate meestega enam neid, kelle jaoks soov silmaringi avardada ja uusi kogemusi saada, paremad õppimisvõimalused välisriigis ning soov ennast erialaselt täiendada on väga oluliseks välismaale elama minemise põhjuseks.

¹³ Käesolevas peatükis kuuluvad vallaliste rühma need vastanud, kes väitsid, et on vallalised, lahutatud, lahu läinud, või lesed.

Tabel 3.61. Välismaale elama minemise põhjuste olulisus (väga oluline põhjus) vanuserühmades, osakaal kõigist meestest, kellel on kindel plaan välismaale elama minna või kes on mõelnud välismaale mineku peale, kuid kindlat plaani ei oma

Põhjused välismaale elama minemiseks	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
soov saada suuremat palka	66,0	55,5	65,9	65,5	60,7	62,9
soov silmaringi avardada, saada uusi kogemusi*	71,4	74,0	62,6	47,6	31,8	59,5
soov ennast erialaselt täiendada*	46,9	55,8	47,0	34,1	30,3	44,6
töötaja suurem väärtustamine välisriigis		35,4	45,3	39,0	43,8	40,6
parem sots. kindlustus süsteem välisriigis*	40,8	27,8	43,7	40,0	48,3	38,8
parem elukvaliteet välisriigis		31,9	42,3	38,8	37,5	37,7
parem töökorraldus välisriigis	46,9	28,3	39,1	33,3	36,4	35,2
soov saada erialast tööd	48,0	32,5	34,6	23,8	29,2	31,7
soov leida üldse tööd, tööpuudus Eestis	44,9	30,8	30,1	31,2	32,6	31,7
Eestis ei ole mul töö/õppimise tuleviku väljavaateid		24,3	25,6	21,8	27,3	24,2
paremad õppimisvõimalused välisriigis*	48,0	26,8	25,7	18,0		23,7
olen Eesti elus pettunud, tahtsin lihtsalt ära minna*		19,3	24,0	20,1	21,1	21,2
isiklikud või perekondlikud põhjused		18,6	18,7	14,7		17,3

Märkus: Tärniga märgitud väidete vastustejaotus on vanuserühmades oluliselt erinev.

Välismaale elama minna soovivate meeste seas, kes rääkisid emakeelena vene keelt või kellel olid bioloogilised lapsed, oli enam neid, kes pidasid väga oluliseks välismaale elama minemise põhjuseks soovi saada suuremat töötasu (vastavat 77% ja 67%) kui eesti emakeelega või lasteta meeste hulgas (57% ja 61%; tabel 3.62). Samuti pidasid välismaale elama minemise sooviga vene emakeelega mehed oluliselt enam kui eesti emakeelega mehed väga oluliseks välismaale minemise põhjuseks tööpuudust Eestis ja paremat sotsiaalkindlustussüsteemi välismaal (vastavalt 52% ja 24% ning 55% ja 32%). Kõiki teisi välismaale elama minemise väga olulisi põhjusi pidasid samuti vene emakeelega mehed olulisemateks kui eesti emakeelega mehed. Bioloogiliste lasteta ja välismaale elama minna soovivate meeste hulgas oli aga võrreldes lastega ja välismaale elama minna soovivate meestega jällegi enam neid mehi, kes pidasid väga olulisteks välismaale elama minemise põhjusteks soovi silmaringi avardada, soovi ennast erialaselt täiendada, soovi saada erialast tööd ja paremaid õppimisvõimalusi välismaal. Välismaale elama minna soovivate meeste seas, kellel on lapsed, oli võrreldes lasteta meestega enam neid, kes pidasid väga oluliseks välismaale elama minemise põhjuseks töötajate suuremat väärtustamist ja paremat sotsiaalkindlustussüsteemi välisriigis.

Tabel 3.62. Välismaale elama minemise põhjuste olulisus (väga oluline põhjus) emakeele ja laste olemasolu järgi, osakaal kõigist meestest, kellel on kindel plaan välismaale elama minna või kes on mõelnud välismaale mineku peale, kuid kindlat plaani ei oma, %

Põhjused välismaale elama minemiseks	Emakeel		Laste olemasolu		kokku
	eesti keel	vene või muu keel	jah	ei	
soov saada suuremat palka (*,*)	57,2	76,6	66,6	60,7	62,9
soov silmaringi avardada, saada uusi kogemusi (-,*)	61,6	54,3	46,8	67,2	59,5
soov ennast erialaselt täiendada (-,*)	43,5	47,6	37,8	48,9	44,6
töötaja suurem väärtustamine välisriigis (*,*)	36,4	51,2	45,5	37,8	40,6
parem sots. kindlustus süsteem välisriigis (*,*)	32,2	55,0	45,0	34,9	38,8
parem elukvaliteet välisriigis (*,-)	33,2	48,8	40,2	36,2	37,7
parem töökorraldus välisriigis (*,-)	30,6	46,6	37,2	34,0	35,2
soov saada erialast tööd (*,*)	27,3	42,9	25,8	35,3	31,7
soov leida üldse tööd, tööpuudus Eestis (*,*)	23,5	52,4	31,3	32,0	31,7
Eestis ei ole töö/õppimise tuleviku väljavaateid (*,*)	18,6	37,9	24,1	24,2	24,2
paremad õppimisvõimalused välisriigis (*,*)	15,0	23,0	18,7	26,8	23,7
olen Eesti elus pettunud, tahan lihtsalt ära minna (*,-)	17,4	30,8	24,4	19,2	21,2
isiklikud või perekondlikud põhjused (*,-)	18,9	35,6	17,8	17,1	17,3

Märkus: väite järel märgitud esimene tärn viitab, et vastuste jaotus on oluliselt erinev emakeele ja teine tärn, et vastuste jaotus on oluliselt erinev laste olemasolu järgi.

3.5 Lähisuhted ja seksuaalsus

Kadri Soo

Antud peatükis käsitletakse meeste seksuaaleluga rahulolu, seksuaalkogemusi, sh nii vastas- kui samasoolise partneriga, suguelu algust, seksuaalvahekorras olemise sagedust ja partnerite arvu. Veel analüüsitakse rasestumisvastaste vahendite kasutamise praktikat ja abi otsimist seksuaaleluga seotud küsimuste korral. Peatükis kajastatakse ka riskantset seksuaalkäitumist, nagu interneti teel seksuaalpartneri otsimist ja temaga vahekorras olemist, kõrvalsuhteid ja kondoomi kasutamist juhupartneriga vahekorras olles. Meeste seksuaalkogemusi analüüsitakse vanuse, emakeele ning partneriga kooselamise järgi.

Suur osa meestest on rahul oma seksuaaleluga (58% on täiesti või pigem nõus, tabel 3.63). Iga viies ei ole päris rahul ega ka rahulolematu, 22% meestest väljendas rahulolematust seksuaalelu suhtes. Seksuaaleluga rahulolevaid mehi on keskmiselt kõige vähem nooremates vanuserühmades, eriti 16–17-aastaste seas (35%). **Rahulolevate meeste arv tõuseb vanusega, enim on seksuaaleluga rahulolevaid 45–55-aastaste meeste seas (64%).**

Tabel 3.63. Rahulolu oma seksuaallega vanuserühmades, %

Nõustumine väitega „olen rahul oma seksuaallega“	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitlute arv	n=82	n=378	n=642	n=608	n=344	n=2055
täiesti nõus	16,1	24,3	23,8	19,5	21,6	22,0
pigem nõus	18,4	26,5	38,0	39,9	42,4	36,4
ei ole nõus ega vastu	23,1	21,9	18,7	19,4	16,4	19,3
pigem ei ole nõus	13,7	15,5	11,4	14,5	10,6	13,0
ei ole üldse nõus	28,7	11,8	8,1	6,7	9,0	9,3

Oma seksuaallega rahulolevaid mehi on rohkem vene või muu emakeelega meeste (64%) kui eesti emakeelega meeste (57%) hulgas (tabel 3.64). Samuti on seksuaallega rahulolu oluliselt seotud kooselus olemisega. Nimelt on kooselus olevate meeste hulgas seksuaallega rahulolijaid 72%, vallaliste või partneriga mitte koos elavate meeste hulgas aga vaid 37%. Seda tulemust mõjutab vanus – nooremate meeste seas on vähem kooselus inimesi ja nad on ka vähem seksuaallega rahul, vanemate meeste hulgas on aga vastupidine suundumus.

Tabel 3.64. Rahulolu oma seksuaallega emakeele ja partneriga kooselamise järgi, %

	Rahulolu oma seksuaallega					
	täiesti nõus	pigem nõus	ei ole nõus ega vastu	pigem ei ole nõus	ei ole üldse nõus	kokku
Emakeel						
eesti keel	20,7	35,9	20,3	14,0	9,2	n=1574
vene või muu keel	26,2	38,0	16,0	9,9	9,8	n=482
Kooselu partneriga						
jah	26,4	45,4	14,9	9,2	4,1	n=1270
ei	14,9	21,8	26,3	19,1	18,0	n=775
Kokku	22,0	36,4	19,3	13,0	9,3	n=2055

Uuringus küsiti, millise sugupoole suhtes tunnevad mehed seksuaalset külgetõmmet. **Valdav enamik meestest (96%) tunneb külgetõmmet ainult naiste suhtes**, umbes 3% aga peamiselt naiste suhtes. 1% meeste seksuaalne kiindumus on suunatud peamiselt või üksnes meeste vastu. **Seksuaalvahekorras¹⁴ on olnud 93% meestest** (tabel 3.65). Seksuaalvahekorras olemise kogemus on oluliselt seotud vanusega – **vanuse kasvades suureneb ka vahekorras olnute suhtarv**. Kui alaealiste seas on vastava kogemusega noormehi veidi enam kui kolmandik (37%), siis 18–24-aastaste hulgas juba neli viiendikku ning veelgi vanemate meeste seas on vahekorras olnud peaaegu kõik. Eesti ja vene või muud emakeelt kõnelevad mehed ei erine seksuaalvahekorra kogemuse olemasolu poolest.

¹⁴ Seksuaalvahekorra all mõistetakse siin uuringus vaginaal-, oraal- või anaalseksi.

Tabel 3.65. Seksuaalvahekorra kogemus vanuserühmades, %

Seksuaalvahekorra kogemus	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=639	n=603	n=342	n=2045
on olnud	36,5	80,7	97,1	99,5	98,8	92,6
ei ole olnud	63,5	19,3	2,9	0,5	1,2	7,4

Seksuaalvahekorra kogemusega meestest enamik (97%) on olnud vahekorras ainult naistega. 2% meestes teatas vahekorra kogemusest nii meeste kui naistega ning ainult meestega on vahekorras olnud väga vähesed mehed. Biseksuaalsetest meestest kolm neljandikku oli esimesel korral vahekorras naisega.

Esimese seksuaalvahekorra ajal oli mees keskmiselt 17,8-aastane (standardhälve 2,8). 8% meestest oli esmakordselt vahekorras nooremana kui 15 eluaastat (tabel 3.66). 15–17-aastaselt alustas oma suguelu 42% ning 18–19-aastaselt veerand meestest. 20-aastaselt või vanemana alustas suguelu 25% meestest. Tähelepanuväärne on see, et **suguelu alustamine on nihkunud varasemasse ikka. Nooremates vanuserühmades** (nt 18–24 eluaastat) **on märgatavalt rohkem neid mehi, kes olid esimest korda vahekorras 16-aastasena või nooremana** (45%) **kui vanemates vanuserühmades** (nt 45–55-aastaste puhul on vastav näitaja 27%).

Tabel 3.66. Vanus esimese seksuaalvahekorra ajal erinevates vanuserühmades, %

Vanus esimese vahekorra ajal	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=29	n=296	n=596	n=586	n=322	n=1828
noorem kui 15	15,6	12,7	8,2	5,9	7,3	8,1
15	17,5	10,6	9,9	7,8	4,5	8,5
16	46,4	22,0	15,4	16,7	14,9	17,3
17	20,5	19,9	17,1	12,5	17,1	16,2
18	-	14,8	19,9	18,6	15,4	17,6
19	-	7,4	9,5	9,3	4,2	8,0
20 ja vanem	-	12,5	19,9	29,2	36,5	24,3
Keskmine vanus	15,5	16,9	17,7	18,2	18,5	17,8

Märkus: 16–17-aastaste vastajate osakaalud ei ole üldistuste tegemiseks usaldusväärsed seksuaalvahekorras olnute väikese arvu tõttu.

Esimese seksuaalvahekorra partner oli keskmiselt mehest veidi vanem – keskmiselt 18,4-aastane (standardhälve 3,7). **Peaaegu kõik uuritavad olid esimeses seksuaalvahekorras vabal tahtel (97%). Ülejäänud (3%) ei soovinud vahekorda**, kuid nõustusid veenmise või ähvardamise peale või kartsid keeldumise korral olla „mittemehelikud“.

Iga kaheksas mees (13%) on elu jooksul olnud seksuaalvahekorras ühe partneriga. Viiendikul (21%) meestest on olnud 2–3 partnerit ja 4–5 partnerit (19%). 6–10 partneriga on olnud vahekorras 23% meestest ning enam kui kümne partneriga umbes sama palju meestest (24%). Viimase 12 kuu jooksul oli ühe partneriga vahekorras 75%, kaks seksuaalpartnerit oli 8% ning 3 või enam 10% meestest.

Küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul oli seksuaalvahekorras 92% vahekorragemusega meestest (tabel 3.67). Rohkem oli selliseid mehi vanemates vanuserühmades, eriti 25–44-aastaste seas (93%–94%), vähem aga alla 25-aastaste seas. **Kõige rohkem oli uuritavate seas mehi (30%), kes olid viimase aasta jooksul vahekorras keskmiselt 2–3 korda nädalas.** 20% märkis vahekorras olemise sageduseks korra nädalas, täpselt sama palju aga 2–3 korda kuus. Iga viies on olnud vahekorras kord kuus või harvem, 8% aga neli korda nädalas või sagedamini. Vanuserühmi omavahel võrreldes selgub, et kõige rohkem on kaks korda nädalas või sagedamini viimase aasta jooksul vahekorras olnuid 25–34 (44%) ja 18–24-aastaste (42%) seas, vähim aga kõige noorema ja vanema vanuserühma (29%) liikmete hulgas. Seevastu on kord kuus või harvem vahekorras olnud mehi rohkem alla 25-aastaste kui vanemate meeste seas.

Tabel 3.67. Viimase 12 kuu jooksul seksuaalvahekorras olemine ja selle sagedus vanuserühmades, %

Viimase 12 kuu jooksul seksuaalvahekorras olemine ja keskmine sagedus	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Vahekorras olemine						
Küsitletute arv	n=30	n=305	n=621	n=602	n=338	n=1896
ei olnud seksuaalvahekorras	19,0	10,2	6,6	6,2	8,3	7,6
oli seksuaalvahekorras	81,0	89,8	93,4	93,8	91,7	92,4
Vahekorras olemise sagedus						
Küsitletute arv	n=24	n=274	n=579	n=564	n=310	n=1752
harvem kui kord kuus	32,5	18,2	12,4	13,3	13,0	14,0
üks kord kuus	8,8	10,5	6,0	6,9	10,5	7,9
2–3 korda kuus	17,7	14,7	17,2	23,2	22,9	19,8
üks kord nädalas	16,9	14,7	20,0	19,9	24,4	19,8
2–3 korda nädalas	12,0	28,8	36,0	29,1	25,4	30,4
4–6 korda nädalas/iga päev	12,0	13,1	8,4	7,5	3,8	8,1

Märkus: 16–17-aastaste meeste osakaalud ei ole üldistatavad sihtrühma väikese vastajate arvu tõttu.

Viimase aasta jooksul seksuaalvahekorras olemise sagedus erineb suuresti kooselus olevate ja vallaliste või partneriga mitte koos elavate meeste vahel (tabel 3.68). Nimelt on kooselus olevate meeste seas oluliselt rohkem neid, kes olid vahekorras 1–6 korda nädalas (65%). Kooselus mitte olevate meeste hulgas on selliseid 42%. Kooselus mitte olevad mehed märkisid oluliselt sagedamini, et nad olid vahekorras harvem kui kord kuus (29%) – need mehed on ka keskmiselt nooremad. Samas ei erine sageli (4 korda või enam nädalas) vahekorras olnute osakaalud kooselus olevate ja mitte olevate meeste puhul. Viimase aasta jooksul vahekorras olemise sagedus ei ole seotud emakeelega.

Tabel 3.68. Viimase 12 kuu jooksul seksuaalvahekorras olemise sagedus vahekorras olute hulgas partneriga kooselamise järgi, %

	Viimase 12 kuu jooksul keskmine seksuaalvahekorras olemise kordade arv						kokku
	harvem kui kord kuus	üks kord kuus	2-3 korda kuus	üks kord nädalas	2-3 korda nädalas	4-6 korda nädalas/iga päev	
Kooselu partneriga							
jah	7,5	6,6	20,5	23,1	34,5	7,8	n=1236
ei	29,4	10,8	17,9	12,2	20,7	8,9	n=507
Kokku	14,0	7,9	19,8	19,8	30,4	8,1	n=1752

Neli viiendikku (81%) meestest peab seksuaalvahekorra ajal rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest vastutavaks mõlemat osapoolt (tabel 3.69). Ainult meespartnerit peab vastutajaks iga kümnes ning ainult naist 8% meestest. Kõige enam nimetavad nii meest kui ka naist vastutavaks 18–24-aastased mehed (85%), vähim aga 16–17- ja 45–55-aastased mehed. Alaealised mehed peavad teiste vanuserühmadega võrreldes enam vastutavaks meespartnerit, vanemate meeste hulgas aga on rohkem neid, kes peavad naist rasestumisest hoidumise eest vastutavaks.

Tabel 3.69. Seksuaalvahekorra ajal rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest vastutav osapool vanuserühmades, %

Seksuaalvahekorra ajal rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest vastutaja	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=642	n=608	n=344	n=2055
meespartner	18,0	10,5	12,0	9,1	10,1	10,8
naispartner	5,2	4,9	6,2	10,8	12,1	8,3
mõlemad osapooled	76,8	84,6	81,8	80,1	77,8	80,9

Eesti emakeelega mehed peavad muu emakeelega meestest enam nii meest kui naist võrdselt vastutavaks rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest (tabel 3.70). Vene või mõnda teist emakeelt rääkivad mehed (19%) aga peavad eesti emakeelega meestest (8%) sagedamini meespartnerit vastutavaks. Kooselus mitte olevate meeste hulgas on enam neid, kes peavad mõlemat seksuaalpartnerit rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest vastutavaks, kui kooselus olevate meeste seas. Viimaste hulgas on aga esimestega võrreldes enam naispartnereid vastutavaks pidavaid isikuid. Antud tulemus võib viidata paarisuhtes väljakujunenud tavale, et peamiselt kasutab kontratseptiive naine, mistõttu eeldataksegi rohkem, et naine on rasedusest hoidumise eest vastutav.

Tabel 3.70. Seksuaalvahekorra ajal rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest vastutav osapool emakeele ja partneriga kooselamise järgi, %

	Seksuaalvahekorra ajal rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest vastutaja			
	meespartner	naispartner	mõlemad osapooled	kokku
Emakeel				
eesti keel	8,3	8,5	83,1	n=1574
vene või muu keel	18,9	7,3	73,7	n=482
Kooselu partneriga				
jah	10,7	10,5	78,8	n=1270
ei	11,0	4,6	84,4	n=775
Kokku	10,8	8,3	80,9	n=2055

Viimase seksuaalvahekorra ajal ei kasutanud ühtki rasestumisvastast vahendit kolmandik vahekorras olnud meestest (33%, tabel 3.71). Sagedamini kasutati kondoomi (37%). Viies vahekorras olnud meestest teatas, et partner kasutas hormonaalset vahendit, iga kaheksanda sõnul oli naisel emakasisene vahend. Suguühete katkestas 12% meestest. Ülejäänud meetodeid, sh nt kalendrimeetod, steriliseerimine, vahekorrajärgsed tabletid, mainisid vähesed mehed. 4% meestest ei mäletanud või ei teadnud, mida naine kasutas.

Tabel 3.71. Viimase seksuaalvahekorra ajal kasutatud rasestumisvastane meetod

Rasestumisvastane meetod viimase seksuaalvahekorra ajal	Osakaal (%)	Kokku
kondoom	36,9	699
naine kasutab hormonaalset rasestumisvastast vahendit	19,9	377
naisel on emakasisene vahend	12,4	235
katkestatud suguühe	11,5	218
kalendrimeetod	3,5	65
naine kasutas midagi, aga ma ei tea, mida	2,2	41
ei mäleta	2,0	39
partner on steriliseeritud	2,0	39
vahekorrajärgsed tabletid	1,4	27
tupeloputus pärast seksuaalvahekorda	1,2	23
spermiidid	0,9	17
mees on steriliseeritud	0,5	10
ei kasutanud rasestumisvastaseid vahendeid	32,7	619

Viimase vahekorra ajal rasestumisvastaste vahendite mittekasutamise põhjustena nimetati kõige sagedamini lapse saamise soovi (23%). 14% märkis, et tema või partner ei saa lapsi, 10% väitis, et partner juba oli rase või imetas last rinnaga. Iga viies tunnistas, et nad partneriga ei mõelnud vahendite kasutamise peale ning 18% ütles, et vahendeid ei olnud käepärast. Muid põhjusi (nt kardetakse rasestumisvastaste vahendite kõrvaltoimete mõju, soovimatus vahendeid kasutada, usulised põhjused) märkisid vähesed mehed.

Neljandik meestest (25%) on tundnud kunagi soovi või vajadust kellegagi rääkida, et saada nõu ja abi seksuaaleluga seotud küsimustes. Abi saamise soov ei sõltunud vanusest. Kõige rohkem on mehed pöördunud seksuaaleluga seotud küsimustes abi või nõu saamiseks sõbra poole (15%). Ligi iga kümnes (9%) on konsulteerinud arstiga, sh perearst, meestarst. 3% on rääkinud nõustajaga, sama palju psühholoogiga. Ligi kolm neljandikku meestest (73%) ei ole kunagi pöördunud kellegi poole nõu või abi saamiseks või nad ei ole seda vajanud.

Ligikaudu iga neljas mees (27%) on otsinud endale interneti teel seksuaalpartnerit (tabel 3.72). Kuuendik on otsinud juhupartnerit ning 12% püsivat seksuaalpartnerit. **Enim on interneti vahendusel seksuaalpartnerit otsinud mehi 25–34-aastaste seas (36%),** kõige vähem aga noorimas (15%) ja vanimas vanuserühmas (18%).

Tabel 3.72. Seksuaalpartneri otsimine interneti teel vanuserühmades, %

Seksuaalpartneri otsimine interneti teel	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=80	n=377	n=640	n=606	n=339	n=2042
jah, otsis juhupartnerit	6,6	14,3	20,9	13,9	9,3	15,1
jah, otsis püsipartnerit	8,1	7,9	14,6	13,5	8,9	11,8
ei	85,3	77,8	64,5	72,5	81,8	73,0

Vene või muud emakeelt kõnelevate meeste seas (37%) on rohkem interneti teel seksuaalpartnerit otsinud isikuid kui eesti emakeelega meeste hulgas (24%; tabel 3.73). Ka vallaliste või partneriga mitte koos elavate meeste seas (33%) on rohkem interneti vahendusel partnerit otsinuid kui kooselus olevate meeste hulgas (23%).

Tabel 3.73. Seksuaalpartneri otsimine interneti teel emakeele ja partneriga kooselamise järgi, %

	Seksuaalpartneri otsimine interneti teel			
	jah, otsis juhupartnerit	jah, otsis püsipartnerit	ei	kokku
Emakeel				
eesti keel	13,3	10,8	75,9	n=1574
vene või muu keel	21,4	15,2	63,4	n=468
Kooselu partneriga				
jah	13,9	9,5	76,6	n=1261
ei	17,1	15,5	67,3	n=770
Kokku	15,1	11,8	73,0	n=2042

Ligi veerand (24%) meestest on olnud seksuaalvahekorras partneriga, kellega tutvus interneti teel (tabel 3.74). 15% on olnud vahekorras juhupartneriga ning 9% on leidnud interneti vahendusel püsipartneri. Sarnaselt interneti teel partneri otsimisele on olnud vahekorras internetist leitud tuttavaga enim 25–34-aastased mehed (32%). Kõige vähem on internetituttavaga vahekorras olnud mehi 45–55-aastaste seas (15%) ning alaealiste meeste seas.

Tabel 3.74. Seksuaalvahekorras olemine partneriga, kellega tutvus interneti teel vanuserühmades, %

Seksuaalvahekorras olemine partneriga, kellega tutvus interneti teel	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitlute arv	n=82	n=378	n=641	n=608	n=344	n=2054
jah, oli vahekorras juhupartneriga	5,0	13,3	20,4	15,0	9,8	15,1
jah, leidis püsipartneri	1,4	8,2	11,6	9,3	5,0	8,8
ei	93,6	78,4	68,0	75,8	85,2	76,1

Muu emakeelega mehed (32%) on eesti emakeelega meestega (21%) võrreldes märgatavalt enam andnud teada interneti teel leitud partneriga vahekorras olemisest (tabel 3.75). Internetituttavaga vahekorras olnud mehi on veidi enam partneriga mitte koos elavate meeste seas kui kooselus olevate meeste hulgas.

Tabel 3.75. Seksuaalvahekorras olemine partneriga, kellega tutvus interneti teel emakeele ja partneriga kooselamise järgi, %

	Seksuaalvahekorras olemine partneriga, kellega tutvus interneti teel			
	jah, oli vahekorras juhupartneriga	jah, leidis püsipartneri	ei	kokku
Emakeel				
eesti keel	13,3	8,2	78,6	n=1574
vene või muu keel	21,1	10,8	68,1	n=481
Kooselu partneriga				
jah	13,1	9,6	77,3	n=1270
ei	18,3	7,5	74,2	n=774
Kokku	15,1	8,8	76,1	n=2054

Meestest on viimase 12 kuu jooksul olnud juhupartneriga seksuaalvahekorras 30% (tabel 3.76). **Rohkem on olnud juhupartnereid noorematel meestel.** Näiteks on juhusuhtes olnud pooled 18–24-aastastest ning viiendik 45–55-aastastest. Erineva emakeelega mehed ei erinenud juhusuhtes olemise poolest.

Tabel 3.76. Viimase 12 kuu jooksul juhupartneriga seksuaalvahekorras olemine vanuserühmades, %

Viimase 12 kuu jooksul juhupartneriga seksuaalvahekorras olemine	Vanuserühm (aastates)				kokku
	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitlute arv	n=305	n=618	n=602	n=335	n=1860
on olnud juhupartnereid	49,1	30,5	23,3	21,4	29,6
ei ole olnud juhupartnereid	50,9	69,5	76,7	78,6	70,4

Juhusuhtes olnud meestelt küsiti kondoomi kasutamise kohta juhupartneriga seksuaalvahekorras olles. Selgub, et **iga viies (19%) mees ei ole kasutanud kunagi juhusuhtes olles kondoomi** (tabel 3.77). **Selliseid mehi on rohkem vanemates vanuserühmades, eriti 45–55-aastaste seas.** Nooremate meeste hulgas on enam neid, kes on kasutanud kondoomi osadel või kõikidel juhtudel.

Tabel 3.77. Viimase 12 kuu jooksul kondoomi kasutamine juhupartneriga seksuaalvahekorras olles vanuserühmades, %

Viimase 12 kuu jooksul kondoomi kasutamine juhupartneriga seksuaalvahekorras olles	Vanuserühm (aastates)				
	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitlute arv	n=305	n=618	n=602	n=335	n=1860
olen alati kasutanud	52,7	50,3	40,7	41,7	47,5
olen enamikel juhtudel/vahetevahel kasutanud	38,5	32,3	35,0	23,6	33,7
ei ole mitte kunagi kasutanud	8,9	17,5	24,3	34,7	18,8

Abielus või vabas kooselus olevatest meestest on 21%-l olnud kooselu jooksul paralleelseid juhuslikke või püsivaid seksuaalsuhteid (tabel 3.78). **Kõrvalsuhete olemasolu tõenäosus suureneb vanusega.** Näiteks on 45–55-aastaste kooselus meeste hulgas võrreldes 25-aastaste ja noorematega enam kui kaks korda rohkem neid, kellel on olnud paralleelseid seksuaalsuhteid. Eesti või mõnda muud emakeelt rääkivad mehed ei erine omavahel paralleelsete seksuaalsuhete olemasolu poolest.

Tabel 3.78. Paralleelsete seksuaalsuhete esinemine praeguse abielu või vaba kooselu jooksul vanuserühmades, %

Paralleelsete seksuaalsuhete esinemine praeguse abielu või vaba kooselu jooksul	Vanuserühm (aastates)				
	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitlute arv	n=214	n=535	n=550	n=313	n=1611
ei ole olnud	87,0	85,0	76,6	67,7	79,0
on olnud juhuslikke ja/või püsivaid kõrvalsuhteid	13,0	15,0	23,4	32,3	21,0

Märkus: 16-17-aastased mehed on väikese kooselus olevate vastajate arvu tõttu analüüsist välja jäetud.

Eesti meestest 8%-le on tehtud ettepanek astuda seksuaalvahekorda raha või muude majanduslike hüvede eest. 2% meestest on nõustunud mainitud ettepanekuga, 6% on aga tasu eest seksuaalvahekorras olemise ettepanekust keeldunud. Peaaegu iga kümnes mees (9%) on teinud ise kellelegi ettepaneku astuda seksuaalvahekorda raha või muude hüvede eest. Sellisest ettepanekust keeldumisest andis teada 1% meestest. 3% meestest märkis, et nende ettepanekuga on nõustunud ühel korral ning iga kahekümnenda mehe (5%) ettepanekuga on nõustunud mitmel korral.

Kokkuvõtvalt öeldes on suurem osa meestest, eelkõige aga vanemad ja kooselus olevad mehed, oma seksuaaleluga rahul. Seksuaalvahekorra kogemus on olemas peaaegu kõigil täiskasvanud meestel ning enam kui kolmandikul 16–17-aastastel noormeestel. Keskmiselt alustati sugueluga 17-aastaselt. Valdav

enamik meestest tunneb seksuaalset kiindumust naiste vastu ning on olnud vahekorras ainult naistega. 3% meestest on andnud teada bi- või homoseksuaalsetest suhetest. Enamik meestest peab mõlemat seksuaalvahekorra partnerit vastutavaks rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest. Vene emakeelega meeste seas on veidi rohkem neid, kes peavad vastutavaks üksnes mehi. Kolmandik meestest või nende partneritest ei kasutanud viimase seksuaalvahekorra ajal rasestumisvastaseid vahendeid. Enamasti oli vahendite kasutamata jätmise põhjuseks soov saada last või rasestumise võimatus. Ligi 40% meeste puhul oli rasestumisvastaste vahendite mittekasutamise põhjuseks nende puudumine või kasutamise peale mittemõtlemine.

Riskantne seksuaalkäitumine on Eesti meeste hulgas üsna levinud. Umbes veerand meestest on otsinud endale interneti teel seksuaalpartnerit ning olnud temaga vahekorras. Rohkem on sellise kogemusega mehi 25–34-aastaste ja vene emakeelega meeste hulgas. Juhupartnereid on olnud umbes igal kolmandal mehel, ligi pooled neist ei ole kasutanud kunagi või mitte kõikidel kordadel juhututtavaga vahekorras olles kondoomi. Ka tasu eest seksuaalsuhted ei ole väga marginaalne nähtus. 2% meestest on olnud ise tasu eest seksuaalvahekorras. Iga kümnes mees on pakkunud kellelegi teisele raha vms seksuaalvahekorras olemise eest.

3.6 Tervis

Anneli Uusküla, Aivi Themas

Eesti meeste keskmine pikkus on 181 cm (usaldusintervall 95% (edaspidi UI): 180,8 – 181,4) ning keskmine kaal 85 kg (95% UI: 84,1 – 85,5). Alakaalulisi mehi on väga vähe (1%). Kõige enam oli alakaalulisi 16–17-aastaste meeste hulgas (7%) ning rasvunuid 45–55-aastaste meeste hulgas (26%). Kui kahe noorema vanuserühma kehamassiindeks jäi peamiselt normaalkaalu piiridesse, siis alates 35. eluaastast viitab kehamassiindeks enamasti ülekaalule (tabel 3.79).

Tabel 3.79. Kehamassiindeks erinevates vanuserühmades, %

Kehamassiindeks	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitlute arv	n=75	n=362	n=623	n=584	n=323	n=1967
alakaal	6,7	2,2	1,3	0,3	0,3	1,2
normaalkaal	73,3	66,3	50,9	33,7	29,7	46,0
ülekaal	12,0	25,1	38,0	48,1	44,0	38,6
rasvumine	8,0	6,4	9,8	17,8	26,0	14,1

Kaks kolmandikku meestest hindab oma tervist heaks või väga heaks, 28% hinnangul pole nende tervis ei hea ega halb ning 6% hindab oma tervise halvaks või väga halvaks. Enesehinnanguline tervis erineb oluliselt vanuserühmade vahel (tabel 3.80). Kahe noorema vanuserühma mehed hindavad oma tervist peamiselt (enam kui 75%) heaks või väga heaks. Kaks kolmandikku meestest vanuses 25–44 aastat hindavad oma tervist heaks või väga heaks ning 27–29% ei heaks ega halvaks. Kõige vanema vanuserühma meestest 10% hindab oma tervist halvaks või väga halvaks.

Tabel 3.80. Enesehinnanguline tervis vanuserühmades, %

Enesehinnanguline tervis	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=80	n=379	n=642	n=608	n=345	n=2054
hea või väga hea	77,5	75,7	67,8	64,8	50,4	65,8
ei hea ega halb	15,0	19,8	27,3	28,9	39,4	27,9
halb või väga halb	7,5	4,5	5,0	6,3	10,1	6,2

Eesti emakeelega mehed hindavad oma tervist sagedamini heaks või väga heaks (68%) ning 26% juhtudest ei heaks ega halvaks (tabel 3.81), samas kui vene emakeelega mehed hindavad oma tervist sagedamini neutraalsemalt (ei hea ega halb 34%) kui heaks või väga heaks (60%).

Tabel 3.81. Enesehinnanguline tervis emakeele järgi, %

	Enesehinnanguline tervis			kokku
	hea või väga hea	ei hea ega halb	halb või väga halb	
Emakeel				
eesti keel	67,6	26,2	6,2	n=1572
vene või muu keel	60,0	33,8	6,2	n=482
Kokku	65,8	28,0	6,2	n=2054

Valdaval enamusel meestest on olemas kehtiv ravikindlustus (91%). **Viimase aasta (12 kuu) jooksul on arsti** (sh perearst, muu eriarst) **külastanud või arstiga konsulteerinud 77% meestest ning haiglaravil viibinud 11% meestest** (tabel 3.82). Ravikindlustuse olemasolu ja arsti külastamine erinevad oluliselt vanuserühmades – ravikindlustatute osakaal oli madalam 18–34-aastaste vanuserühmas ning kõrgem 35–55-aastaste meeste seas. Arsti juures on sagedamini käinud 16–24-aastased mehed ning harvem 25–55-aastased mehed. Haiglas viibimine vanuserühmade vahel ei erine.

Tabel 3.82. Ravikindlustuse olemasolu, arsti juures käinud, haiglaravil viibinud vanuserühmades, %

	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Ravikindlustus olemas						
Küsitletute arv	n=82	n=379	n=641	608	n=344	n=2054
jah	100,0	89,7	89,2	92,4	93,6	91,4
ei	-	10,3	10,8	7,6	6,4	8,6
Arsti juures käinud viimase aasta (12 kuu) jooksul						
Küsitletute arv	n=81	n=377	n=629	n=599	n=333	n=2019
jah	86,4	83,6	74,6	75,1	76,6	77,2
ei	13,6	16,4	25,4	24,9	23,4	22,8

	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Haiglaravil viibinud viimase aasta (12 kuu) jooksul						
Küsitletute arv	n=81	n=377	n=635	n=602	n=336	n=2031
jah	11,1	10,9	11,2	9,8	12,5	10,9
ei	88,9	89,1	88,8	90,2	87,5	89,1

Eesti emakeelega meestel on sagedamini olemas kehtiv ravikindlustus kui vene emakeelega meestel (vastavalt 92% ja 88%), samas on eesti emakeelega mehed viimase aasta (12 kuu) jooksul harvem haiglaravil viibinud kui vene emakeelega mehed (vastavalt 8% ja 21%). Arsti külastamine viimase aasta (12 kuu) jooksul erineva emakeelega meeste vahel oluliselt ei erine (tabel 3.83).

Tabel 3.83. Ravikindlustuse olemasolu, arsti juures käinud, haiglas viibinud emakeele ja laste olemasolu järgi, %

	jah	ei	kokku
Ravikindlustuse olemasolu			
Emakeel			
eesti keel	92,4	7,6	n=1573
vene või muu keel	88,4	11,6	n=482
Kokku	91,4	8,6	n=2055
Arsti juures käinud viimase aasta (12 kuu) jooksul			
Emakeel			
eesti keel	77,6	22,4	n=1553
vene või muu keel	75,6	24,4	n=467
Kokku	77,2	22,8	n=2019
Haiglaravil viibinud viimase aasta (12 kuu) jooksul			
Emakeel			
eesti keel	8,0	92,0	n=1559
vene või muu keel	20,6	79,4	n=472
Kokku	10,9	89,1	n=2032

Küsitlusele eelnenud aasta (12 kuu) jooksul külastas perearsti 67% meestest, pooled meestest külastasid hambaarsti (52%) ja pooled meestest mõnda muud eriarsti (56%). Seoses oma terviseprobleemidega konsulteeris arstiga telefoni teel 26% meestest ning kutsus endale kiirabi/kutsuti kiirabi 15% meestest (tabel 3.84). Perearsti ja hambaarsti külastamine ning arstiga telefoni teel konsulteerimine erinevad oluliselt vanuserühmades – vanemate vanuserühmade mehed külastavad harvem perearsti ja hambaarsti, kuid konsulteerivad arstidega sagedamini oma terviseprobleemide osas telefoni teel. Muu eriarsti külastamine ning kiirabi kasutamine vanuserühmade vahel oluliselt ei erine.

Erineva emakeelega meeste vahel arstiabi kasutamine enamasti oluliselt ei erine. Ainuke erinevus on arstiga telefoni teel konsulteerimises, nimelt konsulteerivad eesti emakeelega mehed arstiga sagedamini telefoni teel kui vene emakeelega mehed (vastavalt 27 ja 22%).

Tabel 3.84. Arstiabi kasutamine viimase aasta jooksul vanuserühmades, %

	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Käinud perearsti juures						
Küsitletute arv	n=82	n=378	n=637	n=605	n=340	n=2042
jah	79,3	72,8	62,6	65,6	69,1	67,1
ei	20,7	27,2	37,4	34,4	30,9	32,9
Käinud hambaarsti juures						
Küsitletute arv	n=83	n=377	n=636	n=605	n=33	n=2040
jah	81,9	51,7	47,5	54,0	49,3	51,9
ei	18,1	48,3	52,5	46,0	50,7	48,1
Käinud muu eriarsti juures						
Küsitletute arv	n=82	n=377	n=636	n=600	n=340	n=2035
jah	43,9	56,0	56,8	57,0	55,3	55,9
ei	56,1	44,0	43,2	43,0	44,7	44,1
Konsulteerinud arstiga telefoni teel enda terviseprobleemi tõttu						
Küsitletute arv	n=81	n=378	n=634	n=603	n=338	n=2034
jah	16,0	19,0	27,9	27,4	27,5	25,6
ei	84,0	81,0	72,1	72,6	72,5	74,4
Kutsunud endale/kutsuti talle kiirabi						
Küsitletute arv	n=81	n=376	n=635	n=605	n=338	n=2035
jah	9,9	14,9	15,1	15,5	13,0	14,6
ei	90,1	85,1	84,9	84,5	87,0	85,4

Ligikaudu 60% meeste hinnangul ei ole neil olnud takistusi arstiabi saamisel (tabel 3.85). Takistavate teguritena võis märkida mitu vastusevarianti. **Meestest, kellel on olnud takistusi arstiabi saamisel, 45% märkis, et nad saavad ise terveks, 44% hinnangul on takistuseks olnud liiga pikad järjekorrad ning 24% hinnangul on arstiabi liiga kallis.**

Eesti emakeelega meestest 63% hinnangul pole neil olnud takistusi arstiabi saamisel, vene emakeelega meeste vastav osakaal oli 57%. Nii eesti kui vene emakeelega mehed ei pöördu arsti poole, kuna saavad enda hinnangul ise terveks (vastav osakaal emakeele järgi 46% ja 44%), neid segavad liiga pikad järjekorrad (vastavalt 42% ja 50%) või kallis arstiabi (vastavalt 24% ja 21%).

Tabel 3.85. Takistused arsti poole pöördumisel vanuserühmades, %

Takistused arsti poole pöördumisel	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitlute arv	n=82	n=379	n=642	n=609	n=345	n=2057
miski ei ole takistanud	72,0	57,0	58,9	64,2	63,2	61,4
on olnud takistusi	28,0	43,0	41,1	35,7	36,8	38,6
Küsitlute arv, kellel oli takistusi arsti poole pöördumisel	n=23	n=163	n=265	n=218	n=124	n=793
ma saan ise terveks	65,2	58,3	49,8	35,3	30,6	45,0
liiga pikad järjekorrad	39,1	28,8	44,2	51,4	50,8	43,9
liiga kallis	17,4	18,4	29,1	26,1	16,1	23,7
ma ei saa arstidelt abi	13,0	12,9	14,0	18,3	16,1	15,3
ma ei saa töölt/koolist ära	34,8	16,6	10,6	9,6	9,7	12,1
mul ei ole ravikindlustust		7,4	10,2	8,7	11,3	9,1
muu põhjus		6,7	5,3	5,0	4,0	5,2

Märkus: takistuste puhul on osakaalude arvutamisel arvestatud ainult neid vastajaid, kellel oli probleeme arsti poole pöördumisel

Retseptiravimeid kasutas üks neljandik meestest, sealhulgas 16% 16–17-aastastest ja 42% 45–55-aastastest meestest (tabel 3.86). Retseptiravimite kasutamine vanuserühmade lõikes on oluliselt erinev – retseptiravimite kasutamine on harv 16–34-aastaste hulgas ning sageneb oluliselt 45–55-aastaste meeste hulgas. Vene emakeelega mehed kasutasid retseptiravimeid sagedamini kui eesti emakeelega mehed (vastavalt 29% ja 21%).

Tabel 3.86. Retseptiravimite kasutamine vanuserühmades, %

Retseptiravimite kasutamine	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitlute arv	n=82	n=378	n=642	n=609	n=345	n=2056
jah	15,9	13,8	18,1	25,0	41,7	23,2
ei	84,1	86,2	81,9	75,0	58,3	76,8

Ligikaudu igal neljandal mehel oli mõni pikaajaline haigus või terviseprobleem, mille tõttu tema igapäevategevused olid piiratud (tabel 3.87). Pikaajalise terviseprobleemi olemasolu vanuserühmade lõikes on oluliselt erinev – terviseprobleemide olemasolu sageneb vanemates vanuserühmades. Vene emakeelega mehed märkisid sagedamini, et neil on mõni pikaajaline haigus või terviseprobleem, mis piirab nende igapäevategevusi (vastavalt 31% (n=483) ja 21% (n=1574)).

Tabel 3.87. Pikaajalise terviseprobleemi olemasolu vanuserühmades, %

Terviseprobleemi olemasolu	Vanuserühm (aastates)					Kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=83	n=379	n=642	n=608	n=345	n=2057
jah	14,5	19,0	19,8	24,7	32,5	23,0
ei	85,5	81,0	80,2	75,3	67,5	77,0

Meestest (n=474), kellel esines pikaajaline haigus või terviseprobleem, 9%-l ei ole see nende igapäevategevusi üldse piiranud (tabel 3.88). Siiski on olulised erinevused vanuserühmade vahel – **alates 35. eluaastast suureneb nende meeste osakaal, kellel mõni haigus või pikaajaline terviseprobleem oluliselt piirab nende igapäevategevusi**. Erineva emakeelega meeste vahel terviseprobleemide mõju igapäevategevustele oluliselt ei erine.

Tabel 3.88. Viimase 6 kuu jooksul igapäevategevusi piiranud terviseprobleemi mõju vanuserühmadele, %

Terviseprobleemi mõju igapäevategevustele	Vanuserühm (aastates)				kokku
	16–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=84	n=127	n=150	n=113	n=474
oluliselt piiranud	14,3	25,2	37,3	35,4	29,5
piiranud, aga mitte oluliselt	76,2	66,1	54,0	54,9	61,4
ei ole üldse piiranud	9,5	8,7	8,7	9,7	9,1

Ligikaudu 10% meestel on elus olnud perioode, mil nad on soovinud last, kuid see pole regulaarse seksuaalelu korral õnnestunud ühe aasta (12 kuu) jooksul (tabel 3.89). Kõige sagedamini on selliseid perioode oma elus kogenud 35–44-aastased mehed (18%). Perioode, mil nad on soovinud last, kuid see pole regulaarse seksuaalelu korral õnnestunud ühe aasta (12 kuu) jooksul, on sagedamini kogenud vene emakeelega mehed (tabel 3.90).

Tabel 3.89. Meeste, kellel on esinenud probleeme lapse saamisel 1 aasta jooksul, jaotus vanuserühmades, %

Probleemid lapse saamisel 1 aasta jooksul	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=81	n=376	n=635	n=589	n=339	n=2020
jah	-	1,1	9,3	17,7	12,1	10,3
ei	100,0	98,9	90,7	82,3	87,9	89,7

Tabel 3.90. Meeste, kellel on esinenud probleeme lapse saamisel 1 aasta jooksul, jaotus emakeele järgi, %

	Probleemid lapse saamisel 1 aasta jooksul		
	jah	ei	kokku
Emakeel			
eesti keel	9,4	90,6	n=1551
vene või muu keel	13,2	86,8	n=468
Kokku	10,3	89,7	n=2020

Viljatuse probleeme kogenud meestest (n=208) ligikaudu pooled on abi saamiseks pöördunud arsti poole (tabel 3.91). Viljatuse probleemiga arsti poole pöördumine on vanuserühmades oluliselt erinev – kõige sagedamini on arsti poole pöördunud 35–44-aastased mehed.

Tabel 3.91. Viljatuse probleeme kogenud meeste pöördumine arsti poole vanuserühmades, (% nendest, kes on elus kogenud probleeme lapse saamisel ühe aasta jooksul)

Viljatuse probleeme kogenute pöördumine arsti poole	Vanuserühm (aastates)				
	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=6	n=58	n=103	n=41	n=208
jah	-	41,4	61,2	43,9	50,7
ei	100,0	58,6	38,8	56,1	49,3

Kirurgilisi manipulatsioone suguelundeil või alakehas (nt kõhuõõnes, puusapiirkonnas) nimetas 13% meestest (tabel 3.92). Märkida võis mitu vastust. Erineva emakeelega meeste vahel haiguste ja operatsioonide sagedus oluliselt ei erine.

Tabel 3.92. Haigused ja operatsioonid vanuserühmades, %

Haigused ja operatsioonid	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=368	n=628	n=595	n=337	n=2010
mitte ühtegi neist	91,5	93,5	89,6	84,7	81,0	87,5
suguelundite- või eesnäärmeoperatsioon	6,1	3,0	4,3	3,4	1,8	3,4
eesnäärme suurenemine	-	0,3	1,3	2,7	5,9	2,2
eesnäärmevähk	-	0,3	0,2	1,0	2,7	0,9
muud haigused või operatsioonid*	2,4	4,4	5,2	8,6	9,8	6,6

* muud haigused või operatsioonid - operatsioon kõhuõõnelundeil, põieoperatsioon, puusaliigese proteesimine, puusaliigese või vaagnaluu murd

16% meestest nimetas endal mõne suguhaiguse diagnoosimist arsti või mõne muu tervishoiutöötaja poolt (tabel 3.93). Suguhaiguste diagnoosimine on vanuserühmades oluliselt erinev – vanematel meestel on elu jooksul sagedamini mõnd suguhaigust diagnoositud kui noorematel meestel. Suguelundite klamüdioosi nimetas 94 meest, gonorröad ehk tripperit 67 meest, kubemetäisid 53 meest, trihhomonoosi 45 meest, suguelundite herpest 34 meest, kondüloome ehk suguelundite tüükaid 28 meest, kusetoru

põletikku 24 meest, B-hepatiiti 23 meest, munandimanuse põletikku 10 meest ja süüfilist 3 meest. Erineva emakeelega meeste vahel diagnoositud suguhaiguste jaotus oluliselt ei erine.

Tabel 3.93. Diagnoositud suguhaigused vanuserühmades, %

Diagnoositud suguhaigusi	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=82	n=370	n=637	n=597	n=337	n=2023
jah	3,7	3,5	13,0	24,5	22,8	15,9
ei	96,3	96,5	87,0	75,5	77,2	84,1

HI-viiruse olemasolu on endal testinud üks kolmandik meestest (tabel 3.94). Kõige sagedamini on endal HIVd testinud 25–34- ja 35–44-aastased mehed (vastavalt 37% ja 39% meestest). HIV testimine erineb vanuserühmade vahel oluliselt. Vene emakeelega mehed on endal sagedamini HIVd testinud kui eesti emakeelega mehed (tabel 3.95).

Tabel 3.94. HIV testimine vanuserühmades, %

HIV testimine	Vanuserühm (aastates)					kokku
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	
Küsitletute arv	n=82	n=377	n=642	n=607	n=345	n=2053
jah	13,4	22,5	37,3	39,2	25,8	32,3
ei	86,6	77,5	62,7	60,8	74,2	67,7

Tabel 3.95. HIV testimine emakeele järgi, %

	HIV testimine		kokku
	jah	ei	
Emakeel			
eesti keel	28,8	71,2	n=1572
vene või muu keel	43,7	56,3	n=483
Kokku	32,3	67,7	n=2053

Psühholoogilise stressi ja vaimse tervise probleemide levimuse hindamiseks kasutati indeksit MHI-5 (vt mõisted). MHI on instrument rahvastiku tasemel vaimse tervise hindamiseks, seda ei kasutata diagnostilise instrumendina ühe või teise vaimuhaiguse diagnoosimiseks. Indeks sisaldab küsimusi vaimse tervise nii positiivsete (rahulik, õnnelik, rõõmus) kui negatiivsete (närviline, ärev, depressioonis) aspektide kohta. Keskmise Eesti meeste MHI-5 skoor oli 68,4 punkti ning vanuserühmade vahel see oluliselt ei erine (tabel 3.96). **Tõsiseid või olulisi depressiooni sümptomeid (MHI-5≤52) esineb 21% meestest, vanuserühmade vahel olulisi erinevusi pole.**

Tabel 3.96. Vaimse tervise probleemide levimus vanuserühmades

Vaimse tervise probleemid	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=80	n=377	n=638	n=605	n=336	n=2037
keskmine MHI-5	71,1	69,3	67,2	68,9	68,2	68,4
standardhälve	17,5	19,2	18,7	17,6	18,8	18,5
MHI-5≤52 (%)	18,8	20,7	22,1	21,2	20,5	21,2

Oluliste depressiooni sümptomite levimus (MHI-5≤52) meeste hulgas erinevates Euroopa riikides 2003. aastal oli keskmiselt 18,9% (European Union Research Group 2003). Eesti mehed sarnanevad tõsiselt depressiooni sümptomite levimuse järgi Prantsuse (MHI-5≤52 oli 20,4%) ja Põhja-Iirimaa (21,1%) meestega. Soome ja Rootsi meeste hulgas oli sama näitaja aga tunduvalt madalam (vastavalt 9,0% ja 8,7%).

3.7 Riskikäitumine

Kadri Soo

Järgnevalt antakse ülevaade riskikäitumise levimusest ja sagedusest Eesti meeste hulgas, keskendudes suitsetamisele, alkoholsete jookide ja narkootikumide pruukimisele, autos turvavööta sõitmisele ning joores autojuhtimisele ja ujumisele. Mainitud tegevusi analüüsitakse vanuse, emakeele, partneriga kooselamise ning leibkonnas alaealiste laste olemasolu lõikes.

54% uuritud meestest ei ole viimase aasta jooksul suitsetanud, sealhulgas 12% oli suitsetanud varem (tabel 3.97). **Kolmandik meestest on igapäevased suitsetajad, 14% teeb seda aeg-ajalt.** Kõige vähem on viimase 12 kuu jooksul suitsetanud vastajaid 16–17-aastaste meeste seas (21%). Teised vanuserühmad ei erine oluliselt igapäevaste suitsetajate suhtarvu poolest, küll aga on nooremate meeste hulgas (nt 17% 18–24-aastastest) enam aeg-ajalt suitsetajaid kui vanemate meeste seas (8% 45–55-aastastest). Seevastu on viimase aasta jooksul või kogu elu jooksul mitte suitsetanud enim 45–55-aastaste meeste hulgas (57%) ning kõige vähem 18–24-aastaste seas (46%). Emakeele, partneriga kooselu ning alaealiste laste olemasolu järgi suitsetamine oluliselt ei erine.

Tabel 3.97. Suitsetamine viimase 12 kuu jooksul vanuserühmades, %

Suitsetanud viimase 12 kuu jooksul vähemalt ühe sigareti, e-sigareti, sigari või piibutäie päevas	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=377	n=642	n=608	n=345	n=2055
ei ole suitsetanud	73,7	38,1	39,9	40,6	42,2	41,5
ei ole viimasel aastal, kuid on suitsetanud varem	5,2	8,2	11,5	14,5	14,7	12,1
suitsetab iga päev	7,2	36,3	33,5	31,4	35,0	32,6
suitsetab aeg-ajalt	13,8	17,3	15,2	13,5	8,1	13,8

Küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul ei olnud kordagi alkohoolseid jooke tarvitanud 8% meestest (tabel 3.98). Alaealistest meestest on selliseid umbes kolmandik (36%), teiste vanuserühmade korral varieerub alkoholi mittejoonute osakaal vahemikus 4%–9%. Umbes pooled (52%) 16–17- ja 18–24-aastastest olid joonud alkoholi mõnel korral aastas või kuus. Teistes vanuserühmades oli alkoholi harvem kui kord kuus tarvitanud vastajaid vähem. 27% meestest tarvitab alkoholi kaks või enam korda nädalas. **Kõige rohkem on sagedasi alkoholipruukijaid 35–44-aastaste meeste seas – iga kolmas neist (34%) joob alkoholi vähemalt paar korda nädalas.** Teistes vanuserühmades, eelkõige 16–17- (11%) ja 18–24-aastaste (18%) hulgas on selliseid tarvitajaid oluliselt vähem.

Tabel 3.98. Alkohoolsete jookide tarvitamine viimase 12 kuu jooksul vanuserühmades, %

Alkohoolsete jookide tarvitamine viimase 12 kuu jooksul	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=81	n=377	n=641	n=607	n=344	n=2051
peaaegu iga päev	1,8	4,5	6,8	12,1	10,2	8,3
2–3 korda nädalas	3,9	13,4	21,8	22,3	18,4	19,1
kord nädalas	5,6	25,5	23,1	24,0	21,8	22,9
2–3 korda kuus	15,4	28,4	24,6	18,8	19,6	22,4
ainult mõned korrad	37,0	23,9	17,8	15,2	21,2	19,5
mitte kordagi	36,3	4,4	5,9	7,6	8,7	7,8

Alkoholitavitamise sageduses on olulisi erinevusi ka emakeele ja kooselus olemise järgi (tabel 3.99). Meeste seas, kelle emakeeleks on eesti keel ja kes elavad partneriga koos, on enam igapäevaseid või 2–3 korda nädalas alkoholi tarvitajaid (29% kuni 30%). Vene emakeelega (20%) ja partnerita või partneriga mitte koos elavate (23%) meeste seas on sagedasi alkoholitarvitajaid aga vähem. Tõenäoliselt on kooselus olevate meeste kõrgem osakaal alkoholitarvitamise puhul seotud vanusega. Nimelt on vanemate meeste seas, kes joovad alkoholi sagedamini kui nooremad, enim neid, kes on kooselus.

Tabel 3.99. Alkohoolsete jookide tarvitamine viimase 12 kuu jooksul emakeele, partneriga kooselamise ja alaealiste laste leibkonda kuulumise järgi, %

	Alkohoolsete jookide tarvitamine viimase 12 kuu jooksul						
	peaaegu iga päev	2–3 korda nädalas	kord nädalas	2–3 korda kuus	ainult mõned korrad	mitte kordagi	kokku
Emakeel							
eesti keel	8,9	20,6	22,6	22,3	18,6	6,9	n=1573
vene või muu keel	6,4	14,0	23,8	22,8	22,5	10,6	n=478
Kooselu partneriga							
jah	9,2	21,1	24,5	22,2	16,9	6,0	n=1266
ei	6,8	16,0	20,6	22,6	23,7	10,3	n=774
Kokku	8,3	19,1	22,9	22,4	19,5	7,8	n=2051

Meestel, kes viimase aasta jooksul tarvitasid alkoholi väga sageli (kas peaaegu iga päev või 2–3 korda nädalas) esineb tõsisid depressiooni sümptomeid (MHI-5≤52) sagedamini (29%) kui neil, kes tarvitasid alkoholi harvem (kord nädalas, 2–3 korda kuus, ainult mõned korrad, 18%) või üldse mitte (19%; tabel 3.100). Toodud seos ei ole põhjuslik, vaid kirjeldav.

Tabel 3.100. Alkoholi tarvitamise seos vaimse tervisega (indeks MHI-5), %

Tõsised või olulised depressiooni sümptomid	Alkoholsete jookide tarvitamine viimase 12 kuu jooksul				
	väga sageli	sageli	harva	mitte kunagi	kokku
Küsitletute arv	n=560	n=464	n=851	n=158	n=2033
MHI-5≤52	29,1	17,2	18,4	19,0	21,1

Ligi pooled (45%) meestest on tarvitanud elu jooksul narkootilisi aineid, sh kanep, kokaiin, heroiin, LSD vms (tabel 3.101). 12% on teinud seda ühel korral, 29% mõnel korral ning pea iga kahekümnes mees peab ennast sagedaseks narkootikumide tarvitajaks. Narkootikumide kasutamine erineb vanuserühmades oluliselt. **Kõige rohkem on narkootiliste ainete kasutajaid 25–34-aastaste meeste seas (63%), neile järgnevad 18–24-aastased (56%)**, kelle hulgas on ka kõige rohkem sagedasi ja mõnel korral tarvitajaid. 35–44-aastastest on narkootikume kasutanud mehi 39%. Kõige noorema (21%) ja vanema vanuserühma liikmete hulgas (18%) on narkootikume tarvitanud mehi kõige vähem.

Tabel 3.101. Narkootiliste ainete tarvitamine elu jooksul vanuserühmades, %

Narkootiliste ainete tarvitamine elu jooksul	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=82	n=377	n=642	n=608	n=345	n=2055
ei	79,2	44,0	37,5	61,4	82,0	54,9
jah, ühel korral	7,2	9,8	15,1	12,7	8,3	12,0
jah, mõnel korral	7,1	39,0	41,0	23,5	9,6	28,8
jah, sageli	6,5	7,3	6,4	2,3	-	4,3

Emakeele, partneriga kooselu ja alaealiste lastega leibkondade järgi on narkootikumide kasutamine oluliselt erinev. Eesti emakeelega meeste seas (47%) on narkootilisi aineid pruukinud mehi enam kui vene emakeelt kõnelevate meeste hulgas (39%; tabel 3.102). Narkootiliste ainete tarvitajaid on ka rohkem partneri ning alaealiste lastega mitte kooselavate meeste hulgas. Narkootilisi aineid on süstinud 3% narkootikume tarvitanud meestest.

Tabel 3.102. Narkootiliste ainete tarvitamine elu jooksul emakeele, partneriga kooselamise ja alaealiste laste leibkonda kuulumise järgi, %

	Narkootiliste ainete tarvitamine elu jooksul				
	ei	jah, ühel korral	jah, mõnel korral	jah, sageli	kokku
Emakeel					
eesti keel	53,1	12,4	30,2	4,3	n=1573
vene või muu keel	60,8	10,6	24,4	4,2	n=482
Kooselu partneriga					
jah	57,1	13,2	26,7	3,1	n=1269
ei	51,4	10,0	32,4	6,2	n=775
Alaealised lapsed leibkonnas					
on alaealisi lapsi leibkonnas	56,6	13,2	26,6	3,5	n=1060
ei ole alaealisi lapsi leibkonnas	53,0	10,6	31,3	5,1	n=975
Kokku	54,9	12,0	28,8	4,3	n=2055

Meestel, kes on elu jooksul kasvõi korra tarvitanud narkootikume, esineb tõsisid depressiooni sümptomeid (MHI-5≤52) sagedamini kui neil, kes pole kunagi narkootilisi aineid kasutanud (18%, tabel 3.103). Toodud seos ei ole põhjuslik, vaid kirjeldav.

Tabel 3.103. Narkootikumide kasutamise seos vaimse tervisega (MHI-5≤52), %

Tõsised või olulised depressiooni sümptomid	Narkootikumide kasutamine elu jooksul				
	sageli	mõnel korral	ühel korral	mitte kunagi	kokku
Küsitletute arv	n=86	n=589	n=244	n=1117	n=2036
MHI-5≤52	26,7	24,3	26,2	18,0	21,2

Peaaegu kõik mehed (94%) väidavad, et kasutavad autoga sõites turvavööd. Vahetevahel teeb seda 5% meestest, mõni üksik vastaja aga ei kasuta turvavööd kunagi (tabel 3.104). Turvavöö kasutamises ei ole olulisi erinevusi vanuserühmade, emakeele, partneriga kooselu ega alaealiste laste leibkonda kuulumise järgi.

Tabel 3.104. Turvavöö kasutamine autoga sõites vanuserühmades, %

Turvavöö kasutamine autoga sõites	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=80	n=377	n=642	n=606	n=339	n=2044
alati	92,2	94,4	93,9	95,6	93,8	94,4
vahetevahel/ mitte kunagi	7,8	5,6	6,1	4,4	6,2	5,6

Viimase 12 kuu jooksul on 17% meestest juhtinud autot pärast alkoholi tarvitamist, kusjuures 5% tegi seda korduvalt. Viimase aasta jooksul ei ole 83% meestest kordagi joobes autot juhtinud. Kõige rohkem on aasta jooksul autot joobes juhtinud mehi 18–24-aastaste seas (22%). Vanemate meeste hulgas on joobes

autot juhtinuid veidi vähem (15%–17%), ent vanuse tõustes kasvab korduvalt alkoholijoores autot juhtinute osakaal (tabel 3.105).

Tabel 3.105. Viimase 12 kuu jooksul auto juhtimine pärast alkoholi tarvitamist vanuserühmades, %

Viimase 12 kuu jooksul auto juhtimine pärast alkoholi tarvitamist	Vanuserühm (aastates)				
	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=281	n=574	n=555	n=309	n=1719
ühel korral	19,3	11,6	9,9	11,1	12,2
korduvalt	2,9	5,1	5,4	6,3	5,1
ei ole sõitnud joores	77,8	83,3	84,7	82,6	82,7

Napsitanult rooli istunud mehi on veidi rohkem eesti emakeelega ning alaealiste lasteta meeste hulgas võrreldes nendega, kes räägivad emakeelena vene keelt ja kelle leibkonnas elavad alaealised lapsed (tabel 3.106). Erinevused nende rühmade vahel on oluliselt erinevad.

Tabel 3.106. Viimase 12 kuu jooksul auto juhtimine pärast alkoholi tarvitamist emakeele ja alaealiste laste leibkonda kuulumise järgi, %

	Viimase 12 kuu jooksul auto juhtimine pärast alkoholi tarvitamist			
	ühel korral	korduvalt	ei ole sõitnud joores	kokku
Emakeel				
eesti keel	13,7	5,5	80,8	n=1379
vene või muu keel	5,9	3,8	90,3	n=371
Alaealised lapsed leibkonnas				
on alaealisi lapsi leibkonnas	10,0	6,0	84,0	n=942
ei ole alaealisi lapsi leibkonnas	14,4	4,1	81,5	n=794
Kokku	12,2	5,1	82,7	n=1719

Viimase 12 kuu jooksul käis ujumas 93% meestest. Selgus, et **alkoholijoores käis ujumas peaaegu iga neljas mees** (24%; tabel 3.107). Ühel korral on niiviisi ujunud iga seitsmes (15%) ning korduvalt iga kümnes mees. Vanuserühmades on alkoholijoores ujumine oluliselt erinev. Kõige rohkem on joores ujumas käinud mehi 18–24-aastaste seas (33%). Alaealiste ja 25-aastaste ja vanemate meeste hulgas on joores ujunuid vähem.

Tabel 3.107. Viimase 12 kuu jooksul alkoholijooes ujumine vanuserühmades, %

Viimase 12 kuu jooksul alkoholijooes ujumine	Vanuserühm (aastates)					
	16–17	18–24	25–34	35–44	45–55	kokku
Küsitletute arv	n=70	n=349	n=611	n=565	n=311	n=1907
ühel korral	9,3	23,7	15,5	11,8	9,2	14,6
korduvalt	3,1	9,7	13,0	8,7	6,9	9,8
ei ole jooes ujunud	87,7	66,6	71,5	79,5	83,9	75,6

Rohkem on alkoholi tarvitavana ujuma läinud isikuid partneriga mitte kooselavate ning alaealiste lasteta meeste seas kui kooselus ja lastega koos elavate meeste hulgas (tabel 3.108). Erineva emakeelega meeste vahel alkoholijooes ujunute sagedus oluliselt ei erine.

Tabel 3.108. Viimase 12 kuu jooksul alkoholijooes ujumine partneriga kooselamise ja alaealiste laste leibkonda kuulumise järgi, %

	Viimase 12 kuu jooksul alkoholijooes ujumine			
	ühel korral	korduvalt	ei ole jooes ujunud	kokku
Kooselu partneriga				
jah	12,5	8,9	78,5	n=1196
ei	18,4	11,1	70,5	n=702
Alaealised lapsed leibkonnas				
on alaealisi lapsi leibkonnas	12,1	8,9	79,1	n=993
ei ole alaealisi lapsi leibkonnas	17,4	10,7	71,9	n=896
Kokku	14,6	9,8	75,6	n=1907

Vastajatel paluti märkida, kas nad kavatsevad riskikäitumise harjumusi edaspidi muuta. Enim sooviti muuta senist narkootikumide kasutamise praktikat. Näiteks kavatses narkootikumide pruukimisest loobuda või nende tarvitamist vähendada kolm neljandikku (75%) vähemalt korra elu jooksul narkootikume tarvinud meestest. Kaks kolmandikku (67%) meestest, kes olid viimase aasta jooksul suitsetanud, soovisid suitsetamisest loobuda. Alkoholi tarvitanutest kavatses 44% joomist vähendada või sellest üldse loobuda.

Kolmandik meestest (31%) väitis, et nad ei sõida edaspidi kunagi autos lahtise turvavööga. Iga viies arvas, et on (väga) tõenäoline, et nad sõidavad lahtise turvavööga. Vähe tõenäoliseks pidasid seda umbes pooled meestest (49%). Oluliselt enam mehi välistas tulevikus alkoholijooes auto juhtimise kui jooes ujumise. Esimese puhul väitis iga teine (50%), et ta seda enam kunagi ei tee, ujumise puhul aga ainult kolmandik (34%). Tõenäoliseks või isegi väga tõenäoliseks pidas edaspidi jooes autojuhtimist 6% ning jooes ujumist 19% meestest.

Kokkuvõtvalt öeldes näitavad tulemused, et päris paljud Eesti mehed on (viimasel aastal) käitunud riskantselt ning enda tervist ja elu ohustavalt. Enam kui iga neljas mees on tarvinud alkoholi kaks või enam korda nädalas, kolmandik meestest on igapäevased suitsetajad. Ligi pooled meestest on tarvinud elu jooksul narkootilisi aineid. Aasta jooksul on iga kuues mees juhtinud autot pärast alkoholi pruukimist

ning iga neljas on käinud joobes olekus ujumas. Nooremates vanuserühmades, v.a 16–17, on märgatavalt enam riskantselt käitunud mehi kui vanemates vanusegruppides. Ainult sagedasi alkoholipruukijaid on enim vanemate meeste seas. Tähelepanuväärne on ka, et eesti emakeelega mehed käituvad oluliselt enam riskantsemalt kui vene või muu emakeelega meesterahvad.

3.8 Meeste vägivallakogemused ja vägivallaga seotud hoiakud

Kadri Soo

Järgnevalt käsitletakse meeste kokkupuuteid vaimse, füüsilise ja seksuaalvägivallaga erinevatel eluetappidel ning elu jooksul kokku. Ehkki ankeedis kasutati terminit väärkohtlemine, nimetatakse käesolevas aruandes fenomeni laiemalt kasutusel oleva terminiga vägivald. Vägivald (väärkohtlemist) küsitluses otseselt ei defineeritud, see-eest mõõdeti nähtuse levimust erinevate situatsioonidega ja vastajatel paluti mõelda, kas nad on neid kogenud ainult lapsepõlves (nooremana kui 18 eluaastat), ainult täiskasvanueas (alates 18. eluaastast) või nii lapse- kui täiskasvanuna. Vägivallaga kokkupuutumist analüüsiti vanuserühmade, emakeele, partneriga kooselamise ning leibkonnas alaealiste laste olemasolu lõikes.

Tulemused näitavad, et **kõige rohkem on mehed oma elus puutunud kokku erinevate füüsilise vägivalla situatsioonidega** (tabel 3.109). Enam kui pooled mehed (57%) raporteerisid rusika, jala või kõva esemega löömisest või peksmisest. Peaaegu sama palju (54%) oli neid, keda oldi lahtise käega näkku löödud või vastu nende tahtmist tugevalt kinni hoitud. Veidi vähem kui iga viies mees (17%) teatas elu ohustava vägivaldse episoodi (kägistamine või relva kasutamine) kogemisest. Enamasti on mehed märgitud situatsioonidega puutunud kokku lapsepõlves, erandi moodustab vastaja kägistamine või tema suhtes relva kasutamine, mida on kogetud rohkem täiskasvanueas.

Tabel 3.109. Füüsilise vägivalla situatsioonidega kokkupuutumine lapse- ja täiskasvanueas, %

Füüsilise vägivalla situatsioonid	ei	Jah, on kogenud antud situatsiooni elu jooksul	sh lapsena	sh täiskasvanuna	sh nii lapsena kui täiskasvanuna	kokku
Kas keegi on Teid löönud, lahtise käega näkku löönud või vastu Teie tahtmist Teid tugevalt kinni hoidnud?	46,4	53,6	35,6	6,8	11,3	n= 1983
Kas keegi on Teid rusika, jala või kõva esemega löönud, jõuliselt tõuganud, peksnud või teinud muud sarnast?	43,3	56,7	29,7	13,4	13,6	n=1982
Kas keegi on ohustanud Teie elu, näiteks Teid kägistades, nuga või muud relva näidates või mõnel muul sarnasel viisil käitudes?	82,9	17,1	5,6	8,9	2,6	n=1980

Vaimse vägivallana defineeritavatest situatsioonidest on mehed kogenud enim korduvat pikemat aega kestvat alandamist või häbistamist (30%; tabel 3.110). Iga viies mees (19%) märkis, et tema tegemisi on kontrollitud või kokkupuuteid teiste inimestega on ähvarduste või jõuga piiratud, iga seitsmes mees (14%) on aga elanud hirmus, sest teda on süstemaatiliselt ähvardatud, teda või tema lähedast on püütud vigastada. Sarnaselt füüsilisele vägivallale, on ka vaimse vägivalla juhtumitega puutunud rohkem kokku lapsepõlves kui täiskasvanueas.

Tabel 3.110. Vaimse vägivalla situatsioonidega kokkupuutumine lapse- ja täiskasvanueas, %

Vaimse vägivalla situatsioonid	ei	jah, on kogenud antud situatsiooni elu jooksul	sh, lapsena	sh, täiskasvanuna	sh, nii lapsena kui täiskasvanuna	kokku
Kas Te olete kogenud pidevalt korduvat ja pikemat aega kestvat allasurutust, alandamist või häbistamist?	70,3	29,7	23,0	1,9	4,8	n=2028
Kas Te olete kogenud, et keegi ähvarduse või jõuga püüab süstemaatiliselt Teie kokkupuuteid teistega piirata või täielikult kontrollida, mida Te tohite või ei tohi teha?	80,8	19,2	13,0	2,8	3,4	n=2031
Kas Te olete elanud hirmus, sest Teid on süstemaatiliselt ja pikema aja jooksul ähvardatud või püütud vigastada Teid või kedagi Teie lähedastest?	86,1	13,9	10,1	2,1	1,7	n=2021

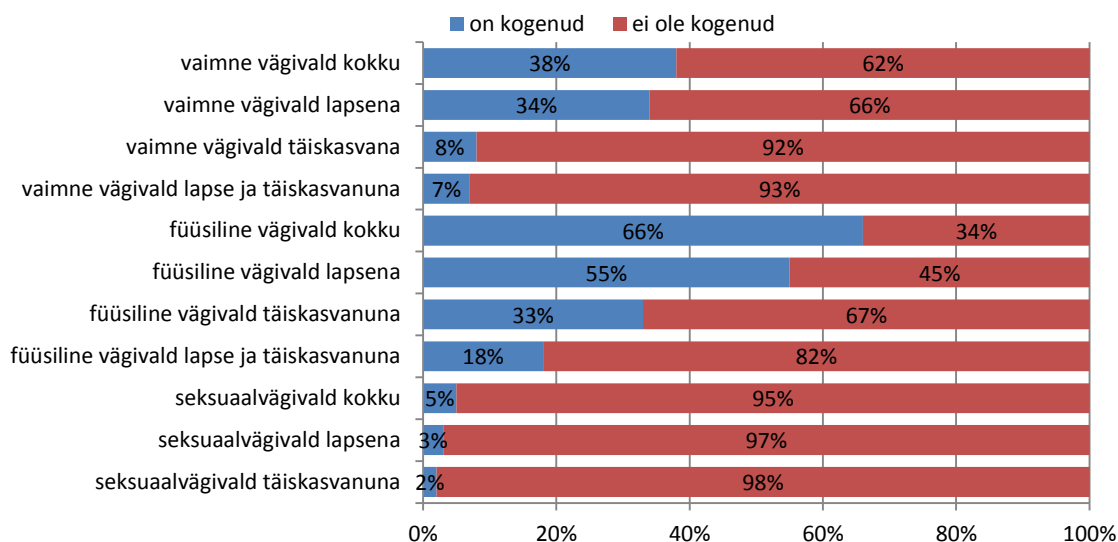
Käesoleva uuringu tulemused näitasid, et ka mehed puutuvad kokku seksuaalvägivallaga, ehkki seda kogenute hulk on väga väike. Neljast uuringus esitatud situatsioonist olid mehed kogenud kõige rohkem (3%) tahtevastast kehaosade, v.a suguelund, „seksuaalset“ puudutamist või end oma kehaosi seksuaalselt puudutama sundimist (tabel 3.111). Ligi sama palju oli neid, kelle suguelundeid oli puudutatud või keha kasutatud seksuaalse rahulduse saamiseks või keda oli sunnitud kellegi teise suguelundeid puudutama. Mõned üksikud mehed andsid teada nende sundimisest pornograafilist materjali vaatama või pornograafilises filmis osalema, oma keha alasti näitama või kellegi teise alasti keha vaatama. Väga vähe oli ka neid, keda oli tahtevastastelt kaasatud anaalsesse või oraalsetesse seksuaalvahekorda või kellega oli üritatud seda teha.

Tabel 3.111. Seksuaalvägivalla situatsioonidega kokkupuutumine lapse- ja täiskasvanueas, %

Seksuaalvägivalla situatsioonid	ei	jah, on kogunud antud situatsiooni elu jooksul	sh lapsena	sh, täiskasvanuna	sh, nii lapsena kui täiskasvanuna	kokku
Kas keegi on vastu Teie tahtmist puudutanud "seksuaalselt" Teie kehaosi, mis pole suguelundid, või sundinud Teid oma kehaosi "seksuaalselt" puudutama?	96,9	3,1	1,8	1,1	0,2	n=1997
Kas keegi on Teid on kunagi mingil moel seksuaalselt alandanud, näiteks sundinud Teid vastu Teie tahtmist pornograafilist filmi või midagi sarnast vaatama, osalema pornograafilises filmis või muus sarnases, oma keha alasti näitama või kellegi teise alasti keha vaatama?	99,1	0,9	0,7	0,1	0,1	n=1999
Kas keegi on vastu Teie tahtmist puudutanud Teie suguelundeid, kasutanud Teie keha seksuaalse rahulduse saamiseks või sundinud Teid kellegi teise suguelundeid puudutama?	97,4	2,6	1,9	0,5	0,2	n=1984
Kas keegi on vastu Teie tahtmist pannud oma peenise Teie suhu või pärakusse või püüdnud panna eset või mõnda muud kehaosa Teie suhu või pärakusse?	99,3	0,7	0,4	0,1	0,2	n=1983

Märkus: Kaldkirjas tähistatud osakaalud ei ole üldistatavad, kuna vastuse märkis vähem kui 20 inimest.

Järgnevalt moodustati vaimse, füüsilise ja seksuaalvägivalla situatsioonidest koondtunnus iga vägivallaliigi kohta eraldi. Neid analüüsid võib öelda, et suur osa uuritavatest meestest – 66% on kogunud vähemalt üht füüsilise vägivalla situatsiooni kas lapsena, täiskasvanuna või mõlemal perioodil (joonis 3.3). Enam kui pooled mehed (55%) on kogunud füüsilist vägivaldada lapsena (sh võib olla ka neid, kes on kogunud vägivaldada nii lapse kui täiskasvanuna). Kolmandik meestest (33%) on füüsilise vägivallaga kokku puutunud täiskasvanuna ning ligi viiendik (18%) nii lapse kui täiskasvanuna. Vähemalt ühest vaimse vägivalla episoodist andis teada 38% meestest. Vaimse vägivallaga on mehed enda sõnul kokku puutunud peamiselt lapsena – täiskasvanueas aset leidnud episoodide on kogunud umbes neli korda vähem mehi (vastavalt 33% ja 8% meestest). 5% meestest on elu jooksul kogunud vähemalt üht uuringus käsitletud seksuaalvägivalla juhtumit, enamasti kogetakse seda lapsena (3%). Üksikud mehed märkisid, et olid seksuaalvägivallaga kokku puutunud nii lapse kui täiskasvanuna.

Joonis 3.3. Vähemalt ühe vaimse, füüsilise või seksuaalvägivalla situatsiooni kogemine lapsena, täiskasvanuna, nii lapse kui täiskasvanuna ja elu jooksul kokku, %

Küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul oli kogenud vaimset vägivalda 6% meestest, sama suur hulk oli ka neid, kes olid kogenud füüsilist vägivalda. Seksuaalvägivallaga puutus viimase aasta jooksul kokku mõni üksik mees. Kõigil, kes olid viimase 12 kuu jooksul vägivalda kogenud, paluti täpsustada vägivallatseja seotus nendega. Paraku jätsid paljud toimepanija kohta käivatele küsimustele vastamata. Olemasolevate vastuste põhjal võib öelda, et vaimset vägivalda pani meeste sõnul enim toime tuttav, kolleeg või sõber (14 vastanut) ning pereliige või lähedane (11). Praegusest või endisest partnerist teatas 7 meest, võõrast isikust 5. Füüsilise vägivalla toimepanijana märgiti kõige sagedamini võõrast isikut (30 vastanut). Pereliikme või lähedase poolsest füüsilisest vägivallast teatas 6 meest. Neli meest mainis, et nendega oli käitunud vägivaldselt praegune või endine partner, sama palju oli ka neid, kes märkis vägivallatsejana ära tuttava, kolleegi või sõbra. Toimepanija sugu paraku uuringus ei küsitud.

Analüüsidest vaimse ja füüsilise vägivalla kui sagedamini esinenud vägivallaliikide kogemist vähemalt ühe korra elu jooksul sotsiaaldemograafiliste tunnuste järgi, selgub, et ainult füüsilise vägivalla kogemine on statistiliselt oluliselt seotud vanusega (tabel 3.112). Täpsemalt on 25-aastaste ja vanemate meeste (eelkõige aga 35–44-aastaste) seas enam neid, kes on lapsepõlves puutunud kokku füüsilise vägivallaga (55%–62%). Kõige vähem on lapsena füüsilise vägivalla ohvriks langenuid 18–24-aastaste hulgas (48%). Antud tulemus võib olla seotud koolikiusamise ennetuse ja kehalist karistamist taunivate kasvatusmeetodite suurema levikuga viimasel ajal.

Ka täiskasvanueas on füüsilist vägivalda kogenuid rohkem vanemates vanuserühmades – 35–55-aastastest on seda kogenud 38%, 18–24-aastastest aga 26%. Viimase 12 kuu jooksul füüsilise vägivallaga kokkupuutumise puhul esineb aga vastupidine suundumus. Näiteks on 18–24-aastaste meeste seas 11% neid, kes on aasta jooksul vägivalda kogenud, 25–34-aastaste seas on selliseid 5% ning 35-aastaste ja vanemate hulgas aga 3%. Kogu täiskasvanuea kohta käivate näitajate puhul mängib rolli kumulatiivne efekt, st et vanematel meestel on suurem võimalus kogeda täiskasvanuea jooksul vähemalt ühte vägivallajuhtumit kui noorematel meestel. Võttes arvesse ühe aasta kohta käivaid tulemusi, võib väita, et

noortel meestel on suurem risk kogeda füüsilist vägivalda kui vanematel meestel. Vägivalla kogemine ei olnud oluliselt seotud emakeele, partneriga koos elamise ega alaealiste laste leibkonda kuulumisega.

Tabel 3.112. Vaimse ja füüsilise vägivalla kogemine vähemalt korra lapsena ja täiskasvanuna vanuserühmades, %

	Vanuserühm (aastates)				kokku
	18–24	25–34	35–44	45–55	
Vaimne vägivald lapsena					
Küsitletute arv	n=377	n=638	n=601	n=344	n=1961
on kogunud	35,8	36,2	30,7	31,8	33,7
ei ole kogunud	64,2	63,8	69,3	68,2	66,3
Vaimne vägivald täiskasvanuna					
Küsitletute arv	n=377	n=638	n=601	n=344	n=1961
on kogunud	9,3	7,0	7,7	9,0	8,0
ei ole kogunud	90,7	93,0	92,3	91,0	92,0
Füüsiline vägivald lapsena*					
Küsitletute arv	n=369	n=621	n=591	n=333	n=1915
on kogunud	47,5	55,3	61,9	55,9	55,9
ei ole kogunud	52,5	44,7	38,1	44,1	44,1
Füüsiline vägivald täiskasvanuna *					
Küsitletute arv	n=369	n=621	n=591	n=333	n=1915
on kogunud	25,8	32,7	37,5	38,3	33,8
ei ole kogunud	74,2	67,3	62,5	61,7	66,2

*Füüsilise vägivalla kogemine on vanuserühmades oluliselt erinev, vaimse vägivalla kogemine vanuserühmades oluliselt ei erine.

Kõikidelt paarisuhtekogemusega meestelt uuriti kaheksa vaimset, füüsilist ja seksuaalvägivalla sisaldava situatsiooni kaudu küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul oma praeguse või endise partneri suhtes vägivalla toimepanemist. Umbes iga kümnes (11%) mees oli oma partneri suhtes kasutanud vaimset, füüsilist ja/või seksuaalvägivalla. Vähemalt ühe vaimse vägivalla situatsiooni toimepanemisest andis teada 4% meestest, kusjuures 2% oli oma partnerit korduvalt alandanud ja hirmutanud, 3% aga ähvardanud partnerit lüüa või millegagi visata. Füüsilise vägivalla toimepanemisest aasta jooksul raporteeris 8% meestest, peaaegu kõik neist (7,5%) olid oma partnerit lükanud või tõuganud, 2% oli lahtise käega löönud. Vähesed mehed nimetasid, et olid partneri suhtes kasutanud raskemat füüsilist vägivalla, sh rusika, jala või kõva esemega löömine, noa või relvaga ähvardamine ja kägistamine või lämmatamine. Ühe aasta jooksul oli oma partnerit seksuaalvahekorda sundinud 1% meestest.

Analüüsidest paarisuhtes aasta jooksul vaimse, füüsilise ja/või seksuaalvägivalla toimepanemist taustatunnustega, ilmneb teatav seos emakeele ja leibkonnas alaealiste laste olemasoluga. Eesti emakeelega meeste (10%) seas on vähem partneri suhtes vägivaldselt käitunud kui vene või mõnda muud emakeelt rääkivate meeste hulgas (15%). Oma partneri suhtes vägivalla kasutanuid on veidi rohkem meeste seas (12%), kelle leibkonnas elab mõni alaealine laps, kui nende meeste hulgas (9%), kes ei ela koos alla 18-aastaste lastega. Vanusega paarisuhtevägivalla toimepanemisel seos puudub.

Meeste hoiakuid paarisuhtes vägivalda kasutamisse mõõdeti Saundersi ja ta kolleegide (1987) poolt välja töötatud naise löömise lubatavuse lühendatud küsimustikuga. Meeste uuringus kasutati kümmet väidet, mis faktoranalüüsi põhjal koondusid kahte alaskaalasse. Esimene alaskaala näitab, mil määral nähakse meest vastutavana naise löömise eest, teine osutab naise vastutusele ja juhtunu põhjustamisele (tabel 3.113). Suur osa küsimustikule vastanud meestest nõustub, et naist löönud mees peaks selle eest vastutama (94% valis vastusevariandi 1 ja 2) ning mees ei peaks naist lööma isegi siis, kui naine valetab või murrab eelnevalt sõlmitud kokkuleppeid (88%–91%). Enamik vastajaid leiab, et naise löömisele ei ole mingit vabandust (82%) ning vägivaldselt käitunud mees on oma tegude eest täielikult vastutav, kuna löi naist tahtlikult (86%). 3%–9% meestest ei ole nõus eelnevalt kirjeldatud vägivalda kasutamist taunivate väidetega.

Tabel 3.113. Meeste hinnangud naise löömise lubatavuse kohta, %

Hinnangud naise löömise lubatavuse kohta	nõustun täiesti	2	3	4	ei nõustu üldse	kokku
<i>Alaskaala 1: Mees on vastutav naise löömise eest</i>						
Mees, kes lööb oma naist, peaks selle eest vastutama.	87,5	6,1	3,5	1,0	1,8	n=2022
Isegi kui naised valetavad oma meestele, pole nad ära teeninud, et mees neid lööks.	81,5	9,1	3,5	1,5	4,3	n=2023
Mehel ei ole õigust oma naist lüüa isegi siis, kui naine murrab eelnevalt sõlmitud kokkuleppeid.	81,5	6,2	3,2	1,2	7,9	n=2024
Mehed, kes naisi löövad, on oma tegude eest täielikult vastutavad, sest nad tegid seda tahtlikult.	73,3	12,5	8,2	1,8	4,2	n=2022
Sellele ei ole mingit vabandust, kui mees oma naist lööb.	70,1	12,3	8,2	3,4	5,9	n=2021
<i>Alaskaala 2: Naine on vägivalda ise põhjustanud</i>						
Naised saaksid seda vältida, et nende mehed neid löövad, kui nad oskaksid oma suu õigel ajal kinni hoida.	31,2	10,7	16,4	9,2	32,4	n=2018
Naised, kelle mehed neid löövad, on selles ise süüdi, sest nemad kutsusid selle esile.	9,6	6,4	16,7	18,7	48,6	n=2022
Naised ise püüavad oma mehi ennast lööma provotseerida, et pälvida teiste kaastunnet.	7,8	6,8	22,9	18,3	44,2	n=2015
Kui mees naist lööb, siis on selle põhjuseks naise käitumine eelnenud nädalatel.	6,4	6,8	17,3	13,9	55,7	n=2022
Seksuaalselt truudusetu naine on löömise ära teeninud.	6,3	5,7	9,9	13,7	64,4	n=2022

Ehkki suurem osa meestest ei soostu teise alaskaala (naine on vägivalda ise põhjustanud) hulka kuuluvate väidetega, on nendega nõustujaid või erapooletul seisukohal olijaid siiski märgatavalt enam kui esimese alaskaala puhul. 42% meestest pooldab arvamust, et naised saaksid ennetada vägivalda, kui nad oma suu kinni hoiaksid. Täpselt sama palju on ka antud väitega mitte nõustujaid. Umbes iga kuues–seitsmes mees (13%–16%) leiab, et naised kutsuvad vägivalda ise esile oma käitumisega ja provotseerivad mehi, et pälvida teiste kaastunnet. Kaheksandik meestest (12%) õigustab naise löömist viimase seksuaalse truudusetusega. Alaskaalad on omavahel negatiivses korrelatsioonis, st mida rohkem peavad vastajad naisi löönud mehi

toimunud vastutavaks ning taunivad sellist käitumist, seda vähem nad süüdistavad naist juhtunu esilekutsumises.

Tabel 3.114 esitleb olulisi seoseid naise löömise seotud hoiakute ja taustatunnuste vahel. Tabelis on esitatud ainult väidetega nõustujate (summeeritud skaalapunktid 1 ja 2) osakaalud. Eesti emakeelega meeste hulgas on võrreldes muud keelt rääkivate meestega rohkem neid, kes peavad naist löönud meest juhtunu eest vastutavaks ning naise vastu suunatud vägivalda mitte ühelgi tingimusel lubatavaks. Muukeelsete hulgas on enam neid, kes süüdistavad naist löömise esilekutsumises.

Huvitava tulemusena erinesid partneriga koos elavate ja mitte kooselavate või partnerit mitte omavate meeste hoiakud. Nimelt nõustusi kooselus olevad mehed veidi enam väidetega, milles peeti meest naise löömises vastutavaks ja tegevust taunitavaks, kui partneriga mitte elavad mehed. Võrreldes partnerita või partnerist eraldi elavate meestega, on partneriga kooselavate meeste seas vähem neid, kes süüdistavad naist oma käitumisega vägivalda esilekutsumises või meest ennast lööma provotseerimises, et pälvida teiste kaastunnet. Samas väidavad kooselus mehed sagedamini, et naised saaksid löömist vältida, kui hoiaksid oma suu õigel ajal kinni.

Tabel 3.114. Meeste hinnangud naise löömise lubatavuse kohta emakeele ja partneriga kooselamise järgi, ainult väitega nõustujad, %

Hinnangud naise löömise lubatavuse kohta	Emakeel		Kooselu partneriga		kokku
	eesti keel	vene või muu keel	elab koos	ei ela koos, ei ole partnerit	
<i>Alaskaala 1: Mees on vastutav naise löömise eest</i>					
Mees, kes lööb oma naist, peaks selle eest vastutama.	94,5	90,9	94,9	91,9	93,7
Isegi kui naised valetavad oma meestele, pole nad ära teeninud, et mees neid lööks.	92,3	85,3	92,4	87,9	90,7
Mehel ei ole õigust oma naist lüüa isegi siis, kui naine murrab eelnevalt sõlmitud kokkuleppeid.	88,0	86,6	88,8	86,1	87,7
Mehed, kes naisi löövad, on oma tegude eest täielikult vastutavad, sest nad tegid seda tahtlikult.	86,3	83,9	87,6	82,8	85,8
Sellele ei ole mingit vabandust, kui mees oma naist lööb.	83,9	77,5	84,9	78,3	82,4
<i>Alaskaala 2: Naine on vägivalda ise põhjustanud</i>					
Naised saaksid seda vältida, et nende mehed neid löövad, kui nad oskaksid oma suu õigel ajal kinni hoida.	36,7	59,5	43,8	38,5	41,9
Naised, kelle mehed neid löövad, on selles ise süüdi, sest nemad kutsusid selle esile.	11,5	30,5	15,8	15,7	15,9
Naised ise püüavad oma mehi ennast lööma provotseerida, et pälvida teiste kaastunnet.	12,9	20,1	12,9	16,9	14,6
Kui mees naist lööb, siis on selle põhjuseks naise käitumine eelnenud nädalatel.	12,1	16,5	11,5	15,8	13,1
Seksuaalselt truudusetu naine on löömise ära teeninud.	11,2	14,5	11,1	13,5	12,0

Märkus: Tumedas trükis suhtarvud viitavad statistiliselt olulistele erinevustele rühmade vahel.

Tulemusi resümeerides võib öelda, et kõige rohkem puutuvad mehed kokku füüsilise vägivaldaga, märgatavalt vähem on vaimset vägivalda kogenuid. Uuring demonstreerib, et mehed võivad langeda ka seksuaalvägivalda ohvriks, kuigi seda kogenuite arv on väike. Enamasti kogetakse vägivalda lapsepõlves või noorukieas. Iga kümnes mees on ise paarisuhtes vägivalda toime pannud, kusjuures muud keelt kõnelevad mehed rohkem kui eesti keelt emakeelena rääkivad mehed. Üldiselt mehed taunivad naise suhtes vägivalda kasutamist. Hoolimata sellest, et valdav enamus mehi peab naise löömisest vastutavaks meest ennast, kalduvad paljud siiski süüdistama naist vägivalda esilekutsumises oma vale käitumisega.

4 KOKKUVÕTE

Uuringu **eesmärgiks** oli läbi viia laiaulatuslik küsitlus Eesti 16–54-aastaste meeste hulgas, nii et tulemused on üldistatavad kõigile Eesti meestele. Esmakordne Eesti meeste uuringu küsitlus toimus 2014. a. septembrist detsembrini. Uuringu valimisse kuulus 4800 16–54-aastast Eestis elavat meest, kasutuskõlblikke vastuseid laekus 2056, uuringule vastamise määr oli 44,5%. Uuringu tellis Eesti säästva arengu komisjon koostöös riigikantseleiga. Uuring on valminud Euroopa Sotsiaalfondi kaasrahastamisel ja selle viisid läbi Tartu ülikooli teadlased ning TÜ sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE. Käesolev uuringuaruanne annab esmase kirjeldava ülevaate uuringu tulemustest ega sisalda üldjuhul üksikute küsimuste põhjalikku analüüsi. **Uuringu peamiseks tulemuseks on küsitlusandmeid sisaldav andmebaas**, mis võimaldab hiljem süvitsi analüüsida Eesti meeste pereloomu käitumist ja selle seost hariduse, töö, tervise, rändekäitumise ning väärtushinnangutega, samuti võrrelda tulemusi teiste varasemalt läbiviidud uuringutega. Andmebaas kuulub riigikantseleile, kes edaspidi koordineerib andmete kasutamist.

Kolmandik meestest oli küsitluse ajal ametlikult abielus, kolmandik vabas kooselus ning ligikaudu kolmandik meestest olid vallalised. Vene emakeelega mehed elavad eesti emakeelega meestest sagedamini ametlikus abielus ning eesti emakeelega mehed vene emakeelega meestest sagedamini vabas kooselus. Püsipartner leitakse enamasti 34. eluaastaks. **Partneri valikul peavad mehed kõige olulisemaks armastust, partneri iseloomu ja head seksuaalset sobivust**. Küllaltki olulisteks teguriteks on ka partneri intelligentsus, ühised väärtused ja partneri potentsiaalne edukus lapsevanemana. **Oma paarisuhtega on rahul 59% püsisuhtes** (st kas abielus või vabas kooselus) **olevatest meestest**, kolmandik on paarisuhtega pigem rahul. Paarisuhtega rahulolu ei erine abielus või vabas kooselus olevate meeste puhul. **Püsisuhtes olnud mehed on oma elu jooksul koos elanud peamiselt ühe partneriga** (62%) ning veerand kahe partneriga. Kauem on partneriga koos elanud maapiirkonnas elavad mehed ja eesti emakeelega mehed.

Eesti mehed peavad parimaks enam kui kahe lapsega perekonda ja soovivad ka endale sellist peret. Kahte last soovib 48% meestest ja kolme last 34% meestest. **Rohkem lapsi soovivad endale vanemad, tervemad, maapiirkonnas elavad ja välismaal elamise kogemusega mehed**. Rohkem lapsi soovivad mehed peavad tähtsaks kindlat partnerlussuhet, armastust, lapsi, neile on tähtis ka enesetäiendamine ja elukestev õpe, ühiskondlik aktiivsus, laste kasvatamine, isikliku elamispinna olemasolu, avaliku elu tegelaseks olemine ja tervislikud eluviisid. Parim vanus esimese lapse saamiseks on meeste arvates naistel 24–25 eluaastat ning meestel 26–27 eluaastat.

Vaid 3% meestest ei soovinud üldse isaks saada. **Meeste otsust lapsi saada või adopteerida mõjutavad kõige enam majanduslik toimetulek, töökoha säilimine, elupaik ja lastehoiu võimalused**. Kõige enam nimetati laste puudumise põhjuseks muret kindla töökoha (63%), elukoha või elamistingimuste (66%) ja majandusliku toimetuleku (60%) pärast, samuti sobiva partneri puudumist (51%). Laste saamise soov edaspidi sõltub juba olemasolevate laste arvust (kui on vähe, siis soovitakse tulevikus enam), nooremad soovivad enam, kui suhted lapsepõlvkodus olid paremad, siis soovitakse julgemalt lapsi, välismaal elamine julgustab samuti lapsi tahtma, samuti hea tervis, parem haridus ja tööandja toetav suhtumine.

Pooltel Eesti 16–54-aastastest meestest on olemas bioloogilised lapsed. Viiendik meestest on isa ühele ja viiendik meestest kahele lapsele. Kolme ja enama bioloogilise lapsega mehi on vähe. Enam on bioloogilisi lapsi vanematel meestel, neil, kes elavad maapiirkonnas, ja neil, kellel on parem tervis. Samas

hindasid enamate lastega mehed oma majanduslikku olukorda kehvemaks. Laste kasvatamise kogemus (sh bioloogilised lapsed, lapsendatud lapsed, partneri lapsed) saabub enamasti pärast 24. eluaastat, **kõige sagedamini saadakse isaks 25. ja 44. eluaasta vahel**. Laste sünd on üldjuhul isade jaoks soovitud sündmus. Ligikaudu igal kümnendal mehel on elus olnud perioode, mil ta on soovinud last, kuid see pole regulaarse seksuaalelu korral õnnestunud ühe aasta (12 kuu) jooksul. Viljatuse probleeme kogunud meestest on ligikaudu pooled abi saamiseks pöördunud arsti poole.

Enamus meestest on palgatöötajad. Meeste tööaeg ühes nädalas suureneb vanuse kasvades ning lastega mehed töötavad keskmiselt rohkem kui lasteta mehed. Peamine elatusallikas on Eesti meestel töötasu. Vaid nooremate meeste hulgas, kes pole veel iseseisvat elu alustanud või alles õpivad, on suure osakaaluga vanemate või sugulaste toetus. Kõige sagedamini nõustusid töötavad mehed väidetega, et tööandja arvestab nende isikliku- ja pereeluga ning võimaldab vajadusel tööajast ära küsida ning tööandja soodustab nii emade kui isade perekohustuste täitmist võrdselt. Kahe kolmandiku töötavate meeste hinnangul väärtustatakse nende töökohas ka töötajate peresid. **Kõige enam pooldasid mehed väidet, et pere toimetulek on pere asi, aga ühiskond peab kindlustama lastega peredele keskmise toimetuleku**. 75%-l meestest on võimalus vajadusel saada abi laste kasvatamisel või hoidmisel.

Alates 18. eluaastast on välismaal elanud 26% kõigist 18–55-aastastest Eesti meestest, sh vähemalt ühe aasta on oma elu jooksul välismaal elanud 18% meestest. Kõrgharidusega (sh rakenduslik kõrgharidus, bakalaureuse, magistri ja doktorikraad) meestest iga kolmas ning kutse- või keskhariidusega meestest iga neljas on alates 18. eluaastast välismaal elanud. **Välismaal elamise ajal on meeste peamiseks tegevuseks olnud töötamine**. Välismaale elama minnes oli meeste jaoks kõige olulisemateks põhjusteks soov silmaringi avardada ja uusi kogemusi saada ning soov teenida suuremat töötasu. Vene emakeelega meestel oli välismaale minemise oluliseks põhjuseks ka see, et Eestis puudusid neil tulevikuväljavaated või ei olnud neil Eestis tööd. **Kõigist välismaal elanud meestest 58% arvas, et välismaal elamine ei mõjutanud nende pereelu või partnerlussuhet**.

16–55-aastaseid mehi, kes sooviks tulevikus välismaale elama minna on 43%. Välismaale minemise soov on suurem just nooremate meeste hulgas. Kõige sagedamini (27%) soovivad mehed välismaale elama minna kauemaks kui aastaks, kuid mitte alatiseks. Välismaale elama minnes plaanib sinna alatiseks jääda kümnendik eesti emakeelega meestest ning 29% vene emakeelega meestest. **Kõige sagedamini soovitakse välismaale elama minna, et teenida suuremat palka**. Lapsed võtaks välismaale elama minemise plaaniga meestest kaasa pooled lastega meestest, kusjuures vene emakeelega lastega mehed võtaksid lapsed välismaale kaasa sagedamini kui eesti emakeelega lastega mehed.

Suurem osa meestest, eelkõige aga vanemad ja kooselus olevad mehed, **on oma seksuaaleluga rahul**. Keskmiselt alustati sugueluga 17-aastaselt. Valdav enamik meestest tunneb seksuaalset kiindumust naiste vastu ning on olnud vahekorras ainult naistega. 3% meestest on andnud teada bi- või homoseksuaalsetest suhetest. Kolmandik meestest või nende partneritest ei kasutanud viimase seksuaalvahekorra ajal rasestumisvastaseid vahendeid. Enamasti oli vahendite kasutamata jätmise põhjuseks soov saada last või rasestumise võimatus. Ligi 40% meeste puhul oli rasestumisvastaste vahendite mittekasutamise põhjuseks nende puudumine või nende kasutamise peale mittemõtlemine.

Riskantne seksuaalkäitumine on Eesti meeste hulgas üsna levinud. **Umbes veerand meestest on otsinud endale interneti teel seksuaalpartnerit ning olnud temaga ka vahekorras**. Rohkem on sellise kogemusega

mehi 25–34-aastaste ja vene või muu emakeelega meeste hulgas. **Juhupartnereid on olnud umbes igal kolmandal mehel**, ligi pooled neist ei ole kasutanud kunagi või mitte kõikidel kordadel juhututtavaga vahekorras olles kondoomi. Ka tasu eest seksuaalsuhted ei ole väga marginaalne nähtus. 2% meestest on olnud ise tasu eest seksuaalvahekorras. Iga kümnes mees on pakkunud raha vms kellelegi teisele seksuaalvahekorras olemise eest.

Päris paljud Eesti mehed on (viimasel aastal) käitunud ka muidu riskantselt ning enda tervist ja elu ohustavalt. **Enam kui iga neljas mees on tarvitanud alkoholi kaks või enam korda nädalas, kolmandik meestest on igapäevased suitsetajad. Ligi pooled meestest on tarvitanud elu jooksul narkootilisi aineid**¹⁵, sealhulgas 12% on teinud seda ühel korral, 29% mõnel korral ning pea iga kahekümmes mees peab ennast sagedaseks narkootikumide tarvitajaks. **Iga seitsmes mees on juhtinud autot pärast alkoholi pruukimist ning peaaegu iga neljas on käinud joores olekus ujumas.** Nooremates vanuserühmades, v.a 16–17-aastased, on märgatavalt enam riskantselt käitunud mehi kui vanemates vanusegruppides. Ainult sagedasi alkoholipruukijaid on enim vanemate meeste seas. Tähelepanuväärne on ka, et eesti emakeelega mehed käituvad oluliselt enam riskantsemalt kui muu emakeelega meesterahvad – eesti emakeelega meeste hulgas on rohkem narkootiliste ainete tarvitajaid ja joores autot juhtinud mehi. Samuti käituvad riskantsemalt partnerita ja alaealiste lastega mitte kooselavad mehed, nende hulgas on rohkem narkootiliste ainete tarvitajaid, joores autot juhtinud ja joores ujumas käinud mehi.

Kõige rohkem puutuvad mehed kokku füüsilise vägivaldaga, märgatavalt vähem on vaimset vägivalda kogenuid. Vanematesse vanuserühmadesse kuuluvate meeste seas on märgatavalt enam lapsepõlves füüsilist vägivalda kogenuid kui nooremate (alla 25-aastaste) meeste hulgas. Uuring näitab, et mehed võivad langeda ka seksuaalvägivalla ohvriks, kuigi seda kogemuste arv on väga väike. **Enamasti kogetakse vägivalda lapsepõlves või noorukieas. Iga kümnes mees on olnud ise paarisuhtes vägivaldne**, kusjuures muu emakeelega mehed rohkem kui eesti emakeelega mehed. Meeste hulgas, kelle leibkonnas on mõni alaealine laps, on veidi rohkem paarisuhtevägivalda toimepannud mehi kui nende hulgas, kes ei ela koos alla 18-aastaste lastega. Üldiselt mehed taunivad naise suhtes vägivalda kasutamist. Hoolimata sellest, et valdav enamik mehi peab naise löömise eest vastutavaks meest ennast, kalduvad paljud süüdistama naist vägivalda esilekutsumises oma vale käitumisega. Eesti emakeelega mehed võrreldes mõnda teist keelt rääkivate meestega süüdistavad vähem naist vägivalda esilekutsumises ning peavad mehi rohkem juhtunus vastutavaks.

Kaks kolmandikku meestest hindab oma tervist heaks või väga heaks, 28% hinnangul pole nende tervis ei hea ega halb. Tõsiseid või olulisi depressiooni sümptomeid (MHI-5≤52) esineb viiendikul meestest. **Viimase aasta (12 kuu) jooksul on arsti** (sh perearst, muu eriarst) **külasthanud või arstiga konsulteerinud 77% meestest ning haiglaravil viibinud 11% meestest.** Küsitlusele eelnenud aasta (12 kuu) jooksul külastas perearsti kaks kolmandikku meestest, pooled meestest külastasid hambaarsti (52%) ja pooled meestest mõnda muud eriarsti (56%). **40% meestest, kellel oli probleeme arstiabi saamisega, töid peamiste takistustena välja, et nad saavad ise terveks, järjekorrad on liiga pikad või on arstiabi liiga kallis.**

¹⁵ Need, kes vastasid küsimusele „Kas Te olete kunagi kasutanud narkootilisi aineid (narkootikume, sh kanep, kokaiin, heroiin, LSD vmt)?“ jaatavalt (jah, ühel korral; jah, mõnel korral; jah, sageli).

VIIDATUD ALLIKAD

- Ainsaar, M. (2011). Lapse saamise ajastamine ja laste arv. Sündimustrendid Euroopas. *Akadeemia*, 12, 2330–2351.
- Ainsaar, M.; Lilleoja, L.; Lumiste, K.; Roots, A. (2013) ESS Mixed Mode Experiment Results in Estonia (CAWI and CAPI Mode Sequential Design). Tartu: University of Tartu.
- Ainsaar, M.; Maripuu, L. (2008). Eesti rahvastik 2007–2020. Rahvastikuministri büroo, Tallinn.
- Ainsaar, M.; Oras, K. (2000). Laste arvu mõjutavad tegurid Eestis. Rmt-s Ainsaar, M. (toim.), Laste- ja perepoliitika Eestis ja Euroopas. Rahvastikuministri büroo, Tallinn.
- Ainsaar, M.; Paajanen, P. (2009). Resource, life stage and partner related reasons of postponement of births: comparison of Estonia and Finland. *Trames : Journal of the Humanities and Social Sciences*, 13(2), 109 – 128
- Ajzen, I. (1988). *Attitudes, Personality, and Behavior*. Dorsey Press, Homewood, Illinois.
- Barber, J. (2001). Ideational Influences on the Transition to Parenthood: Attitudes Towards Childbearing and Completing Alternatives. *Social Psychology Quarterly*, 64 (2), 101–127.
- Baxter, J. (2011). Flexible Work Hours and Other Job Factors in Parental Time with Children. *Social Indicators Research*, 101, 239–242.
- Berwick, D. M., Murphy, J. M., Goldman, P. A., Ware Jr, J. E., Barsky, A. J., & Weinstein, M. C. (1991). Performance of a five-item mental health screening test. *Medical care*, 29(2), 169-176.
- De Silva, W. I. (1991). Consistency Between Reproductive Preferences and Behavior: The Sri Lankan Experience. *Studies in Family Planning*, 22 (3), 188–197. doi:10.2307/1966645
- Dey, I.; Wasoff, F. (2010). Another Child? Fertility Ideals, Resources and Opportunities. *Population Resources Policy Review*, 29, 921–940.
- European Union Research Group (2003). *The mental health status of the European population*. Eurobarometer 58.2.
- Foreit, K. G.; Suh, M. H. (1980). The Effect of Reproductive Intentions on Subsequent Fertility Among Low-Parity Korean Women, 1971–76. *Studies in Family Planning*, 11 (3), 91–104. doi:10.2307/1966005
- Freedman, R.; Hermalin, A. I.; Chang, M.-C. (1975). Do Statements About Desired Family Size Predict Fertility? The Case of Taiwan, 1967–1970. *Demography*, 12 (3), 407–416. doi:10.2307/2060824
- Hank, K.; Kreyenfeld, M. (2003). A Multilevel Analysis of Child Care and Women's Fertility Decisions in Western Germany. *Journal of Marriage and Family*, 65 (3), 584–596.
- Hayford, S. R.; Agadjanian, V. (2012). From Desires to Behavior: Moderating Factors in a Fertility Transition. *Demographic Research*, 26, 511–542.

- Hermalin, A. I.; Freedman, R.; Sun, T.-H.; Chang, M.-C. (1979). Do Intentions Predict Fertility? The Experience in Taiwan 1967–74. *Studies in Family Planning*, 10 (3), 75–95. doi:10.2307/1965677
- Hill, J.; Hawkins, A. J.; Ferris, M.; Weitzman, M. (2001). Finding an Extra Day a Week: The Positive Influence of Perceived Job Flexibility on Work and Family Life Balance. *Family Relations*, 50, 49–58.
- Järv, K. (2007). Eesti tööealise elanikkonna väljarände eelistused. Poliitikaanalüüs. Sotsiaalministeeriumi toimetised, 8. Tallinn: Sotsiaalministeerium.
- Karu, M.; Kallaste, E.; Kraut, L.; Rõõm, T.; Turk, P.; Anspal, S. (2010). Sooline palgalõhe Eestis. Poliitikameetmete analüüs. Eesti Rakendusuuringu Keskus CENTAR, Poliitikauuringute Keskus PRAXIS, Tallinn. http://praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Too-ja_Sotsiaalpoliitika/4_raport.pdf (vaadatud 04.12.2014)
- Kasearu, K. (2013) Töö iseloomu ja perestruktuuri mõju töö- ja pereelu ühitamisele. *Ariadne Lõng*, ½, 82–91.
- Kaufman, G. (2000). Do Gender Role Attitudes Matter? Family Formation and Dissolution Among Traditional and Egalitarian Men and Women. *Journal of Family Issues*, 21, 128–144.
- Kulu, H. (2008). Fertility and spatial mobility in the life-course: evidence from Austria. *Environment and Planning A* vol 40, 632–652.
- Maio, G. R.; Olson, J. M. (1995). Relations between Values, Attitudes, and Behavioural Intentions: The Moderating Role of Attitude Function. *Journal of Experimental Social Psychology*, 31, 266–285.
- Narusk, A.; Kandolin, I. (1997). Social Well-Being and Gender: Post-Soviet Estonia and the Welfare State Finland. *Scandinavian Journal of Social Welfare*, 6, 127–136.
- Oláh, L. S. (2003). Gendering Fertility: Second Births in Sweden and Hungary. *Population Research and Policy Review*, 22 (2), 171–200. doi:10.1023/A:1025089031871
- Oras, K.; Unt, M. (2008). Sündimust mõjutavad tegurid Eestis. Rahvastikuministri büroo, Tallinn. <http://www.andmemasin.eu/reports/failid/653-sundimust-mojutavad-tegurid-eestis-2008.pdf> (vaadatud 05.01. 2015)
- Pailhé, A.; Solaz, A. (2012). The Influence of Employment Uncertainty on Childbearing in France: A Tempo or Quantum Effect? *Demographic Research*, 26, 1–40.
- Part, K., Laanpere, M., Rahu, K., Haldre, K., Rahu, M., & Karro, H. (2007). Eesti naiste tervis: seksuaal-ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoiakud ja tervishoiuteenuste kasutamine. Uurimisaruanne. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Philipov, D. (2009). Fertility Intentions and Outcomes: The Role of Policies to Close the Gap. *European Journal of Population*, 25 (4), 355–361. doi:10.1007/s10680-009-9202-1
- Quesnel-Vallée, A.; Morgan, P. S. (2003). Missing the Target? Correspondence of Fertility Intentions and Behaviour in the U.S. *Population Research and Policy Review*, 22, 497–525.

Rondinelli, C.; Aassve, A.; Billari, F. C. (2010). Women's Wages and Childbearing Decisions: Evidence from Italy. *Demographic Research*, 22, 549–578.

Sabini, J. (1992). *Social Psychology*. W.W. Norton and Company, New York, London.

Sammul, M., Tiit, E.-M. & Varblane, U. (2013). Lapse ülalpidamiskulude arvutamise meetodika uuendamine ja analüüs. Tartu: Tartu Ülikool.

Saunders, D. G., Lynch, A. B., Grayson, M., & Linz, D. (1987). Inventory of Beliefs About Wife Beating: The construction and initial validation of a measure of beliefs and attitudes. *Violence and Victims*, 2, 39-55.

Schmitt, C. (2012). Labour Market Integration, Occupational Uncertainties, and Fertility Choices in Germany and the UK. *Demographic Research*, 26, 253–292.

Särndal, C-E., Lundström, S. (2005). *Estimation in Surveys with Nonresponse*. John Wiley & Sons, Ltd.

Tarum, H. (2014). Eesti tööealise elanikkonna väljarändepotentsiaal aastal 2013. Poliitikaanalüüs. Sotsiaalministeeriumi toimetised nr 2. Tallinn: Sotsiaalministeerium.

Tekkel, M., Veideman, T. (2013). Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, 2012. Tervise Arengu Instituut. Tallinn.

Testa, M. R. (2006). Childbearing Preferences and Family Issues in Europe. Special Eurobarometer 253. European Commission.

Tiit, E.-M.; Ainsaar, M. (2002). Kavandatav sündimuskäitumine Eestis. Kutsar, D. (toim.), *Elutingimused Eestis viis aastat hiljem: NorBalt II: artiklikogumik*. Tartu Ülikooli Kirjastus, Tartu.

Tõnurist, A. (2013). REL 2011 tulemused: Perekonnaseis. Naised ja lapsed. Pressikonverents.

Veidemann, B. (2010). Eesti tööealise elanikkonna väljarändepotentsiaal aastal 2010. Poliitikaanalüüs. Sotsiaalministeeriumi toimetised, 8. Tallinn: Sotsiaalministeerium.

Vignoli D.; Drefahl, S.; De Santis, G. (2012). Whose Job Instability Affects the Likelihood of Becoming a Parent in Italy? A Tale of Two Partners. *Demographic Research*, 26, 41–62.

LISA 1. KÜSIMUSTIK EESTI KEELES

Küsimustele vastamisel palun jälgige kaldkirjas juhiseid.

Kui pole teisiti märgitud, siis tõmmake ring ümber **ühele** vastusele ning vastake kõigile järjestikustele küsimustele.

TAUSTAANDMED

1. Teie vanus _____ aastat.

Palun kirjutage vastus täisarvuna.

2. Mis riigi kodakondsus Teil on?

1 Eesti

2 Vene

3 määramata kodakondsus

4 muu, palun täpsustage _____

3. Mis on Teie emakeel?

1 eesti keel

2 vene keel

3 muu, palun täpsustage _____

4. Mis maakonnas Te elate?

Kui Te olete liikuva eluviisiga, siis palun märkige, mis maakonnas Te peamiselt elate.

1 Harjumaa

2 Hiiumaa

3 Ida-Virumaa

4 Jõgevamaa

5 Järvamaa

6 Läänemaa

7 Lääne-Virumaa

8 Põlvamaa

9 Pärnumaa

10 Raplamaa

11 Saaremaa

12 Tartumaa

13 Valgamaa

14 Viljandimaa

15 Võrumaa

16 Välismaa

-
5. Kus Te elate?
- 1 Tallinnas, Tartus, Pärnus, Jõhvis, Narvas, Kohtla-Järvel, Kärdlas, Jõgeval, Paides, Haapsalus, Rakveres, Raplas, Põlvas, Kuressaares, Valgas, Viljandis, Võrus
  - 2 muus linnas
  - 3 maapiirkonnas
6. Milline on Teie kõrgeim lõpetatud haridustase?
- 1 põhiharidus või vähem
  - 2 kutseharidus pärast põhiharidust
  - 3 üldkeskharidus
  - 4 kutsekeskharidus (keskeriharidus)
  - 5 rakenduslik kõrgharidus
  - 6 kõrgharidus (sh bakalaureusekraad, varasem kõrgharidus)
  - 7 magistri- või doktorikraad
7. Kas Te olete läbinud ajateenistuse?
- 1 jah, olen läbinud ajateenistuse Nõukogude Liidu armees
  - 2 jah, olen läbinud ajateenistuse Eesti kaitseväes
  - 3 ei
  - 4 muu, palun täpsustage _____
8. Millega Te tegelete?
- Palun märkige kõik Teie kohta käivad vastusevariandid.*
- 1 olen ettevõtja, tööandja
  - 2 olen palgatöötaja
  - 3 olen kodune
  - 4 olen õpilane/üliõpilane/kraadiõppur
  - 5 viibin lapsehoolduspuhkusel
  - 6 viibin ajateenistuses
  - 7 olen pensionär/eelpensionil/töövõimetu
  - 8 ma ei tööta ega õpi, otsin tööd
  - 9 ma ei tööta, õpi ega otsi tööd
  - 10 muu, palun täpsustage _____
9. Palun märkige vastuse numbriga, milline eelmise küsimuse tegevustest on Teie jaoks praegu peamine _____ .

Juhul, kui Te praegu töötate, siis jätkake küsimusega 10. Kui Te praegu ei tööta, siis palun jätkake küsimusega 15.

10. Juhul, kui Te töötate (sh täis- või osakoormusega, ajutiselt või hooajaliselt), siis mitu tundi nädalas Te tavaliselt töötate?

Kui Te ei tee üldse tasustatud tööd, ükskõik kas ametlikult või mitteametlikult, siis kirjutage 0.

_____ tundi nädalas

11. Palun hinnake oma tavapärast töökoormust.

- 1** Olen rahul oma töökoormusega.
- 2** Sooviksin oma töökoormust suurendada.
- 3** Sooviksin oma töökoormust vähendada.

12. Mis on Teie amet? Palun kirjutage oma ametinimetus _____ .

13. Palun kirjeldage lühidalt oma sõnadega, milles Teie töö seisneb. _____ .

14. Kuivõrd nõustute järgmiste väidetega oma praeguse töökoha kohta?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	täiesti nõus	pigem nõus	pigem ei ole nõus	ei ole üldse nõus	raske öelda/ ei tea
Töökohas väärtustatakse ka töötajate peresid.	1	2	3	4	5
Töökohas pakub lastega töötajatele võimalust töötada paindliku tööajaga (sh osalise tööajaga või kaugtööna).	1	2	3	4	5
Töökohas pakub lastega töötajatele mitmeid soodustusi (nt vabad päevad, lastehoid, üritused lastele ja peredele jmt).	1	2	3	4	5
Tööandja maksab omapoolset toetust lapse sünni korral.	1	2	3	4	5
Tööandja arvestab minu isikliku- ja pereeluga ning võimaldab vajadusel tööajast ära küsida.	1	2	3	4	5
Tööandja soodustab nii emade kui isade perekohustuste täitmist võrdselt (nt haige lapsega koju jäämist, vanemapuhkuse võtmist, tööajast lastega seotud asjaajamist jms).	1	2	3	4	5

Siit jätkavad kõik.

15. Kui suur oli keskmiselt Teie ühe kuu netosissetulek (keskmine kõikidest allikatest saadud ühe kuu sissetulek pärast kõigi maksude mahaarvamist, st realselt Teie pangakontole või Teie käsutusse laekunud raha) viimase aasta (12 kuu) jooksul?

- 1** mul ei ole sissetulekut
- 2** kuni 200 eurot
- 3** 201–300 eurot
- 4** 301–450 eurot

- 5 451–600 eurot
- 6 601–700 eurot
- 7 701–900 eurot
- 8 901–1000 eurot
- 9 1001–1500 eurot
- 10 1501–2000 eurot
- 11 üle 2001 euro

16. Mis on Teie praegune peamine elatusallikas?

- 1 töötasu
- 2 ettevõtjatulu, dividendid, intressid
- 3 toetused, abirahad (lastetoetus, sotsiaaltoetus, toimetulekutoetus), alimendid, pension, stipendiumid
- 4 õppelaen ja/või muud laenud
- 5 abikaasa/elukaaslase sissetulek
- 6 vanemate sissetulek, teiste sugulaste toetus
- 7 säästud, vara müügist saadud tulu

Leibkonna moodustavad ühisel eluruumis (ühisel aadressil) elavad inimesed, kes jagavad toidu- ja raharessurssi ja kes ka ise tunnistavad, et on ühes leibkonnas. Leibkond saab olla ka üheliikmeline.

17. Mitmest inimesest koosneb Teie leibkond (palun arvestage ka iseennast)?

- 1 Palun kirjutage inimeste arv kokku _____
(Peab olema vähemalt 1). Palun kirjutage vastus täisarvuna.
- 2 Mitu last Teie leibkonnas on? _____
(Arvestage ka täiskasvanud lapsi). Palun kirjutage vastus täisarvuna.
- 3 Neist on alaealisi ehk alla 18-aastaseid lapsi: _____
(Kui alla 18-aastaseid lapsi pole, siis kirjutage 0). Palun kirjutage vastus täisarvuna.
- 4 Mitmele lapsele oma leibkonnast olete Te bioloogiline isa? _____
Palun kirjutage vastus täisarvuna.
- 5 Kas Teie leibkonda kuulub Teie partner (abikaasa/elukaaslane)?
  1. jah
  2. ei

18. Kui suur oli Teie leibkonna ühe kuu keskmine netosissetulek (keskmine kõigist allikatest saadud kuu sissetulek pärast kõigi riiklike maksude mahaarvamist) viimase aasta (12 kuu) jooksul?

- 1 kuni 200 eurot
- 2 201–450 eurot

- 3 451–700 eurot
- 4 701–950 eurot
- 5 951–1200 eurot
- 6 1201–1450 eurot
- 7 1451–1700 eurot
- 8 1701–1950 eurot
- 9 1951–2200 eurot
- 10 2201–2451 eurot
- 11 üle 2452 euro
- 12 ei tea

19. Milliseks hindate enda majanduslikku olukorda?

- 1 väga hea
- 2 hea
- 3 ei hea ega halb
- 4 halb
- 5 väga halb

20. Kas Teil (Teie leibkonnas) on viimase aasta (12 kuu) jooksul olnud raskusi arvete maksmisega (majapidamiskulud, elekter, küte, telefon, laen, liising jne)?

- 1 alati
- 2 sageli
- 3 mõnikord
- 4 harva
- 5 mitte kunagi

21. Mis on Teie praegune tegelik perekonnaseis?

- 1 vallaline (*palun jätkake küsimusega 26*)
- 2 abielus
- 3 vabas kooselus (*püsisuhtes, vabaabielus*)
- 4 lahutatud (*palun jätkake küsimusega 23*)
- 5 lahku läinud (*palun jätkake küsimusega 23*)
- 6 lesk (*palun jätkake küsimusega 23*)
- 7 muu, palun täpsustage _____

22. Kas Te olete rahul oma paarisuhtega?

- 1 täiesti rahul
- 2 pigem rahul
- 3 pigem ei ole rahul
- 4 ei ole üldse rahul

23. Mitme partneriga (abikaasa/elukaaslane) kokku Te olete oma elu jooksul koos elanud?

Kui ei ole ühegi partneriga koos elanud, kirjutage 0.

_____ partneriga

24. Kui kaua olete kokku oma elus olnud ametlikus abielus?

1 Mitu aastat olete kokku oma elus olnud ametlikus abielus? _____ aastat

2 Neist mitu aastat olete olnud ametlikus abielus praeguse partneriga? _____ aastat

25. Kui kaua olete kokku oma elus olnud vabas kooselus?

1 Mitu aastat olete kokku oma elus olnud vabas kooselus? _____ aastat

2 Neist mitu aastat olete olnud vabas kooselus praeguse partneriga? _____ aastat

Siit jätkavad kõik.

26. Kuivõrd olulised olid Teile praeguse või viimase partneri (abikaasa/elukaaslase) kasuks otsuse tegemisel järgmised asjaolud? Juhul, kui Teil ei ole suhet olnud, siis kui olulised on need asjaolud Teile püsipartneri valimisel?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	oluline	mõningal määral oluline	ei ole üldse oluline	ei oska öelda
partneri vanus	1	2	3	4
partneri töökus	1	2	3	4
partneri iseloom	1	2	3	4
partneri haridustase	1	2	3	4
partneri lapsed tema varasemast kooselust	1	2	3	4
partneri töökoht või eriala	1	2	3	4
partneri huvialad	1	2	3	4
partneri majanduslik toimetulek	1	2	3	4
ühised väärtused	1	2	3	4
partneri potentsiaalne edukus lapsevanemana	1	2	3	4
partneri intelligentsus	1	2	3	4
partneri hea väljanägemine, atraktiivsus	1	2	3	4
hea seksuaalne sobivus	1	2	3	4
partneri tervis	1	2	3	4
partneri suitsetamine ja/või alkoholitarbimine	1	2	3	4
partneri vanemad, sõbrad ja muud tuttavad	1	2	3	4
armastus	1	2	3	4
juhus	1	2	3	4
muu, palun täpsustage _____				

27. Kui tähtsad on praegu Teie elus järgmised valdkonnad, eesmärgid?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	väga tähtis	üldiselt tähtis	üldiselt vähe-tähtis	tähtsusetu	ei oska öelda
registreeritud abielu	1	2	3	4	5
kindel partnerlussuhe	1	2	3	4	5
laste olemasolu	1	2	3	4	5
armastus	1	2	3	4	5
hoolitsetud välimus	1	2	3	4	5
edu erialasel tööl, hinnatud spetsialisti maine saavutamine	1	2	3	4	5
pidev enesetäiendamine, elukestev õpe	1	2	3	4	5
materiaalne, rahaline heaolu, kindlustatus	1	2	3	4	5
kultuurisündmustega kursis olemine (kino, teater, kontsert, näitused jmt)	1	2	3	4	5
hobide, harrastustega tegelemine (sport, filmid jmt)	1	2	3	4	5
isikliku elamispinna olemasolu	1	2	3	4	5
suhtlemine sõpradega	1	2	3	4	5
laste kasvatamine	1	2	3	4	5
ühiskondlik aktiivsus, osalemine erinevate organisatsioonide tegevuses	1	2	3	4	5
religioon	1	2	3	4	5
tervislik eluviis	1	2	3	4	5
avaliku elu tegelaseks saamine/olemine	1	2	3	4	5
muu, palun täpsustage _____					

28. Kas Te peate end mõne kindla usu või usulahu tunnistajaks?

- 1 jah
- 2 ei (*palun jätkake küsimusega 30*)

29. Millise usu või usulahu tunnistajaks Te ennast peate?

- 1 katoliiklus
- 2 protestantism (luterlus, baptism, metodism, adventism vm)
- 3 õigeusk
- 4 muu kristlik usk või usulahk (Jehoova tunnistajad, mormoonid vm)
- 5 judaism
- 6 islami usk
- 7 aasia usundid (budism, hinduism, taoism vm)
- 8 muu mittekristlik usk või usulahk
- 9 ei oska öelda
- 10 muu, palun täpsustage _____

30. Mitme õe-vennaga koos Te samas leibkonnas üles kasvasite? Palun arvestage ka kasuõdesid ja -vendi, kes olid Teiega samas leibkonnas. *Palun kirjutage vastus täisarvuna.*
- _____ õde-venda
31. Kellega vanematest Te koos lapsepõlvkodus elate/elasite?
Palun märkige ainult üks, Teid kõige paremini kirjeldav variant.
- 1 bioloogiliste vanematega, kes on/olid abielus
  - 2 bioloogiliste vanematega, kes on/olid vabas kooselus
  - 3 peamiselt emaga
  - 4 ema ja tema elukaaslasega
  - 5 peamiselt isaga
  - 6 isa ja tema elukaaslasega
  - 7 vanavanematega või teiste sugulastega
  - 8 kasuvanematega
  - 9 muu, palun täpsustage _____
32. Millised olid suhted Teie lapsepõlvkodus?
- 1 head, soojad
  - 2 pigem head kui halvad
  - 3 pigem halvad kui head
  - 4 halvad
  - 5 ei mäleta, ei tea
33. Milline on/oli Teie ema haridus?
- 1 8 klassi põhiharidust või vähem
  - 2 rohkem kui 8 klassi, kuid mitte keskharidus
  - 3 kesk-/keskeriharidus
  - 4 kõrgharidus/rakenduslik kõrgharidus
  - 5 ei tea
34. Milline on/oli Teie isa haridus?
- 1 8 klassi põhiharidust või vähem
  - 2 rohkem kui 8 klassi, kuid mitte keskharidus
  - 3 kesk-/keskeriharidus
  - 4 kõrgharidus/rakenduslik kõrgharidus
  - 5 ei tea
35. Kuivõrd Te nõustute järgmise väitega: "Üldiselt olen praegu oma eluga rahul."?
- 1 täiesti nõus
  - 2 pigem nõus
  - 3 ei nõus ega vastu

- 4 pigem ei ole nõus
 5 ei ole üldse nõus

36. Mitu tundi teete kodutöid (toidu tegemine, parandamine, remont, koristamine jne)?

1 tööpäeviti keskmiselt (ühe päeva kohta) _____ tundi
Palun kirjutage vastus kuni 2 kohta pärast koma.

2 nädalavahetusel keskmiselt (ühe päeva kohta) _____ tundi
Palun kirjutage vastus kuni 2 kohta pärast koma.

PERE JA LAPSED

37. Kui mõtlete üldiselt ja mitte enda olukorrast lähtuvalt, siis:

1 Milline on Teie arvates ideaalne laste arv perekonnas? _____ last
Palun kirjutage vastus täisarvuna.

2 Millises vanuses on parim aeg saada esimene laps?

a) Millises vanuses on parim aeg saada esimene laps naisel? _____ -aastaselt

b) Millises vanuses on parim aeg saada esimene laps mehel? _____ -aastaselt

38. Mitu last kokku Te endale elu jooksul sooviksite (palun võtke arvesse ka olemasolevaid lapsi)?

Palun kirjutage vastus täisarvuna.

_____ last

39. Kas kavatsete tulevikus (veel) lapsi saada?

1 ei

2 ei tea, ma pole kindel

3 jah (*palun jätkake küsimusega 41*)

4 partner on hetkel rase, tulevikus soovin veel last/lapsi (*palun jätkake küsimusega 41*)

5 partner on hetkel rase, tulevikus ei soovi rohkem lapsi

40. Kui Te ei soovi (rohkem) lapsi või kõhklete, siis kui olulised on Teie jaoks järgmised põhjused?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	oluline	ebaoluline	ei oska öelda
soovitud laste arv on olemas	1	2	3
ma ei ole abielus ega ela kellegagi koos	1	2	3
pole sobivat lapse ema	1	2	3
partner ei soovi (rohkem) lapsi	1	2	3
partner ei osale laste eest hoolitsemisel ja kodutöodes sel määral, kui soovin	1	2	3
probleemid paarisuhetes	1	2	3
soovin, et mul jääks rohkem aega partneriga kahekesi olemiseks ja	1	2	3

ühisteks harrastusteks			
tõenäoliselt ma ei saa lapsi	1	2	3
lapse sündides ei saa ma (edasi) töötada (sama palju kui praegu)	1	2	3
lapse sündides ei saa ma (edasi) õppida (sama palju kui praegu)	1	2	3
kardan, et uue lapse sündides ei jätku mul aega ja tähelepanu olemasolevatele lastele/lapsele	1	2	3
kardan, et elu läheks liiga raskeks	1	2	3
ei soovi (enam) ennast siduda väikeste lastega	1	2	3
partner ei soovi (enam) olla rase või sünnitada	1	2	3
arvan, et olen liiga vana lastesaamiseks	1	2	3
soovin pühenduda muudele mind huvitavatele asjadele	1	2	3
minul/meil ei ole raha (suurema arvu) laste kasvatamiseks	1	2	3
elupaik on liiga väike/sobimatu suuremale perele ja me ei suuda muretseda paremat elupaika	1	2	3
minul või partneril ei ole kindlat töökohta	1	2	3
lapsehoidmisvõimalused on ebakindlad	1	2	3
ühiskond ei toeta küllaldaselt lastega peresid	1	2	3
maailm on niigi ülerahvastatud	1	2	3
lapsesaamist takistavad minu terviseprobleemid	1	2	3
lapsesaamist takistavad minu partneri terviseprobleemid	1	2	3
ma ei suudaks tagada lastele head haridust	1	2	3
väikeste laste vanemaid koheldakse töökohal halvasti	1	2	3
lapsed piiravad ametialast tegevust, karjääri	1	2	3
olen (liiga) noor ja laste saamisega pole kiiret	1	2	3
ei soovi veel lastega seotud vastutust kanda	1	2	3
mul poleks aega lapse eest hoolitsemiseks	1	2	3
väikese lapse eest hoolitsemine on füüsiliselt liiga kurnav	1	2	3
ei suudaks tagada lastele vajalikke arengutingimusi	1	2	3
paljulapselisse peresse ei suhtuta ühiskonnas hästi	1	2	3
lapsesaamine piiraks minu vabadust	1	2	3
ei soovi lähedast suhet vastassoost inimesega	1	2	3

muu Teie jaoks oluline põhjus, palun täpsustage _____

Küsimusele 40 vastanud, palun jätkake küsimusega 43.

41. Millal Te soovite (järgmise) lapse saada?

- 1 lähema aasta jooksul
- 2 lähema 2 aasta jooksul
- 3 lähema 3 aasta jooksul
- 4 lähema 5 aasta jooksul
- 5 hiljem kui lähema 5 aasta jooksul
- 6 ei tea

42. Kui soovite tulevikus last/lapsi, siis kui olulised on Teie jaoks järgmised põhjused?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	oluline	ebaoluline	ei oska öelda
olemasolev laps/lapsed vajavad venda või õde	1	2	3
soovin tüdruku	1	2	3
soovin poega	1	2	3
mulle pakub rõõmu lapse arengu ja kasvu jälgimine	1	2	3
elu jätkub laste kaudu	1	2	3
partner soovib (veel) lapsi	1	2	3
soovin last oma praeguse (uue) partneriga	1	2	3
ühine laps on märk partnerite armastusest	1	2	3
igatsen väikest last	1	2	3
Eesti rahva säilimiseks on vaja, et sünniks rohkem lapsi	1	2	3
minu või partneri vanemad soovivad lapselapsi	1	2	3
soovin lapsi, sest ei taha jääda vanana üksindusse	1	2	3
lastest on abi kodutööde tegemisel	1	2	3
lastest on tulevikus muud abi	1	2	3
soovin hoolitseda lapse eest ja teda armastada	1	2	3
soovin suurt peret	1	2	3
soovin kogeda (veel) isadust	1	2	3
inimene peab saama nii palju lapsi, kui Jumal annab	1	2	3
laps annab elule mõtte, on keegi, kelle jaoks teha tööd ja elada	1	2	3
laps toob ellu vaheldust	1	2	3
lapsega kaasneb vanemahüvitis (nn vanemapalk)	1	2	3
muu Teie jaoks oluline põhjus, palun täpsustage _____			

Siit jätkavad kõik vastajad.

43. Mil määral mingid muutused ühiskonnas või Teie eraelus võivad mõjutada/toetada Teie otsust lapsi saada või neid adopteerida?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	mõjutavad olulisel määral	ei mõjuta üldse	ei oska öelda
majandusliku toimetuleku paranemine või stabiliseerumine	1	2	3
suurema/sobivama elupaiga soetamine	1	2	3
piisavate võimaluste tekkimine, et olla ise lapse/lastega kodus	1	2	3
piisavate võimaluste tekkimine lapsehoidmiseks Teile sobival moel	1	2	3
lastega perede majandusliku toetuse suurendamine	1	2	3
hea ja usaldusväärse lapsehoidmisvõimaluse tagamine ühiskonnas (nt kodu lähedal)	1	2	3
meeste ja naiste võrdsem kodune tööjaotus	1	2	3
kindlustunne, et töökoht jääb pärast	1	2	3

lapsehoolduspuhkust tööle tagasi minnes alles

tööaeg on lühem ja paindlikum	1	2	3
Eesti muutumine turvalisemaks elupaigaks	1	2	3
Eesti rahvaarvu vähenemine kriitilise piirini	1	2	3
inimeste sõbralikum suhtumine lastesse	1	2	3
globaalprobleemidele lahenduse leidmine (saastatus, rahvaarvu kasv, tuumarelvad jmt.)	1	2	3

muu Teie jaoks oluline põhjus, palun täpsustage _____

44. Millise alljärgneva väitega nõustute kõige enam?

 Märkige ainult üks vastus.

- 1 Iga pere peab ise toime tulema oma laste kasvatamisega.
- 2 Laste kasvatamine on küll perekonna asi, kuid ühiskond peab kindlustama nendele peredele minimaalse toimetuleku.
- 3 Laste kasvatamine on küll perekonna asi, kuid ühiskond peab kindlustama nendele peredele vähemalt keskmise toimetuleku.
- 4 Ühiskonna kohus on hoolitseda oma järelkasvu eest.

45. Milline on Teie isiklik arvamus, kas juhul, kui mees ei ela koos oma bioloogiliste lastega, kas ...?

Palun tõmmake igal real sobivale vastusele ring ümber või täpsustage.

	jah	ei	oleneb olukorrast, palun täpsustage, millest
... mehel peaks olema õigus otsustada oma alaealiste laste elus tähtsate küsimuste üle?	1	2	
... mees peaks katma enda bioloogiliste alaealiste laste kasvamisega seotud kulud vähemalt 50% ulatuses?	1	2	
... mees peaks osalema enda bioloogiliste alaealiste laste kasvatamises?	1	2	
... mehel peaks olema õigus suhelda enda bioloogiliste alaealiste lastega?	1	2	
... mees peaks suhtlema iga nädal enda bioloogiliste alaealiste lastega?	1	2	

46. Kas Teil on võimalik vajadusel saada rahalist abi (nt vanematelt, sugulastelt, sõpradelt, tuttavatelt, naabritelt jt)?

- 1 nii palju kui vajan
- 2 mingil määral
- 3 ei ole võimalik saada
- 4 ei vaja abi

5 ei oska öelda

47. Kas Teil on võimalik vajadusel saada abi laste kasvatamisel või hoidmisel (nt vanematelt, sugulastelt, sõpradelt, tuttavatelt, naabritelt jt)?

- 1** nii palju kui vajan
- 2** mingil määral
- 3** ei ole võimalik saada
- 4** ei vaja abi (sh lapsed on juba täiskasvanud)
- 5** ei oska öelda

48. Kas Teil on või on olnud lapsi (sh bioloogilised, lapsendatud, partneri lapsed)?

- 1** jah
- 2** ei (*palun jätkake küsimusega 53*)

49. Palun vastake oma laste (sh bioloogilised, lapsendatud, partneri lapsed) kohta.

*Kui Teie laps on noorem kui 18-aastane, siis vastake senise olukorra kohta.

	Sünniaasta (Aasta/ei tea)	Sugu	Kas olete lapse bioloogiline isa?	*Kas elate/elasite lapsega koos kuni tema kodust lahkumiseni?	Kas elasite lapse emaga koos lapse sündimise ajal?
1. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
2. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
3. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
4. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
5. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
6. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
7. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
8. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
9. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei
10. laps	_____ / ei tea	M N	Jah Ei Ei tea	Jah Ei Osa ajast	Jah Ei

50. Mitme partneriga Teil on või on olnud lapsi, kellele Te olete bioloogiline isa?

_____ partnerite arv

51. Kas Teie laste sünd oli ... ?

- 1** Palun märkige kõik sobivad variandid.
- 2** soovitud, kuid planeerimata
- 3** soovitud ja planeeritud
- 4** soovimata juhuslik
- 5** Teie tahte vastane

52. Mitu tundi tavalisel tööpäeval tegelete ainult lastega, hoolitsete otseselt laste eest (söötmine, riidesse panek, kooli, lasteaeda, trenni viimine, mängimine). Palun ärge arvestage aega, kui laps mängib üksi.

1 minu lapsed ei vaja otsest hoolt (sh on täiskasvanud või elavad eraldi)

2 tegelen lastega _____ tundi

Palun kirjutage vastus kuni 2 kohta pärast koma.

Küsimusele 52 vastanud, palun jätkake küsimusega 54.

EI OLE LAST

53. Kui Teil ei ole oma last, siis kui olulised on Teie jaoks järgmised põhjused?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	oluline	ebaoluline	ei oska öelda
ma olen veel liiga noor ja laste saamisega pole kiiret	1	2	3
meil ei ole õnnestunud last saada	1	2	3
ma ei ole kohanud sellist partnerit, kellega oleksin soovinud/võinud saada last	1	2	3
lapse saamist/kasvatamist takistavad minu terviseprobleemid	1	2	3
lapse saamist/kasvatamist takistavad minu partneri terviseprobleemid	1	2	3
soovin esmalt lõpetada õpingud	1	2	3
partner soovib esmalt lõpetada õpingud	1	2	3
soovin saada esmalt kindla töökoha	1	2	3
partner soovib esmalt saada kindla töökoha või edendada karjääri	1	2	3
soovin edendada oma karjääri	1	2	3
ei ole sobivaid elamistingimusi	1	2	3
tunnen, et ma ei ole veel küps vastutama lapse eest	1	2	3
tunnen, et mu partner ei ole veel küps vastutama lapse eest	1	2	3
majanduslik toimetulek ei ole olnud piisav	1	2	3
soovin kõigepealt saada kindla elupaiga	1	2	3
paarisuhetes on probleemid	1	2	3
ma ei suudaks tagada lastele head haridust	1	2	3
väikeste laste vanemaid koheldakse töökohal halvasti	1	2	3
liiga suured finantskohustused	1	2	3
raske on ühendada töötamist ja laste kasvatamist	1	2	3
mul pole aega lapse eest hoolitsemiseks	1	2	3
väikese lapse eest hoolitsemine on füüsiliselt liiga kurnav	1	2	3
laps piiraks minu vabadust	1	2	3
soovime partneriga mõnda aega vaid teineteise jaoks elada	1	2	3
lastehoiu võimalused on praegu ebapiisavad	1	2	3
liiga väike riigipoolne materiaalne toetus	1	2	3
mulle ei meeldi lapsed	1	2	3

partnerile ei meeldi lapsed	1	2	3
ei soovi lähedast suhet vastassoost inimesega	1	2	3
muu Teie jaoks oluline põhjus, palun täpsustage _____			

Siit jätkavad kõik.

TÖÖ

54. Kuivõrd rahul olete järgnevate valdkondade praeguse olukorraga oma elus?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber. Juhul, kui Te ei tööta, siis palun märkige variant 5 – „ei kehti minu kohta“.

	täiesti rahul	pigem rahul	veidi rahul-olematu	pole üldse rahul	ei tea/ei kehti minu kohta
oma (palga)tööga	1	2	3	4	5
oma töökoormusega	1	2	3	4	5
oma töösuhte kindlusega praegusel töökohal	1	2	3	4	5
oma arenguvõimalustega praegusel töökohal	1	2	3	4	5
oma karjäärivõimalustega	1	2	3	4	5
oma töö tasustamisega	1	2	3	4	5
oma sissetulekuga	1	2	3	4	5
lastehoiu võimalustega oma kohalikus omavalitsuses	1	2	3	4	5
riigi toetusega lastele ja nende vanematele	1	2	3	4	5
oma võimalustega lastega tegeleda	1	2	3	4	5
oma eluasemega	1	2	3	4	5
oma panusega kodutööde tegemisel	1	2	3	4	5
oma töö- ja vaba aja jaotusega	1	2	3	4	5
oma vaba aja olemasoluga	1	2	3	4	5
oma vaba aja veetmise võimalustega (sh hobid, sõpradega suhtlemine jmt)	1	2	3	4	5
oma suhetega sõpradega	1	2	3	4	5
oma partneri, abikaasaga	1	2	3	4	5
oma suhetega teiste pereliikmetega	1	2	3	4	5

55. Kuivõrd nõustute järgmiste väidetega enda töö- ja pereelu kohta?

Palun tõmmake igal real sobiva vastuse numbrile ring ümber. Juhul, kui Te ei tööta või Teil pole peret, siis palun märkige variant 5 – „ei kehti minu kohta“.

nõustun täiesti	pigem nõustun	pigem ei nõustu	ei nõustu üldse	ei tea/ei kehti minu kohta
-----------------	---------------	-----------------	-----------------	----------------------------

Põhiline on minu jaoks töö, pere jääb mõnikord tagaplaanile.	1	2	3	4	5
Töö on minu jaoks tähtis eneseteostuse viis.	1	2	3	4	5
Töö on suureks vahelduseks kodustele argiaskeldustele.	1	2	3	4	5
Tööle kulub ka osa minu vabast ajast.	1	2	3	4	5
Kõige tähtsam on mulle perekond, töö jääb mõnikord tagaplaanile.	1	2	3	4	5
Töö tõttu on mul paljud kodused asjad laokile jäänud.	1	2	3	4	5
Mul on perekondlike kohustuste tõttu raske tööle keskenduda.	1	2	3	4	5
Tunnen mõnikord süütunnet, et ei saa lastega piisavalt koos olla.	1	2	3	4	5
Lapse saamise tõttu pidin karjääri ja ametialaselt arenemise edasi lükkama.	1	2	3	4	5
Töö ja karjääri tõttu pidime lapse saamise edasi lükkama.	1	2	3	4	5
Lapse saamise tõttu loobusin karjäärist.	1	2	3	4	5
Karjääri nimel loobusin lapse saamisest.	1	2	3	4	5
Mul pole raskusi töö- ja pereelu ühitamisega.	1	2	3	4	5
Pere on minu jaoks tähtis eneseteostuse viis.	1	2	3	4	5
Mees peaks oleme pere peamine toitja.	1	2	3	4	5

56. Mis plaanid on Teil lähitulevikuks?

Palun vastake igale väitele, tõmmates sobiva vastuse numbrile ring ümber. Juhul, kui Te ei õpi, tööta ega ole suhtes, siis palun märkige variant 3 – „ei käi minu kohta“.

	jah	ei	ei käi minu kohta
kavatsen minna (edasi) õppima (sh enesetäiendus)	1	2	3
kavatsen lõpetada õpingud	1	2	3
kavatsen asuda tööle	1	2	3
kavatsen alustada ettevõtlusega	1	2	3
kavatsen vahetada töökohta	1	2	3
soovin leida püsipartneri/ astuda püsisuhtesse/ abielluda	1	2	3
soovin lahutada/lahku minna oma praegusest kooselust	1	2	3

VÄLISMAAL ELAMISE KOGEMUS JA SOOVID

57. Kas Te olete oma elu jooksul alates 18. eluaastast elanud välismaal?

- 1** jah
2 ei (*palun jätkake küsimusega 64*)

58. Kui kaua olete välismaal elanud kokku?

Välismaal kokku elanud _____ aastat _____ kuud

Palun kirjutage vastused täisarvuna.

Neist viimase 5 aasta jooksul _____ aastat _____ kuud

Palun kirjutage vastused täisarvuna.

59. Mis oli välismaal elamise ajal Teie peamiseks tegevuseks?

Palun märkige kõik sobivad vastused.

1 töötasin

2 õppisin

3 olin töötu

4 olin kodune (sh lapsega kodus, hooldasin pereliiget)

5 olin vabatahtlik

6 olin kaitseväge/ kaitseväe missioonil

7 olin Nõukogude Liidu armees

8 muu, palun täpsustage _____

60. Kui olulised olid Teie jaoks välismaale elama minnes järgmised põhjused?

Palun vastake igale väitele, tõmmates sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	väga oluline	pigem oluline	pigem ei olnud	ei olnud üldse oluline	raske öelda
soov leida üldse tööd, tööpuudus Eestis	1	2	3	4	5
soov saada erialast tööd	1	2	3	4	5
soov saada suuremat palka	1	2	3	4	5
soov ennast erialaselt täiendada	1	2	3	4	5
Eestis ei olnud mul töö ja õppimise alaselts häid tulevikuväljavaateid	1	2	3	4	5
soov oma silmaringi avardada, saada uusi kogemusi	1	2	3	4	5
olin Eesti elus pettunud, tahtsin lihtsalt ära minna	1	2	3	4	5
parem elukvaliteet välisriigis	1	2	3	4	5
parem töökorraldus välisriigis	1	2	3	4	5
paremad õppimisvõimalused välisriigis	1	2	3	4	5
parem sotsiaalkindlustussüsteem välisriigis, nagu töötus- ja ravikindlustus, pensionid, peretoetused	1	2	3	4	5
töötaja suurem väärtustamine välisriigis	1	2	3	4	5
isiklikud või perekondlikud põhjused	1	2	3	4	5

61. Kas olete elanud välismaal koos _____ ?

Palun vastake igale väitele, tõmmates sobiva vastuse numbrile ring ümber.

jah   ei

partneriga (abikaasa/elukaaslasega)	1	2
lastega	1	2

62. Kuidas välismaal elamine mõjutas Teie pereelu, partnerlussuhet?

Palun märkige kõik Teile sobivad variandid.

- 1 ei mõjutanud
- 2 suhted partneriga paranesid
- 3 suhted partneriga halvenesid
- 4 läksin partnerist (abikaasast/elukaaslasest) lahku
- 5 leidsin uue partneri (abikaasa/elukaaslase) välismaalt
- 6 leidsin uue partneri (abikaasa/elukaaslase) Eestist
- 7 olin välismaal juhusuhetes
- 8 suhted lapse/lastega paranesid
- 9 suhted lapse/lastega halvenesid
- 10 muu, palun täpsustage _____

63. Kas välismaal elamine mõjutas laste saamist üldiselt Teie elus või laste saamist olemasoleva abikaasa/elukaaslasega (näiteks kiirendas või lükkas edasi lapse sündi vmt)?

- 1 Ei mõjutanud.
- 2 Arvatavasti mõjutas. Palun kirjutage, kuidas _____

64. Kas Teil on kavas tulevikus välismaale elama minna (sh lühiajaliselt)?

- 1 jah, on kindel plaan
- 2 jah, olen mõelnud minna, kuid kindlat plaani veel ei ole
- 3 ei ole plaanis minna (*palun jätkake küsimusega 69*)
- 4 raske öelda, pole mõelnud (*palun jätkake küsimusega 69*)

65. Kas Te olete välismaale elama minekuks mingeid ettevalmistusi teinud? Näiteks infot kogunud, tööle kandideerinud, ülikooli avalduse saatnud vmt.

- 1 jah
- 2 ei

66. Kas Teil on kavas välismaale elama minna ____ ?

Palun vastake igale väitele, tõmmates sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	jah	ei	ei tea
koos partneriga (abikaasa/elukaaslasega)	1	2	3
koos lastega	1	2	3
üksinda	1	2	3

67. Kui pikaks ajaks Teil on kavas välismaale elama minna?

- 1 kuni 1 kuuks
- 2 1–2 kuuks
- 3 kuni pooleks aastaks
- 4 pooleks aastaks kuni aastaks
- 5 1–2 aastaks
- 6 kauemaks kui 2 aastaks, aga mitte alatiseks
- 7 alatiseks
- 8 raske öelda, pole mõelnud

68. Kui olulised on Teie jaoks tulevikus välismaale elama minnes järgmised põhjused?

Palun vastake igale väitele, tõmmates sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	väga oluline	pigem oluline	pigem ei ole oluline	ei ole üldse oluline	raske öelda
soov leida tööd, tööpuudus Eestis	1	2	3	4	5
soov saada erialast tööd	1	2	3	4	5
soov saada suuremat palka	1	2	3	4	5
soov ennast erialaselt täiendada	1	2	3	4	5
Eestis ei ole mul töö ja õppimise alaselts häid tulevikuväljavaateid	1	2	3	4	5
soov oma silmaringi avardada, saada uusi kogemusi	1	2	3	4	5
olen Eesti elus pettunud, tahan lihtsalt ära minna	1	2	3	4	5
parem elukvaliteet välisriigis	1	2	3	4	5
parem töökorraldus välisriigis	1	2	3	4	5
paremad õppimisvõimalused välisriigis	1	2	3	4	5
parem sotsiaalkindlustussüsteem välisriigis (nt töötus- ja ravikindlustus, pensionid, peretoetused)	1	2	3	4	5
töötaja suurem väärtustamine välisriigis	1	2	3	4	5
isiklikud või perekondlikud põhjused	1	2	3	4	5

Siit jätkavad kõik.

LÄHISUHTED JA SEKSUAALSUS

Järgnevad küsimused puudutavad **seksuaalse sisuga mõtteid, tundeid ja seksuaalsuhteid.**

69. Kas olete kunagi otsinud seksuaalpartnerit interneti teel?

- 1 jah, otsisin juhupartnerit
- 2 jah, otsisin püsipartnerit (abikaasat/elukaaslast)
- 3 ei

70. Kas olete kunagi olnud seksuaalvahekorras partneriga, kellega tutvusite interneti teel?

- 1 jah, olin vahekorras juhupartneriga
- 2 jah, leidsin püsipartneri (abikaasa/elukaaslase)
- 3 ei

71. Kes vastutab seksuaalvahekorra ajal rasestumisvastaste vahendite kasutamise eest?

- 1 meespartner
- 2 naispartner
- 3 mõlemad osapooled

72. Kuivõrd Te nõustute järgneva väitega: "Olen rahul oma seksuaaleluga."?

Palun vastake, mõeldes tagasi viimasele aastale (12 kuule).

- 1 täiesti nõus
- 2 pigem nõus
- 3 ei ole nõus ega vastu
- 4 pigem ei ole nõus
- 5 ei ole üldse nõus

73. Inimesed tunnevad mõnikord seksuaalset külgetõmmet sama sugupoole suhtes. Praegusel hetkel on Teie seksuaalne kiindumus suunatud ____ .

- 1 ainult naissugupoole vastu
- 2 peamiselt naissugupoole vastu
- 3 võrdselt mõlema sugupoole vastu
- 4 peamiselt meessugupoole vastu
- 5 ainult meessugupoole vastu

Järgnevalt palume vastata neil, kes on olnud **elu jooksul seksuaalvahekorras**. Selle all mõistame vaginaal-, oraal- või anaalseksi.

74. Kas Teil on olnud seksuaalvahekordi ____ ?

Palun märkige ainult üks vastus.

- 1 ainult naistega (*palun jätkake küsimusega 76*)
- 2 ainult meestega (*palun jätkake küsimusega 76*)
- 3 nii naiste kui meestega
- 4 ei ole olnud seksuaalvahekorras (*palun jätkake küsimusega 88*)

75. Kas Teie esimene seksuaalvahekorra partner oli ____ ?

- 1 naine
- 2 mees

76. Kui vanalt Te olite esimest korda seksuaalvahekorras?

- 1 _____-aastaselt

2 ei tea

77. Kui vana oli Teie esimese seksuaalvahekorra partner?

1 _____-aastane

2 ei tea

78. Mõeldes tagasi oma esimese seksuaalvahekorra peale, kuivõrd Te ise soovisite olla seksuaalvahekorras?

1 jah, soovisin

2 ei soovinud, kuid ma nõustusin veenmise peale

3 ei soovinud, kuid kartsin vahekorrast keeldudes olla „mittemehelik“

4 ei soovinud, kuid mu partner või keegi teine ähvardas või sundis mind

5 muu, palun täpsustage _____

79. Mitme partneriga olete elu jooksul olnud seksuaalvahekorras (kasvõi ühe korra)?

_____ partneriga

80. Mitme partneriga olete viimase aasta (12 kuu) jooksul olnud seksuaalvahekorras (kasvõi ühe korra)?

_____ partneriga

81. Kas mõni partneritest, kellega Te viimase aasta (12 kuu) jooksul vahekorras olite, oli Teie jaoks uus partner?

1 jah

2 ei

Uue partneri all peame silmas partnerit, kellega Teil varem seksuaalvahekorda ei ole olnud.

82. Mitu korda keskmiselt olite viimase aasta (12 kuu) jooksul seksuaalvahekorras?

1 mul ei ole olnud seksuaalvahekorda viimase aasta (12 kuu) jooksul

2 harvem kui kord kuus

3 üks kord kuus

4 2–3 korda kuus

5 üks kord nädalas

6 2–3 korda nädalas

7 4–6 korda nädalas

8 iga päev või sagedamini

83. Kas Teil on praeguse abielu või vaba kooselu jooksul olnud paralleelseid seksuaalsuhteid?

1 ei ole olnud

2 jah, juhuslikke

3 jah, püsivaid

4 jah, nii juhuslikke kui püsivaid

5 ma ei ole praegu abielus ega vabas kooselus

84. Millist rasestumisvastast meetodit kasutasite Teie või Teie partner viimases seksuaalvahekorras?
Võite valida mitu vastust.

- 1 me ei kasutanud rasestumisvastast vahendit (palun jätkake küsimusega 85)
(kõik muud variandid valinud, palun jätkake küsimusega 86)
- 2 naine kasutab hormonaalset rasestumisvastast vahendit (pillid, plaaster, tuperõngas, Depo-Provera, nahaalune implantaat)
- 3 naisel on emakasisene vahend (spiraal)
- 4 kondoom
- 5 spermitsiidid (spermatooside hävitavad tupekuulid ja -kreemid)
- 6 mina olen steriliseeritud
- 7 minu partner on steriliseeritud
- 8 kalendrimeetod ("ohtlike päevade" arvestamine)
- 9 katkestatud suguühe (mees ei lase spermat tuppe)
- 10 tupeloputus pärast seksuaalvahekorda
- 11 vahekorrajärgsed tabletid (SOS-pillid)
- 12 naine kasutas rasestumisvastast vahendit, aga ma ei tea, millist
- 13 ei mäleta
- 14 mingi muu meetod, palun täpsustage _____

85. Kui Te ei kasutanud viimases seksuaalvahekorras rasestumisvastaseid meetodeid, siis miks?
Palun valige üks peamine põhjus. Kui Te kasutasite viimases seksuaalvahekorras rasestumisvastaseid meetodeid, siis palun jätkake küsimusega 86.

- 1 soovisime saada last
- 2 ei olnud käepärast
- 3 partner oli rase või imetas last rinnaga
- 4 mul/ meil ei olnud teavet rasestumisvastaste meetodite kohta
- 5 kartsin rasestumisvastaste meetodite kõrvaltoimeid
- 6 partner kartis rasestumisvastaste meetodite kõrvaltoimeid
- 7 mina ei soovinud/tahtnud kasutada
- 8 partner ei soovinud/tahtnud kasutada
- 9 usulistel põhjustel
- 10 mina/partner ei saa lapsi
- 11 me ei mõelnud selle peale
- 12 minu partner oli mees
- 13 muu põhjus, palun täpsustage _____

86. Kui sageli olete viimase aasta (12 kuu) jooksul juhupartneriga seksuaalvahekorras olles kasutanud kondoomi?
- 1 ei ole olnud juhupartnereid
  - 2 olen alati kasutanud
  - 3 olen enamikel juhtudel kasutanud
  - 4 olen vahetevahel kasutanud
  - 5 ei ole mitte kunagi kasutanud
87. Mis põhjustel kasutate seksuaalvahekorras olles kondoomi?
Palun märkige kõik sobivad variandid.
- 1 raseduse vältimiseks
  - 2 HIV- nakkuse eest kaitseks
  - 3 teiste sugulisel teel levivate haiguste kaitseks
  - 4 partneri nõudmisel
  - 5 ei kasuta kondoomi
  - 6 muu, palun täpsustage _____
88. Kas olete kunagi tundnud vajadust/soovi kellegagi rääkida, et saada nõu ja abi seksuaaleluga seotud küsimustes?
- 1 jah
  - 2 ei
89. Kelle poole olete pöördunud seksuaaleluga seotud küsimustes abi või nõu saamiseks?
Võite valida mitu vastust.
- 1 arst (sh perearst, meestearst)
  - 2 psühholoog
  - 3 nõustaja (sh seksuoloog)
  - 4 alternatiivravi (nõelravi, homöopaatia jm) pakkuja
  - 5 sõber
  - 6 muu, palun täpsustage _____
  - 7 ei ole abi saamiseks pöördunud
90. Kas Teile on tehtud ettepanek astuda seksuaalvahekorda raha või muude majanduslike hüvede eest?
- 1 ei
  - 2 jah, kuid olen keeldunud
  - 3 jah, olen nõustunud ühel korral
  - 4 jah, olen nõustunud mitmel korral

91. Kas Te ise olete kunagi teinud ettepaneku astuda seksuaalvahekorda raha või muude majanduslike hüvede eest?

- 1** ei
- 2** jah, kuid keelduti
- 3** jah, nõustuti ühel korral
- 4** jah, nõustuti mitmel korral

92. Järgnevalt on toodud väited, mille kohta inimestel on erinevaid arvamusi.

Palun vastake igale väitele, tõmmates kõige paremini Teie arvamust iseloomustavale vastusele ring ümber.

	täiesti nõus	pigem nõus	ei ole nõus ega vastu	pigem ei ole nõus	ei ole üldse nõus
Suhte alguses peab naine ootama, kuni mees algatab seksuaalvahekorra.	1	2	3	4	5
Naisel on samaväärne vabadus teha abieluettepanekut kui mehel.	1	2	3	4	5
Kui naisel on mitmeid seksuaalpartnereid, siis on see halvem kui see, et mehel on mitmeid seksuaalpartnereid.	1	2	3	4	5
Püsisuhtes oleva naise truudusetusse võib suhtuda sallivalt.	1	2	3	4	5
Raseduse katkestamine naise soovil peab olema seadusega lubatud.	1	2	3	4	5
Mehe arvamus abordi tegemise kohta on võrdväärne naise arvamisega.	1	2	3	4	5
Mehel on õigus naiselt nõuda laste saamist ka siis, kui naine seda ei taha.	1	2	3	4	5
Vägivaldne seksuaalvahekord abielus või vabas kooselus peab olema seadusega karistatav.	1	2	3	4	5
Püsisuhtes oleva mehe truudusetusse võib suhtuda sallivalt.	1	2	3	4	5
Homoseksuaalsetel naistel ja meestel peab olema vabadus elada oma elu nii, nagu nad soovivad.	1	2	3	4	5
Rahuldustpakkuv seksuaalelu on õnnelikuks paarisuhteks väga tähtis.	1	2	3	4	5

93. Kas Teie arvates võib naine seksuaalvahekorra eest keelduda järgmistes olukordades?

Palun vastake igale kirjeldatud olukorrale, tõmmates kõige paremini Teie arvamust iseloomustavale vastusele ring ümber.

	jah	ei
Naine on hiljuti sünnitanud.	1	2
Naine on rase.	1	2
Naine kahtlustab või teab, et partner või abikaasa on HIV-positiivne või põeb suguhaigusi.	1	2
Partner või abikaasa on füüsiliselt vägivaldne.	1	2
Partner või abikaasa on joobes.	1	2
Partneril või abikaasal on paralleelne seksuaalsuhe.	1	2
Naine on väsinud.	1	2
Naine ei soovi seksuaalvahekorras olla.	1	2
Naine on haige.	1	2

94. Kas Teie arvates võib mees seksuaalvahekorras keelduda järgmistes olukordades?

Palun vastake igale kirjeldatud olukorrale, tõmmates kõige paremini Teie arvamust iseloomustavale vastusele ring ümber.

	jah	ei
Naine on hiljuti sünnitanud.	1	2
Naine on rase.	1	2
Mees kahtlustab või teab, et partner või abikaasa on HIV-positiivne või põeb suguhaigusi.	1	2
Partner või abikaasa on füüsiliselt vägivaldne.	1	2
Partner või abikaasa on joobes.	1	2
Partneril või abikaasal on paralleelne seksuaalsuhe.	1	2
Mees on väsinud.	1	2
Mees ei soovi seksuaalvahekorras olla.	1	2
Mees on haige.	1	2

TERVIS

95. Kui pikk Te olete? _____ cm

96. Kui palju Te kaalute? _____ kg

97. Kuidas Te hindate praegu oma tervist?

- 1 väga hea
- 2 hea
- 3 ei hea ega halb
- 4 halb
- 5 väga halb

98. Kas Teil on kehtiv ravikindlustus?

- 1 jah
- 2 ei

99. Millal mõõdeti Teil viimati vererõhku?

- 1 viimase 12 kuu jooksul
- 2 üks kuni viis aastat tagasi
- 3 rohkem kui viis aastat tagasi
- 4 pole kunagi mõõdetud
- 5 ei mäleta

100. Mitu korda olete käinud viimase aasta (12 kuu) jooksul arsti juures või olnud haiglas (Teie enda tervisliku seisundi tõttu)?

Kui Te ei ole kordagi arsti juures käinud või haiglas olnud, siis kirjutage 0. Palun kirjutage vastus täisarvuna.

- 1 perearsti juures _____ korda
- 2 hambaarsti juures _____ korda
- 3 muu eriarsti juures _____ korda
- 4 konsulteerinud arstiga telefoni teel enda terviseprobleemi tõttu _____ korda
- 5 kutsunud endale/kutsutud Teile kiirabi/külastanud erakorralise meditsiini osakonda _____ korda
- 6 olnud ravil päevaravi osakonnas _____ korda
- 7 olnud haiglaravil _____ korda, kokku _____ ööpäeva

101. Mis on Teid vajadusel takistanud arsti poole pöördumast?

Võite valida mitu vastust.

- 1 miski ei ole takistanud
- 2 mul ei ole ravikindlustust
- 3 ma ei saa töölt/koolist ära
- 4 ma ei saa arstidelt abi
- 5 liiga kallis
- 6 liiga pikad järjekorrad
- 7 ma saan ise terveks
- 8 muu, palun täpsustage _____

102. Kas Teil on mõni pikaajaline haigus või terviseprobleem, mille tõttu Teie igapäevased tegevused on piiratud?

- 1 jah
- 2 ei

103. Mil määral on mõni terviseprobleem viimase 6 kuu jooksul Teie tavalisi igapäevategevusi piiranud?

- 1 oluliselt piiranud

- 2 piiranud, aga mitte oluliselt
- 3 ei ole üldse piiranud

104. Kas Te võtate praegu mõnda arsti poolt väljakirjutatud retseptiravimit?

- 1 jah
- 2 ei

105. Kas Teil on kunagi olnud mõni allpool nimetatud haigustest või on Teile tehtud mõni järgnev operatsioon?

Palun märkige kõik Teie kohta käivad vastusevariandid.

- 1 eesnäärme suurenemine
- 2 eesnäärmevähk
- 3 eesnäärmeoperatsioon
- 4 põieoperatsioon
- 5 suguelundite operatsioon
- 6 operatsioon kõhuõõnelundeil
- 7 puusaliigese või vaagnaluu murd
- 8 puusaliigese proteesimine
- 9 mitte ühtegi neist

106. Kas arst või mõni muu tervishoiutöötaja on Teil kunagi diagnoosinud mõne järgneva haiguse?

Palun märkige kõik Teie kohta käivad vastusevariandid.

- 1 suguelundite klamüdioos
- 2 gonorröa ehk tripper
- 3 kondüloomid ehk suguelundite tüükad
- 4 süüfilis
- 5 trihhomonoos
- 6 suguelundite herpes (genitaalherpes)
- 7 kubemetäid
- 8 hepatiit b
- 9 kusetoru põletik ehk uretriit
- 10 munandimanuse põletik ehk epididümiit
- 11 jah, aga ma ei mäleta, milline neist
- 12 mitte ühtegi neist

107. Kas Teil on olnud elus perioode, mil Te olete soovinud last, kuid see pole regulaarse seksuaalelu korral õnnestunud ühe aasta (12 kuu) jooksul?

- 1 jah
- 2 ei (*palun jätkake küsimusega 109*)

108. Kas olete viljatuse probleemiga pöördunud arsti poole?

- 1** jah
- 2** ei

109. Kui sageli olete Te viimase nelja nädala jooksul ...?

Palun vastake igale väitele, tõmmates sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	kogu aeg	väga sageli/ enamasti	sageli	aegajalt	harva	mitte kunagi
... olnud väga närviline?	1	2	3	4	5	6
... tundnud ennast väga sügavas depressioonis ja masendununa?	1	2	3	4	5	6
... tundnud ennast rahulikuna?	1	2	3	4	5	6
... tundnud ennast nii halvasti, et miski ei suuda Teie tuju tõsta?	1	2	3	4	5	6
... olnud õnnelik ja rõõmus inimene?	1	2	3	4	5	6

110. Kas Te olete kunagi testinud end HIV (viirus, mis põhjustab AIDSi) osas?

- 1** jah
- 2** ei

111. Kuidas Te hindate oma praegust füüsilist vormi/kehalist võimekust?

- 1** väga hea
- 2** üsna hea
- 3** rahuldav
- 4** üsna halb
- 5** väga halb

112. Kui sageli harrastate vabal ajal tervisesporti vähemalt poole tunni vältel, nii et hakkate kergelt hingeldama ja higistama?

- 1** iga päev
- 2** 4–6 korda nädalas
- 3** 2–3 korda nädalas
- 4** kord nädalas
- 5** 2–3 korda kuus
- 6** mõned korrad aastas või üldse mitte
- 7** ei saa vigastuse või haiguse tõttu sportida

113. Kas Te olete suitsetanud viimase aasta (12 kuu) jooksul vähemalt ühe sigareti, e-sigareti, sigari või piibutäie päevas?

- 1 ei ole (*palun jätkake küsimusega 115*)
- 2 ei ole, kuid olen varem suitsetanud (*palun jätkake küsimusega 115*)
- 3 jah, suitsetan iga päev
- 4 jah, suitsetan aeg-ajalt

114. Kas kavatsete suitsetamisest loobuda?

- 1 jah
- 2 ei

115. Kui sageli Te tarvitate alkohoolseid jooke viimase 12 kuu jooksul?

- 1 (peaaegu) iga päev
- 2 2–3 korda nädalas
- 3 kord nädalas
- 4 2–3 korda kuus
- 5 ainult mõned korrad
- 6 mitte kordagi (*palun jätkake küsimusega 117*)

116. Kas Te kavatsete alkohoolsete jookide tarbimist vähendada/tarvitamisest loobuda?

- 1 jah
- 2 ei

117. Kas Te olete kunagi kasutanud narkootilisi aineid (narkootikume, sh kanep, kokaiin, heroiin, LSD vmt)?

- 1 ei (*palun jätkake küsimusega 120*)
- 2 jah, ühel korral
- 3 jah, mõnel korral
- 4 jah, sageli

118. Kas Te olete kunagi endale süstinud narkootilisi aineid (narkootikume)?

- 1 jah
- 2 ei

119. Kas kavatsete narkootikumide kasutamist vähendada/ kasutamisest loobuda?

- 1 jah
- 2 ei

120. Kas Te kasutate autoga sõites turvavööd?

- 1 alati
- 2 vahetevahel
- 3 mitte kunagi

121. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul juhtinud autot pärast alkoholi tarvitamist?

- 1 jah, ühel korral
- 2 jah, korduvalt
- 3 ei
- 4 ma ei juhi ise autot

122. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul käinud ujumas alkoholijoobes?

- 1 jah, ühel korral
- 2 jah, korduvalt
- 3 ei
- 4 ei ole käinud ujumas

123. Kui tõenäoliseks peate, et Te kunagi ...?

Palun vastake igale väitele, tõmmates sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	väga tõenäoline	tõenäoline	vähe tõenäoline	sega ei juhtu kunagi
... sõidate autos lahtise turvavööga?	1	2	3	4
... juhite autot alkoholijoobes?	1	2	3	4
... lähete ujuma alkoholijoobes?	1	2	3	4

Järgmised küsimused puudutavad olukordi, mida mõned inimesed on pereelus, tööl, tänaval või mõnes muus kohas kogenud.

124. Kas olete kogenud vaimset väärkohtlemist lapsena (nooremana kui 18-aastaselt) või täiskasvanuna (18-aastaselt ja vanemana)?

Palun vastake igale küsimusele, tõmmates Teile sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	ei	jah, lapsena	jah, täiskasva- nuna	jah, nii lapsena kui täiskasva- nuna
Kas Te olete kogenud pidevalt korduvat ja pikemat aega kestvat allasurutust, alandamist või häbistamist?	1	2	3	4
Kas Te olete kogenud, et keegi ähvarduse või jõuga püüab süstemaatiliselt Teile kokkupuuteid teistega piirata või täielikult kontrollida, mida Te tohite või ei tohi teha?	1	2	3	4
Kas Te olete elanud hirmus, sest Teid on süstemaatiliselt ja pikema aja jooksul ähvardatud või püütud vigastada Teid või kedagi Teile lähedastest?	1	2	3	4

125. Kas Te olete vaimset väärkohtlemist (midagi ülalmainitust) kogenud viimase aasta (12 kuu) jooksul?

- 1 jah
- 2 ei (*palun jätkake küsimusega 127*)

126. Kui Te olete vaimset väärkohtlemist (midagi ülalmainitust) kogenud viimase aasta (12 kuu) jooksul, siis kes nii käitus?

Palun märkige kõik Teie kohta käivad vastusevariandid.

- 1 praegune partner (abikaasa/elukaaslane), kellega elan koos
- 2 endine partner (abikaasa/elukaaslane)
- 3 praegune partner, kellega ma ei ela koos (käin kohtamas)
- 4 endine partner, kellega ma ei ole elanud koos (käisin kohtamas)
- 5 pereliige või muu lähedane
- 6 tuttav, kolleeg, sõber
- 7 võõras
- 8 keegi muu, palun täpsustage _____

127. Kas olete kogenud kehalist väärkohtlemist lapsena (nooremana kui 18-aastaselt) või täiskasvanuna (18-aastaselt ja vanemana)?

Palun vastake igale väitele, tõmmates Teile sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	ei	jah, lapsena	jah, täiskasvanuna	jah, nii lapsena kui täiskasvanuna
Kas keegi on Teid löönud, lahtise käega näkku löönud või vastu Teie tahtmist Teid tugevalt kinni hoidnud?	1	2	3	4
Kas keegi on Teid rusika, jala või kõva esemega löönud, jõuliselt tõuganud, peksnud või teinud muud sarnast?	1	2	3	4
Kas keegi on ohustanud Teie elu, näiteks Teid kägistades, nuga või muud relva näidates või mõnel muul sarnasel viisil käitudes?	1	2	3	4

128. Kas Te olete füüsilist väärkohtlemist (midagi ülalmainitust) kogenud viimase aasta (12 kuu) jooksul?

- 1 jah

2 ei (palun jätkake küsimusega 130)

129. Kui Te olete füüsilist väärkohtlemist (midagi ülalmainitust) kogenud viimase aasta (12 kuu) jooksul, siis kes nii käitus?

Palun märkige kõik Teie kohta käivad vastusevariandid.

- 1** praegune partner (abikaasa/elukaaslane), kellega elan koos
- 2** endine partner (abikaasa/elukaaslane)
- 3** praegune partner, kellega ma ei ela koos (käin kohtamas)
- 4** endine partner, kellega ma ei ole elanud koos (käisin kohtamas)
- 5** pereliige või muu lähedane
- 6** tuttav, kolleeg, sõber
- 7** võõras
- 8** keegi muu, palun täpsustage _____

130. Kas olete kogenud seksuaalset väärkohtlemist lapsena (nooremalt kui 18-aastaselt) või täiskasvanuna (18-aastaselt ja vanemana)?

Palun vastake igale väitele, tõmmates Teie sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	ei	jah, lapsena	jah, täiskasvanuna	jah, nii lapsena kui täiskasvanuna
Kas keegi on <u>vastu Teie tahtmist</u> puudutanud "seksuaalselt" Teie kehaosi, mis pole suguelundid, või sundinud Teid oma kehaosi "seksuaalselt" puudutama?	1	2	3	4
Kas keegi on Teid kunagi mingil moel seksuaalselt alandanud, näiteks sundinud Teid <u>vastu Teie tahtmist</u> pornograafilist filmi või midagi sarnast vaatama, osalema pornograafilises filmis või muus sarnases, oma keha alasti näitama või kellegi teise alasti keha vaatama?	1	2	3	4
Kas keegi on <u>vastu Teie tahtmist</u> puudutanud Teie suguelundeid, kasutanud Teie keha seksuaalse rahulduse saamiseks või sundinud Teid kellegi teise suguelundeid puudutama?	1	2	3	4
Kas keegi on <u>vastu Teie tahtmist</u> pannud oma peenise Teie suhu või pärakusse või püüdnud panna eset või mõnda muud kehaosa Teie suhu või pärakusse?	1	2	3	4

131. Kas Te olete seksuaalset väärkohtlemist (midagi ülalmainitust) kogenud viimase aasta (12 kuu) jooksul?

- 1 jah
- 2 ei (palun jätkake küsimusega 133)

132. Kui Te olete seksuaalset väärkohtlemist (midagi ülalmainitust) kogenud viimase aasta (12 kuu) jooksul, siis kes nii käitus?

Palun märkige kõik Teie kohta käivad vastusevariandid.

- 1 praegune partner (abikaasa/elukaaslane), kellega elan koos
- 2 endine partner (abikaasa/elukaaslane)
- 3 praegune partner, kellega ma ei ela koos (käin kohtamas)
- 4 endine partner, kellega ma ei ole elanud koos (käisin kohtamas)
- 5 pereliige või muu lähedane
- 6 tuttav, kolleeg, sõber
- 7 võõras
- 8 keegi muu, palun täpsustage _____

Järgnevale küsimusele palume vastata neil, kes on hetkel/on varem olnud abielus, vabas kooselus või paarisuhtes.

Teistel vastajatel palume jätkata küsimusega 134.

133. Kas viimase aasta (12 kuu) jooksul on Teil praeguse või endise elukaaslase/abikaasa või partneriga suheldes ette tulnud järgmisi olukordi?

Palun vastake igale väitele, tõmmates Teile sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	jah	ei	ei ole viimase 12 kuu jooksul suhelnud praeguse/ endise elukaaslase/ abikaasa/ partneriga
Olen korduvalt alandanud ja hirmutanud partnerit.	1	2	3
Olen ähvardanud partnerit lüüa või millegagi visata.	1	2	3
Olen partnerit lükanud või tõuganud.	1	2	3
Olen partnerit lahtise käega löönud.	1	2	3
Olen partnerit rusika, jala või kõva esemega löönud.	1	2	3
Olen partnerit noa või mõne muu relvaga ähvardanud.	1	2	3
Olen partnerit kägistanud või lämmatanud.	1	2	3
Olen sundinud partnerit olema seksuaalvahekorras.	1	2	3

134. Mil määral Te alljärgnevate väidetega nõustute?

Palun vastake igale väitele, tõmmates Teile sobiva vastuse numbrile ring ümber.

	1 – nõustun täiesti	2	3	4	5 – ei nõustu üldse
Mehel ei ole õigust oma naist lüüa isegi siis, kui naine murrab eelnevalt sõlmitud kokkuleppeid.	1	2	3	4	5
Isegi kui naised valetavad oma meestele, pole nad ära teeninud, et mees neid lööks.	1	2	3	4	5
Naised saaksid seda vältida, et nende mehed neid löövad, kui nad oskaksid oma suu õigel ajal kinni hoida.	1	2	3	4	5
Mees, kes lööb oma naist, peaks selle eest vastutama.	1	2	3	4	5
Naised, kelle mehed neid löövad, on selles ise süüdi, sest nemad kutsusid selle esile.	1	2	3	4	5
Seksuaalselt truudusetu naine on löömise ära teeninud.	1	2	3	4	5
Naised ise püüavad oma mehi ennast lööma provotseerida, et pälvada teiste kaastunnet.	1	2	3	4	5
Sellele ei ole mingit vabandust, kui mees oma naist lööb.	1	2	3	4	5
Kui mees naist lööb, siis on selle põhjuseks naise käitumine eelnenud nädalatel.	1	2	3	4	5
Mehed, kes naisi löövad, on oma tegude eest täielikult vastutavad, sest nad tegid seda tahtlikult.	1	2	3	4	5

135. Kui soovite midagi lisada või kommenteerida, siis palun kirjutage. _____

Täname Teid vastuste eest!